



# Proceedings of the International Scientific Conference

---

## Achievements of Science and Education in the Modern World



Birmingham, United Kingdom  
June 17, 2024



International  
Scientific Conference

**Achievements of  
Science and Education  
in the Modern World**

Proceedings

June 17, 2024

Birmingham, United Kingdom

UDC 001.1

ISBN 978-94-0372-427-0

Achievements of Science and Education in the Modern World: Proceedings of the International Scientific Conference (2024, June 17). Birmingham, UK: Bookmundo.

The collection includes the proceedings of the International Scientific Conference "Achievements of Science and Education in the Modern World", which took place on 17th June 2024. The collection is aimed at scientists, educators, students, government officials, business representatives, and the wider public.

Working language of the conference: English.

*Published in the author's edition*

The collection's proceedings are presented in the author's edition and published in the original language. The authors of published materials hold complete responsibility for the precision of facts, proper nouns, quotes, statistical data, industry terminology, and other information presented.

**Research  
Europe.org**



**IEDC**

© International Education  
Development Center, 2024  
© Research Europe, 2024

**Official website: [researcheurope.org](https://researcheurope.org)**

## Table of Contents

### Military Sciences

- Modern military education and practical combat training according to NATO standards is the basis of the combat capacity, resilience and readiness of armies (forces) to refuse armed aggression. . . . . 8  
*Kostiantyn Kulahin, Ivan Nos, Kostiantyn Kvitkin*

### Economic Sciences

- Current trends in the global travel and tourism industry. . . . . 13  
*Olena Baula, Olena Liutak*
- Assessment of the digital maturity of public administration and public finance according to the DESI methodology. . . . . 16  
*Sergii Krynytsia*
- Socio-economic problems of development of agricultural holdings in the context of war in Ukraine. . . . . 20  
*Mykhailo Kurtiak*
- The relationship of concepts in the competitiveness pyramid. . . . . 24  
*Anastasiia Moskvina, Denys Davydenko*
- Substantiation of the need to develop a new defense-industrial strategy of Ukraine. . . . . 29  
*Liudmyla Shemaieva, Volodimir Shemaiev*
- Convergence of investment climate determinants in the conditions of the post-war revitalization of the economy of Ukraine. . . . . 33  
*Maria Vakulich*
- Economic aspects of military cargo transportation. . . . . 36  
*Tymofii Zakutnii, Kira Tkachenko*

### Journalism and Social Communication

- Main requirements for the preparation of analytical products. . . . . 39  
*Oksana Fedotova, Dmytro Akobiy*
- The role and significance of artificial intelligence technologies in the modern media sphere. . . . . 42  
*Oleksii Sytnyk*

## Culture and Arts

- The influence of geometric style on  
compositional solutions in design. . . . . 47  
*Yaroslav Lelyk, Yaroslav Lelyk*

## Pedagogical Sciences

- Modern approaches to patriotic education of  
preschoolers in a multicultural environment. . . . . 52  
*Diana Denysenko*
- The use of eidetics techniques in the formation of logical  
and mathematical competence of preschool children. . . . . 55  
*Oksana Domaniuk*
- Project-based learning: an opportunity to increase  
motivation of students to study the Ukrainian language. . . . . 60  
*Nataliia Filonova*
- The role of online technologies in the formation  
of students' intercultural competence in English classes. . . . . 63  
*Tetiana Harlytska*
- Specificity of the modern concept of interaction  
between humanitarian and natural knowledge. . . . . 67  
*Volodymyr Kovalchuk, Ludmila Dolinska, Yaroslav Marushchak*
- Communicative competence as a component of the  
organizational culture of the orchestra conductor. . . . . 71  
*Sofiia Nizhynets*
- Linguistic fundamentals of teaching  
English syntax to students of philology. . . . . 74  
*Oleksandra Palchykova*
- Smartphones in foreign language classes. . . . . 78  
*Mykhailo Podoliak*
- Developing digital competence of students of design  
specialities: strategic guidelines and successful practices. . . . . 82  
*Oleksii Stupak*
- The 3D4U international project is an example of an effective  
public-private partnership in the Ukrainian fashion industry. . . . . 84  
*Golda Vynogradska*

## **Political Sciences**

- Using artificial intelligence for analyzing the impact of geopolitical events: new approaches and perspectives. . . . . 90  
*Olena Tsvirko, Vladyslav Totskyi*

## **Psychological Sciences**

- Psychological features of aggressive behavior in primary school children. . . . . 94  
*Yulia Dmytrieva*
- Content and structure of the "image of victory" as a component of social consciousness of Ukrainians during the Russian-Ukrainian war. . . . . 96  
*Olena Kholokh*

## **Philological Sciences**

- Crowd discourse in modern society: fundamental characteristics. . . . . 101  
*Liliia Monastyrova*

## **Philosophical Sciences**

- Ecologization of morals and eastern tradition. . . . . 105  
*Vitaly Kovalchuk*
- Planning and giving peace in the modern multicultural world. . . . . 108  
*Inna Mykytenko*
- Aesthetics of history: theoretical problem of war and peace. . . . . 110  
*Andrii Tsarenok*
- The anthropological perspective of new challenges Quo vadis? . . . . . 114  
*Ivan Tsykhuliak*

## **Legal Sciences**

- Administrative and legal mechanism for ensuring information security of the state: concepts and characteristics. . . . . 118  
*Vasyl Kaletnik*

# **Military Sciences**

**Modern military education and practical combat training according to NATO standards is the basis of the combat capacity, resilience and readiness of armies (forces) to refuse armed aggression**

**Kostiantyn Kulahin**

*Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv*  
<https://orcid.org/0000-0003-1189-5623>

**Ivan Nos**

*Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv*  
<https://orcid.org/0000-0003-1501-0503>

**Kostiantyn Kvitkin**

*Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv*  
<https://orcid.org/0000-0002-8330-5023>

**Abstract.** *Modern trends in the reform of the military education system and the training system of the Armed Forces of Ukraine, ways to improve educational programs and training courses to increase the professional level and leadership qualities of personnel are considered. Special attention is paid to innovations in the field of training and simulation systems and the intensification of practical measures of combat training with the combat use of weapons in symbiosis with the technologies of virtual battlespace, synthetic training environment, augmented reality, etc.*

**Keywords:** *combat training, simulators, simulation systems, virtual battlespace, synthetic training environment.*

**Сучасна військова освіта та практична бойова підготовка за стандартами НАТО – основа боєздатності, стійкості та готовності військ (сил) до відбиття збройної агресії**

**Костянтин Кулагін**

*Харківський національний університет  
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків*  
<https://orcid.org/0000-0003-1189-5623>

**Іван Нос**

*Харківський національний університет  
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків*  
<https://orcid.org/0000-0003-1501-0503>

**Костянтин Квіткін**

*Харківський національний університет  
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків*  
<https://orcid.org/0000-0002-8330-5023>

**Анотація.** *Розглядаються сучасні тенденції реформування системи військової освіти та системи підготовки Збройних Сил України, шляхи вдосконалення освітніх програм та навчальних курсів для підвищення професійного рівня та лідерських якостей особового складу. Особлива увага приділена інноваціям в галузі тренажно-імітаційних систем та інтенсифікації практичних заходів бойової підготовки з бойовим застосуванням засобів ураження в симбіозі з технологіями віртуального бойового простору, штучного навчального середовища, доповненої реальності тощо.*

**Ключові слова:** *бойова підготовка, тренажери, імітаційні системи, віртуальний бойовий простір, синтетичне навчальне середовище.*



Навченість та практична підготовленість особового складу військових частин (підрозділів) Збройних Сил (ЗС) України наряду з технічною готовністю озброєння та військової техніки (ОВТ) і ступенем укомплектованості військ (сил) є головними факторами, що визначають боєздатність військового формування будь якого рівня. Крім того, визначальними факторами сучасної бойової підготовки є досягнення високого рівня злагодженості та взаємосумісності підрозділів, їх здатності застосовувати інноваційні технології та нетрадиційні інформаційно-технічні та бойові засоби, сучасні системи зв'язку та бойового управління, розвідки та ситуаційної обізнаності, радіоелектронної боротьби, а також широкий спектр безпілотних і роботизованих систем [1].

Сектор оборони України та система військової освіти, незважаючи на тривалу та жорстку війну з російською федерацією, продовжує реалізацію заходів з євроатлантичної інтеграції та активно адаптується до стандартів НАТО. Продовжується розробка та впровадження нових освітніх програм та навчальних матеріалів, постійно підвищується рівень мовної підготовки та професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та навчальних центрів, особливо в рамках програми удосконалення військової освіти (Defence Education Enhancement Program, DEEP), здійснюються закупівлі сучасних тренажерів, удосконалюється полігонна та інша матеріально-технічна база ЗС України. Збройні Сили відточують оперативні спроможності та практичні навички під час заходів міжнародного військового співробітництва, міжнародних навчань та тренувань. Перехід системи військової освіти на стандарти НАТО, адаптація та впровадження найкращих практик, доктрин та процедур відповідних структур держав-партнерів НАТО має забезпечити досягнення високого рівня оперативної сумісності, планування та проведення операцій у відповідності зі стандартами Північноатлантичного Альянсу [2].

Наразі розроблено певні стратегії впровадження змін у систему військової освіти для ефективного адаптування до вимог НАТО, зокрема: професіоналізація військової освіти на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях; запровадження “оборонного менеджменту” та “школи військового лідерства”, перегляд кваліфікаційних вимог і штатнопосадових категорій; опрацювання механізмів мотивації на здобуття офіцерами освітніх (освітньо-наукових, наукових) ступенів на всіх рівнях військової освіти; перегляд змісту освіти та фахової підготовки, впровадження в освітній процес процедур і стандартів НАТО, сучасної тренажерної та полігонної бази, засобів імітаційного моделювання з використанням віртуальних бойових середовищ (наприклад, Virtual Battlespace від американської компанії Bohemia Interactive Simulations).

Суттєвий вплив на якість військової освіти та підготовки військ (сил), окрім безумовно фінансових і кадрових ресурсів, здійснює оснащеність та технічний

рівень навчальної матеріально-технічної бази ВВНЗ, навчальних центрів та військових полігонів. Рівень оснащення полігонної бази має окреме значення, оскільки саме на полігонах здійснюються фінальні заходи практичної бойової підготовки військових частин (підрозділів) в ході проведення двоступеневих (двосторонніх) командно-штабних навчань, тактичних навчань з бойовою стрільбою, льотно-тактичних навчань, тактико-спеціальних навчань та інших видів колективної бойової підготовки родів військ та спеціальних військ.

Саме на полігонній базі ЗС України до повномасштабного вторгнення військ російської федерації були проведені чотири тренувальні місії НАТО, спрямовані на підготовку українських військових згідно стандартів НАТО: JMTG-U – “Об’єднана багатонаціональна група з підготовки – Україна”, тренувальна місія збройних сил Канади UNIFIER, операція збройних сил Великої Британії та Королівства Данії ORBITAL, тренувальна місія збройних сил Литовської Республіки LMTG-U. Наразі підготовка українських військових продовжується в рамках нової тренувальної місії INTERFLEX [3].

Для ефективної бойової підготовки різнорідних сил та засобів багатонаціональних сил НАТО та Європейського оборонного агентства (EDA), розроблені концепції синтетичного полігону (Synthetic Range, SR) та штучного навчального середовища (Synthetic Training Environment, STE), в рамках яких реальне ОВТ, системи командування, управління, звязку, комп’ютерних систем, розвідки, спостереження та рекогносцировки (C4ISR), інші бойові системи взаємодіють із віртуальними і реальними фізичними системами в одному і тому ж віртуальному синтетичному середовищі. Симбіоз реального та віртуального середовища отримав назву LVC (live (реальний), virtual (віртуальний) та constructive (комбінований)). Системи LVC можуть взаємодіяти незалежно від того, де ці системи географічно розташовані по всьому світу. Системи SR та STE можуть використовувати один і той же загальний сценарій в розподіленій мережі симуляції, яка об’єднує різне полігонне обладнання, реальні задіяні бойові платформи, тренажери, комп’ютерні симулятори та системи передачі тактичних даних, таких як Link-16/Link-24 [4, 5]. Американськими військовими розроблена модель сумісності синтетичного полігону (Synthetic Range Interoperability Model), а підтримка тактичних мереж передачі даних дозволяє імітувати реалістичне бойове середовище, покращує точність і можливість вправ з декількома гравцями. Користувачі SR та STE можуть використовувати розподілене інтерактивне моделювання (Distributed Interactive Simulation, DIS), архітектуру високого рівня (High Level Architecture, HLA) або тестову адаптивну архітектуру (Test and Training Enabling Architecture, TENA) для забезпечення взаємодії між системами. Більшість систем розподіленого моделювання використовують стандарт IEEE 1278.1 Distributed Interactive Simulation (DIS).

Цей стандарт широко застосовується збройними силами США, Австралії та ряду інших країн [6, 7].

В доповіді показано, що широке застосування сучасних систем моделювання та імітації застосування сил та засобів (LVC) на реальних та/або віртуальних полігонах, а також стандартних системних протоколів обміну інформацією типу DIS, HLA, TENA, що забезпечують функціональну сумісність між територіально розподіленим моделюючим та/або імітаційним обладнанням військових полігонів, комп'ютерними мережами центрів підготовки або випробувань ОВТ, штабами різних рівнів, діючими макетами озброєння або реальним ОВТ різних виробників із різним програмним забезпеченням на різних програмних та/або технічних платформах, має розглядатися військовими фахівцями як перспективний напрямок удосконалення системи бойової підготовки за стандартами НАТО та взаємосумісності військ (сил) під час багатонаціональних навчань та майбутніх спільних операцій.

### Список використаних джерел

1. Настанова “З бойової підготовки у Збройних Силах України”. Київ: “Центр учбової літератури”. 2023. 56 с. веб-сайт. URL: <https://jurkniga.ua/contents/nastanova-z-boyouvoi-pidgotovki-u-zbroynikh-silakh-ukraini.pdf> (дата звернення: 13.06.2024).
2. Мітягін О. Освіта та індивідуальна підготовка у країнах НАТО. *Військова освіта*. 2021. № 2(44). С. 131-143. веб-сайт. URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/249877> (дата звернення: 13.06.2024).
3. Тренувальні місії НАТО: перемога над противником починається з навчання на полігонах. *Україна до НАТО*. 2024. веб-сайт. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/osvita-ta-boyouva-pidhotovka-za-standartamy-nato/trenuvalni-misii-nato-peremoha-nad-protyvnykom-pochynaietsia-z-navchannia-na-polihonakh> (дата звернення: 13.06.2024).
4. Rozman Jeremiah. The Synthetic Training Environment. *Association of the United States Army*. 2020. web site. URL: <https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/SL-20-6-The-Synthetic-Training-Environment.pdf> (accessed: 13.06.2024).
5. Mackley Paul. Use Live, Virtual, Constructive Training to Meet the High-end Fight. *U.S. Naval institute*. 2024. Vol. 150/1/1. web site. URL: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2024/january/use-live-virtual-constructive-training-meet-high-end-fight> (accessed: 13.06.2024).
6. Test and Training Enabling Architecture (TENA). Overview. Test Resource Management Center. 2019. 47 p. web site. URL: <https://www.trmc.osd.mil/attachments/TENA-OverviewBrief-2019-10-15-DistA.pdf> (accessed: 13.06.2024).
7. Zalzman Lucien, Blacklock Jim. USAF Distributed Mission Operations, an ADF Synthetic Range Interoperability Model and an AOD Mission Training Centre Capability Concept Demonstrator – What Are They and Why Does the RAAF Need Them. *DTIC*. 2010. web site. URL: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA532462> (accessed: 13.06.2024).

# **Economic Sciences**

## Current trends in the global travel and tourism industry

**Olena Baula**

*Lutsk National Technical University, Lutsk*

<https://orcid.org/0000-0003-2609-0211>

**Olena Liutak**

*Lutsk National Technical University, Lutsk*

<https://orcid.org/0000-0002-4293-0586>

**Abstract.** *The development of globalization trends in the world economy has given rise to a number of new phenomena in the tourism industry. The emergence of a global market of tourist services and the growth of integration between enterprises and organizations in the tourism sphere of different countries are observed. Tourism companies increasingly adjust their activities in accordance with international standards, create international information and communication systems, introduce new organizational forms of cooperation and integration in the form of transnational corporations and international network associations.*

**Keywords:** *tourism, hotel business, international network associations.*

According to information from the World Travel and Tourism Council, the travel industry in the world today produces goods and services worth about 7 trillion. USD annually. It is predicted that over the next 10 years, the annual growth rate of production volumes in this industry will be at least 4.6%. In most countries of the world, tourism plays a key role, accounting for approximately 10% of GDP, global investment, all jobs and consumer spending [1].

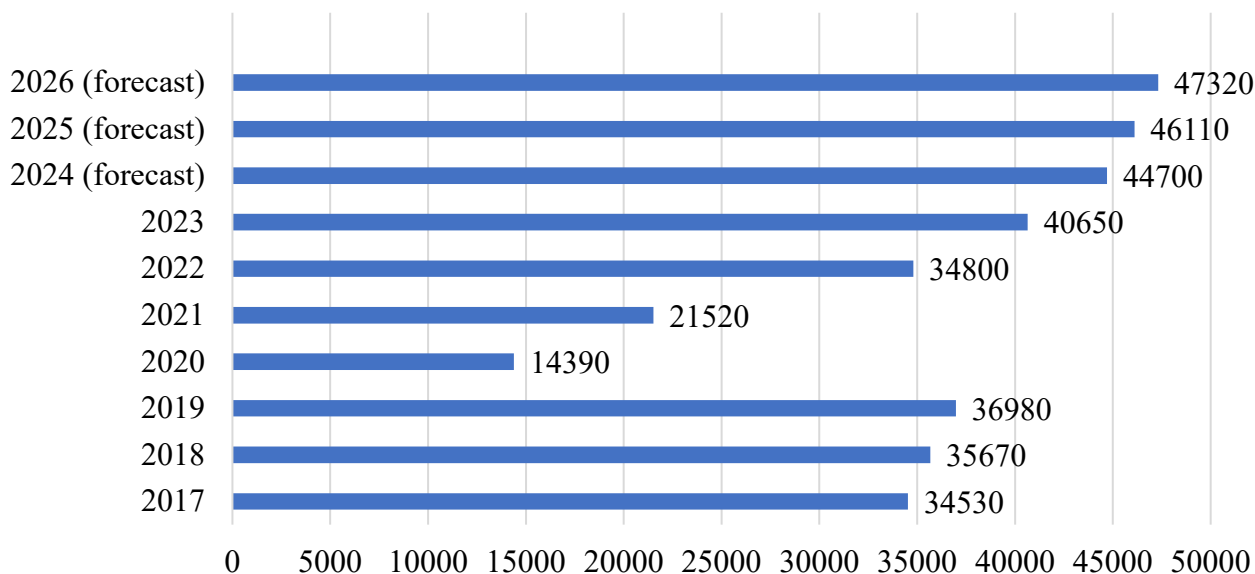
The development of tourism has a positive impact on various sectors of the economy, such as transport, communication, trade, construction, agriculture, and the production of consumer goods. The contribution of travel and tourism to gross domestic product in global markets increased in 2021, recovering from a sharp decline in 2020 due to the COVID-19 pandemic.

The development of globalization trends in the world economy has given rise to a number of new phenomena in the tourism industry. The emergence of a global market of tourist services and the growth of integration between enterprises and organizations in the tourism sphere of different countries are observed.

Due to the development of globalization trends in the world economy, the tourism industry has become a large industry, which is managed by commercial enterprises that provide travel, sell tickets and tours, provide accommodation and catering services, organize the movement of tourists, and manage information, advertising and other aspects.

Tourism is considered one of the most important areas in the global dimension. Tourism is gradually turning into an accessible sphere, in connection with the growth of the general level of well-being, improvement of communication, the spread of digitalization processes that reduce the level of barriers.

The largest share of global income in the field of international tourism is attributed to hotel enterprises. The pandemic, of course, had a significant negative impact, but the situation began to improve already in 2021. Figure 1 shows the dynamics of cash receipts of hotels.



**Fig. 1.** Revenues of hotel business enterprises in the world, billion US dollars [1]

Practice proves that hotel enterprises are quite stable due to their networking. A significant increase in the profitability of the global hotel business in 2021 relative to 2020 may indicate an increase in the cost of services in this area.

Tourism companies increasingly adjust their activities in accordance with international standards, create international information and communication systems, introduce new organizational forms of cooperation and integration in the form of transnational corporations and international network associations [2].

Most associations aimed at integration and partnership are formed on the basis of an industry approach, such as transnational corporations in the field of tour operator business, international associations of carriers in the transport industry, or international chains of hotels and restaurants. At the same time, the need for coordination between industry participants, the desire to expand the market and ensure stable control over the market space lead to the emergence of inter-industry associations and partnership structures under the auspices of a management company. These integration processes

are based on combining brands, creating or acquiring new companies outside their country of origin. This is achieved through the development of common rules and standards that guarantee the provision of services to customers throughout the planet, the implementation of advanced IT technologies and the centralization of management.

In the modern economy, information technologies have a significant impact on the growth of national economies and the entire world economy. Technological and economic progress at the current stage is connected with a new idea of international tourism as one of the key resources of the country's economic development. This approach emphasizes the importance of tourism potential, which reflects the direct dependence of all resources interacting as an interconnected and interchangeable system [3].

During the last two decades, digitalization has become more and more common in all sectors of world tourism. The travel and tourism industry is no exception, with an emerging online travel market and growing demand for digital travel services. The online travel market includes companies that allow travelers to book their own travel services online, as well as travel review websites. In addition, consumers are looking for more digital experiences when traveling, including virtual tours and mobile apps to discover new travel destinations or check into hotel rooms.

Thus, the crisis situations inherent in the world economy prove that the development of the tourism industry requires constant innovative transformations. The global tourism industry needs to optimize the model of institutional regulation, which, due to its effectiveness, has the potential to multiply the effect of increasing the level of international competitiveness in general and individual countries in particular.

### References

1. Statista. Travel, Tourism & Hospitality. Available at: <https://www.statista.com/markets/420/travel-tourism-hospitality> (accessed May 24, 2024).
2. Haisheng Hu, Yang Yang, Jin Zhang Avoiding panic during pandemics: COVID-19 and tourism-related businesses. *Tourism Management*. Volume 86, October 2021. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517721000352> (accessed May 28, 2024).
3. Baula O., Liutak O., Chepurda L., Chepurda H., Zelinska O. Financial levers and consequences implementation of world experience of business activity in domestic tourism market. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, [S.l.], v. 4, n. 35, p. 476-485, dec. 2020. Available at: <http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.222495> (accessed May 30, 2024).

## **Assessment of the digital maturity of public administration and public finance according to the DESI methodology**

**Sergii Krynytsia**

*State Tax University, Irpin*

<https://orcid.org/0000-0002-5569-4682>

**Abstract.** *The article explores the possibility of applying the EU Digital Economy and Society Index (DESI) methodology to assess the level of digitization in public administration and the public finance system, as well as the prospects for its adaptation to the conditions of Ukraine. Proposals have been made to consider trends in digital technology development when evaluating the digital progress of e-government and the digitization of public finance.*

**Keywords:** *digital maturity, DESI, e-Government, digitalization of public finances.*

Despite the large number of studies and models of digital maturity, the issue of their implementation for assessing the level and development prospects of e-Government in Ukraine remains relevant. Moreover, the constant and rapid development of digital technologies and their implementation in the practical activities of the private sector creates a potential opportunity for such implementation in the public sector, thus requiring an assessment of this potential within the framework of digital maturity models of e-Government. The need to increase budget transparency, efficiency, and accountability of budget expenditures also necessitates the analysis of the digital maturity of the public finance management system.

Overall, digital maturity is an organization's readiness and ability to adapt to changes and use innovative digital technologies to maintain market competitiveness [1]. The concept of digital maturity in the context of public administration means the readiness and ability of public management to adapt to digital changes and effectively use innovative technologies.

The digital maturity of e-Government in Ukraine can currently be assessed only by two models: the United Nations E-Government Development Index (EGDI) and the World Bank's GovTech Maturity Index (GTMI). Both indices are global, meaning they are calculated for all countries in the world, but this, in turn, imposes certain limitations on the detail and content of the indicators. For example, in the EGDI, the "Human Capital" component is assessed based on the general literacy level of the population rather than the level of digital literacy [2]. While the GTMI provides a more detailed assessment of the technological aspects of government services, it primarily focuses



on indicators of automation rather than the implementation of digital technologies per se, as it largely aims to reflect progress in e-Government in developing countries [3]. Thus, both models are quite simplified, and the lack of detailed indicators, especially those oriented toward the technological development of digital transformations, reduces the relevance of such models for countries like Ukraine, which need to orient themselves towards advanced examples of digitalization in public administration.

One of the popular methodologies for measuring the digital maturity in EU countries is the Digital Economy and Society Index (DESI). DESI is published annually by the European Commission and tracks the progress of EU member states in achieving the goals of the EU's Digital Decade program by 2030 [4].

The assessment of e-Government development is described by the fourth group of indicators within DESI – "Digital Public Services," further detailed by a separate component of DESI – the E-Government Benchmark. This indicator was created to evaluate the level of e-Government development in the European Union countries, as well as in the European Free Trade Association and EU candidate countries. It helps analyze the efficiency, accessibility, and maturity of electronic government services provided to citizens and businesses and measures several important aspects of e-Government: transparency, user-centricity, cross-border services, and key enablers [5].

However, it would be incorrect to assess the digital maturity of public administration solely based on achieved indicators in the model that directly describe public services. A significant role in assessing digital maturity is played by digital readiness, which is the potential ability of citizens, businesses, and central and local authorities to adopt and implement digital technologies.

The implementation of digital technologies in public administration and public finance is important for several reasons. Firstly, digital technologies such as Big Data, Cloud Computing, and Artificial Intelligence significantly enhance the efficiency and transparency of public services, directly impacting the quality of life of citizens. Specifically, the use of Big Data allows for the analysis of large volumes of information to make more informed decisions and improve management processes. Secondly, Cloud Computing provides government bodies with flexibility and scalability in their IT infrastructures, reducing costs for maintenance and equipment upgrades. This allows for quicker responses to the changing needs of citizens and businesses. Additionally, the use of Artificial Intelligence automates routine processes, reducing the workload on public servants and increasing the accuracy of task execution.

Since Ukraine's strategic goal in its integration efforts is to join the European Union, and since June 2022 Ukraine has held the status of an EU candidate country, it is natural that the digital development goals of the Ukrainian state should be

harmonized with the digital goals the EU plans to achieve by 2030. In line with this objective, in September 2023, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved a resolution that establishes a list of Digital Economy and Society Index (DESI) indicators for Ukraine, which largely aligns with the EU's 2022 methodology [6]. According to this resolution, these indicators will be calculated by the State Statistics Service, the Ministry of Digital Transformation, the Ministry of Education and Science, and the Ministry of Economy. The resolution instructs the Ministry of Digital Transformation to ensure the development and approval of methodological recommendations regarding the methodology for compiling the Digital Economy and Society Index (DESI) indicators within six months. However, as of the writing of this paper, these methodological recommendations have not yet been developed, making it currently impossible to determine the digital maturity of Ukraine's economy and society using the EU methodology.

In addition to the sluggishness of state structures in developing the methodology for calculating the necessary indicators, another problem with the mentioned resolution is that it was practically outdated at the time of adoption. The Cabinet resolution was adopted less than a month before the latest change in the EU methodology and does not include some of the indicators added in the new methodology.

Moreover, the mentioned resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding the approval of DESI indicators in Ukraine does not include indicators for the separate E-Government Benchmark component, which are calculated by other EU candidate countries.

Furthermore, although DESI covers a wide range of indicators, they do not detail the specifics of the digital maturity of public finance systems. It can be used to analyze the general prerequisites for the digitization of public financial systems (such as overall digital literacy, digital infrastructure, etc.), but by focusing on the digital development of the economy and society as a whole, including the use of digital technologies in various sectors and among the population, this index does not provide a deep analysis of the efficiency, automation, and transparency of financial processes in the public sector.

At the same time, the digitalization of public finance is of significant importance for several reasons. Firstly, the digitalization of public finance enhances the transparency and accountability of government expenditures, which is a key factor in combating corruption and ensuring citizens' trust in public institutions. The use of technologies such as blockchain can provide transparent and immutable records of financial transactions, reducing opportunities for financial misconduct. Secondly, effective management of public finances through digital solutions contributes to the optimization of budgetary processes and increases the efficiency of government

spending, which is critical for sustainable economic development. The digitalization of data collection and analysis processes allows for faster and more accurate decision-making that impacts the state's economic policy.

Although the Ukrainian version of the Digital Economy and Society Index includes some indicators of e-Government development, it does not contain indicators that specifically assess the automation of budgeting, accounting, and reporting in public finance, the level of transparency of government financial operations, the degree of integration of financial information systems, or the level of cybersecurity in the state's financial sector, which is critical for protecting financial data in the realm of public finance.

Therefore, considering the trends in digital technology development, their implementation in the private sector, and the prospects for digitalizing the public administration sector, the DESI methodology should be supplemented with indicators for the implementation of such technologies in the public sector.

Finally, integrating indicators of public finance digitalization into DESI will provide a more comprehensive assessment of the digital maturity of states, allowing for better tracking and comparison of progress in various aspects of digital transformation. This, in turn, will contribute to the development of effective strategies for digital economy growth and governance at both national and European levels.

## References

1. Golionko, N., & Kondratieva, K. (2023). *Metodychni pidkhody do otsiniuvannia tsyfrovoyi zriylivosti orhanizatsii* [Methodical Approaches to Evaluating the Digital Maturity of an Organization]. *Molodyi vchenyi*, 1 (113), 145-150. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-1-113-29> [in Ukrainian].
2. United Nations. E-Government Development Index (EGDI). <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/-E-Government-Development-Index>.
3. Krynytsia, S. (2023). *Suchasni trendy rozvytku tsyfrovoykh tekhnolohiy ta yikh vplyv na publichni finansy* [Modern trends in the development of digital technologies and their impact on public finances]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho podatkovoho universytetu*. 2(2023), 82-120. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2023.82-120> [in Ukrainian].
4. European Commission. The Digital Economy and Society Index (DESI). <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>.
5. European Commission. eGovernment Benchmark 2023. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/egovernment-benchmark-2023>.
6. *Pro zatverdzhennia pereliku pokaznykiv Indeksu tsyfrovoyi ekonomiky ta suspilstva (DESI)* [On the Approval of the List of Indicators of the Digital Economy and Society Index]: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 5, 2023 # 774-p. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-pokaznykiv-indeksu-tyfrovoyi-ekonomiky-ta-s774-50923> [in Ukrainian].

## **Socio-economic problems of development of agricultural holdings in the context of war in Ukraine**

**Mykhailo Kurtiak**

*Stepan Gzhytskyi National University of  
Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv*

**Abstract.** *The main problems of socio-economic development of agricultural holdings in the context of a full-scale war in Ukraine are outlined. The author assesses the main challenges of the military blockade of maritime grain corridors, catastrophic losses of fixed assets due to their destruction and theft, disruption of logistics chains, as well as the rise in the cost of resources, mining of fields and forced migration and mobilisation of agricultural holdings' employees.*

**Keywords:** *agricultural holdings, martial law, socio-economic problems.*

## **Соціально-економічні проблеми розвитку агрохолдингів в умовах війни в Україні**

**Михайло Куртяк**

*Львівський національний університет ветеринарної  
медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького, м. Львів*

**Анотація.** *Окреслено основні проблеми соціально-економічного розвитку агрохолдингів в умовах повномасштабної війни в Україні. Дано оцінку основним викликам щодо військового блокування морських зернових коридорів, катастрофічних втрат основних засобів внаслідок їх знищення і розкрадання, порушення логістичних ланцюгів збуту продукції, а також дорожчання ресурсів, замінування полів та вимушеної міграції та мобілізації працівників агрохолдингів.*

**Ключові слова:** *агрохолдинги, військовий стан, соціально-економічні проблеми.*

Агропромисловий комплекс України є стратегічною галуззю національної економіки, яка формує лівову частку державного бюджету та забезпечує продовольчу безпеку. Структура сільськогосподарського виробництва в Україні складається із корпоративного і дрібнотоварного секторів і з початком повномасштабної війни відбулося посилення стагнації великих агрохолдингів з одночасним зростанням ролі фермерських та особистих селянських господарств.

Незважаючи на довоєнні успіхи у виробництві та експорті продукції [1], агрохолдингів України, агресія росії значно ускладнила їх функціонування через значну втрату контролю над виробництвом та логістикою збуту агропродукції, катастрофічні трати основних засобів, екологічні катастрофи на корпоративних тваринницьких комплексах і птахофабриках, блокування ринків збуту тощо.

До початку повномасштабної війни, агрохолдинги зі значною часткою іноземного капіталу, фактично монополізували державну підтримку всього аграрного сектору в Україні. Незважаючи на високі доходи від основної діяльності і потужне лобі у державній владі, 5-10% найбільших агрохолдингів України концентрували у довоєнний період 70-80% загальних коштів, які виділялися для підтримки сільського господарства [2].

З початком повномасштабної війни, для збереження традиційного статусу світового експортера продовольства, перед Україною постали нові безпекові виклики щодо використання чорноморських шляхів. Зернова угода, яка була укладена у Стамбулі 22 липня 2022 року задля захисту торгових суден від загроз росії, дозволила створити “зерновий коридор” та тимчасово розблокувати експорт продовольства з портів “Одеса”, “Чорноморськ” та “Південний”.

Для забезпечення стабільного експорту України важливого значення набуває процес ефективної реалізації виробничого потенціалу агропідприємств. Бойові дії на території України суттєво ускладнюють виробництво сільськогосподарської продукції, а також перешкоджають проведенню польових робіт, завдають суттєвих фінансових збитків аграріям через втрати площ посівів, знищення тваринництва та птахівництва, виробничих будівель і споруд, технічних засобів і т.д. Багато тваринницьких комплексів та елеваторів було розграбовано чи підірвано, а трактори, комбайни і сільськогосподарські машини – викрадено чи знищено. Причому це були достатньо сучасні виробничі комплекси та технічні засоби, що активно оновлювалися останніми роками.

З метою нейтралізації катастрофічних наслідків для національної економіки в Україні були здійснені певні стабілізаційні заходи, спрямовані на підтримку агропромислового виробництва. З огляду на втрати основних засобів з початку повномасштабної війни, державна підтримка сільського господарства України здійснювалась у напрямках:

- спрощення процедури отримання земельних ділянок (оренди) для їх обробітку;
- часткового відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин;
- часткового відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції тваринницьких ферм, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції та підприємств із зберігання зерна;
- фінансової підтримки розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства, дотування бджільництва, гранти на створення теплиць;
- звільнення від оподаткування ввізним митом виробів та обладнання для зберігання, перевезення, завантаження і розвантаження зернових та/або олійних культур (полімерні рукави для зберігання зерна [3], причепи і напівпричепи для перевезення сільськогосподарської продукції);
- спрощення процедури реєстрації сільськогосподарської техніки та державної інспекції її технічного стану;
- зниження ПДВ на паливно-мастильні матеріали тощо.

Ще до початку повномасштабної війни зросли середні ціни на пальне, що пояснювалося високими цінами на нафту на світових біржах та зниженням курсу гривні. Лише з початку 2022 року ціни на бензин та дизельне паливо в Україні зросли на 14-15%. Після початку військових дій було припинено закупівлю палива з Білорусі, втрачено морські канали постачання нафти та нафтопродуктів, а також був втрачений контроль над нафтопереробними потужностями на сході України. Значні обсяги потребувало військо, і все це спричинило дефіцит та обмеження відпуску пального, спекуляцію та неконтрольоване зростання цін. На фоні панічних настроїв з метою стимулювання імпорту та стримування внутрішніх цін, держава скасувала акциз на імпорт та знизила ПДВ. Ці заходи дали позитивний ефект для забезпечення аграріїв пально-мастильними матеріалами під час проведення весняно-польових робіт.

Значно ускладнило ведення сільського господарства в Україні дефіцит та значне зростання вартості добрив, оскільки більшість потужностей з їх виробництва вже зупинено, оскільки значна частина з них знаходяться у східних областях неподалік або безпосередньо у зоні бойових дій. Зокрема, обстрілів зазнав завод “Сумхімпром”, що призвело до витоку аміаку, а Сєвєродонецьке об’єднання “Азот” (15,3% потужностей з виробництва азотних добрив в Україні) знаходиться на тимчасово окупованій території України. Одеський припортовий завод (14,4% потужностей азотних добрив) було зупинено ще на початку війни, а “Рівнеазот” знаходиться в потенційно небезпечній зоні, де тривають періодичні ракетні обстріли.

Найбільшими імпортерами українських азотних добрив були Румунія (190 тис. тонн), Італія (138 тис. тонн), Франція (104 тис. тонн), Угорщина (88 тис. тонн), Іспанія (56 тис. тонн), Болгарія (50 тис. тонн), Польща (40 тис. тонн) [6]. У поточних умовах країнам ЄС потрібно буде шукати інші джерела постачання азотних добрив. Водночас, в Україні недостатньо розвинене виробництво комплексних добрив. У 2021 році їх було імпортовано 1,9 млн тонн. Найбільшим джерелом була Білорусь (617 тис. тонн), що становило 32,1% загального обсягу [4] і після розриву з нею економічних відносин, Україні необхідно знайти альтернативні джерела імпорту.

Загалом з початком повномасштабних бойових дій надзвичайно гостро постало питання порушення логістичних ланцюгів. [5] Втрата ресурсів підприємств та руйнування транспортної інфраструктури унеможливило використання традиційних каналів постачання та розподілу продукції, а у багатьох випадках паралізувало виробничо-збутову діяльність агрохолдингів. Частково вирішення цього питання для переробних потужностей було досягнуто за рахунок релокації підприємств у тилові райони України, однак для сільськогосподарських виробництв це неможливо.

Несподіваним викликом у 2022 році перед аграрним сектором України, постало питання замінування полів та ґрунтових доріг на звільнених територіях, що становить значні ризики для життя та здоров’я, перш за все, механізаторів. Фінансування програм із розмінування території – це питання для вирішення на десятки років наперед не лише для України, але й міжнародних донорів.

Кадровий дефіцит у сільськогосподарському виробництві відчувався раніше і введення воєнного стану в Україні через російсько-українську війну, а з ним і загальну мобілізацію, спричинило ще більшу нестачу галузевих фахівців – водіїв, трактористів, агрономів, зоотехніків. Крім того повномасштабна збройна агресія росії проти України стала причиною однієї з найстрімкіших криз вимушеної міграції населення як всередині України так і за кордон. Оскільки аграрний тил не менш важливий для оборони держави, а проведення посівної кампанії – одна зі стратегічних цілей, за таких умов уряд включив працівників агропідприємств до переліку професій, які отримують відстрочку від мобілізації.

Незважаючи на те, що інститут агрострахування є важливим інструментом ефективної аграрної політики, в Україні лише дещо більше 5% земель сільськогосподарського призначення є застрахованими, у той час як у США цей показник сягає 90%. Основним завданням для агрохолдингів України, на даний час, є фіксування та документування (за можливості) всіх фактів втрат продукції та матеріальних активів, як доказової бази для відшкодування втрат у післявоєнний період.

Таким чином, агрохолдинги України постали перед безпрецедентними соціально-економічними викликами, серед яких виділяємо: військове блокування агресором морських шляхів для традиційного експорту зернових культур; катастрофічні втрати основних засобів через їх знищення і розкрадання; порушення традиційних логістичних ланцюгів збуту продукції та постачання оборотних засобів, що на фоні спаду національної економіки спричинило їх дефіцит і суттєве дорожчання. Замінування полів на звільнених територіях та обстріли в зоні бойових дій суттєво збільшує ризики проведення польових робіт, а вимушена міграція та мобілізація працівників галузі спричинює дефіцит трудових ресурсів.

### Список використаних джерел

1. Колодійчук В. А. Пріоритети зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу Львівської області. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2020. № 3 (23). С. 143-152.
2. Повідомлення НАН України. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. URL: <https://cutt.ly/29Ti0fk>.
3. Kolodiichuk V., Dubnevych Y. Technical and technological support for grain stocks management of agricultural producers in the conditions of elevator capacity deficiency in Ukraine. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2019. Vol. 19. Issue 3. P. 319-327. DOI: [http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.19\\_3/volume\\_19\\_3\\_2019.pdf](http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.19_3/volume_19_3_2019.pdf).
4. Виробництво мінеральних добрив в Україні призупинено. URL: <https://cutt.ly/Z9ToPdG>.
5. Kolodiichuk V., Cherevko H., Kolodiichuk I., Popivniak R., Efficiency of logistics chain management in the grain product subcomplex of the Agro-Industrial Complex of Ukraine. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2020. Vol. 20. Issue 1. P. 287-300. DOI: <http://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/current>.

## The relationship of concepts in the competitiveness pyramid

**Anastasiia Moskvina**

*O. M. Beketov National University of Urban Economy, Kharkiv*

<https://orcid.org/0000-0001-8391-7647>

**Denys Davydenko**

*O. M. Beketov National University of Urban Economy, Kharkiv*

**Abstract.** *The article discusses the ways of ensuring international competitiveness, the relationship of concepts in the system of studying the competitiveness of enterprises, the competitiveness pyramid and the need to strengthen competitive positions and achieve competitive immunity as the ultimate goal in the process of competition of international companies.*

**Keywords:** *international competitiveness, competitive advantage, competitiveness pyramid.*

## Зв'язок понять в піраміді конкурентоспроможності

**Анастасія Москвіна**

*Харківський національний університет міського*

*господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків*

<https://orcid.org/0000-0001-8391-7647>

**Денис Давиденко**

*Харківський національний університет міського*

*господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків*

**Анотація.** *В роботі розглядаються способи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності, зв'язок понять у системі дослідження конкурентоспроможності підприємств, піраміда конкурентоспроможності та необхідність зміцнення конкурентних позицій та досягнення конкурентного імунітету як кінцевої мети в процесі конкуренції міжнародних компаній.*

**Ключові слова:** *міжнародна конкурентоспроможність, конкурентна перевага, піраміда конкурентоспроможності.*

Конкурентоспроможність учасників ринкових відносин є ключовим критерієм для оцінки ефективності та результативності їхньої діяльності. Вона відображає здатність підприємства забезпечувати вищу продуктивність порівняно з конкурентами в довгостроковій перспективі. Очевидно, що конкурентоспроможність є результатом злагодженої роботи всіх підрозділів підприємства в усіх напрямках виробництва та обслуговування. Важливо підкреслити, що для досягнення стабільних конкурентних позицій на глобальному ринку, необхідно насамперед



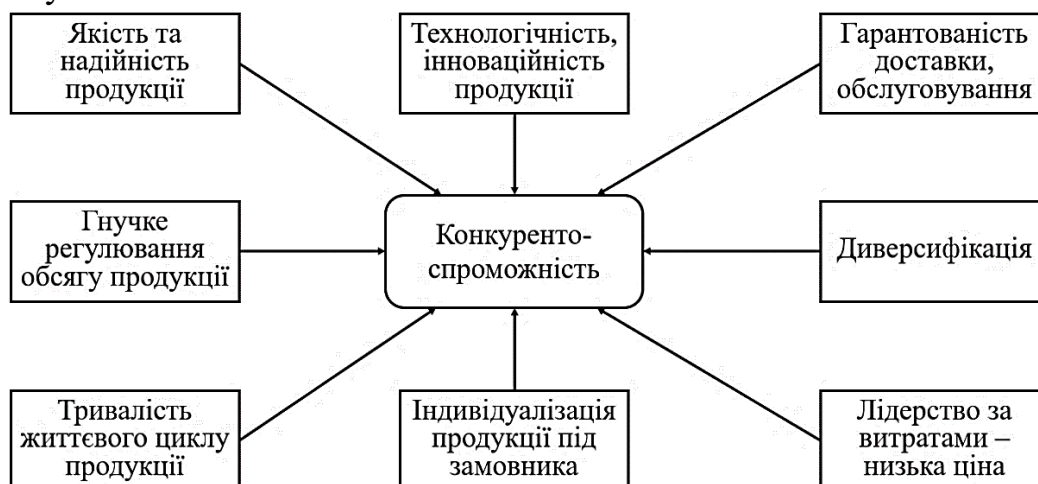
здобути конкурентні переваги на національному ринку та ефективно використовувати всі наявні ресурси і можливості.

Конкурентна перевага – це відносна характеристика, яка включає здатність до адаптації до змінних умов господарювання, певний рівень стійкості, ефективності та результативності, що разом визначають можливість успішного функціонування підприємства у конкурентному середовищі. Іншими словами, це висока компетентність підприємства, яка забезпечує йому найкращі можливості для залучення та утримання клієнтів.

Так, конкурентоспроможність підприємства – це його здатність оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та своєчасно і ефективно коригувати свою діяльність для підтримання наявних та створення нових конкурентних переваг.

Важливими аспектами, які не завжди підкреслюються дослідниками, є раціональне використання ресурсів і постійний пошук нових можливостей для підвищення конкурентоспроможності у майбутньому. Це дозволяє зміцнити позицію підприємства та бути підготовленими до непередбачуваних змін на ринку.

Способи забезпечення конкурентоспроможності щодо продукції наведені на рисунку 1.



**Рис. 1.** Способи забезпечення конкурентоспроможності завдяки властивостям товару

Додавши характеристики підприємства, такі як управлінські та виробничі, до властивостей продукції, що забезпечують конкурентоспроможність, можна отримати комплексні способи забезпечення конкурентоспроможності завдяки властивостям як товару, так і самого підприємства (рис. 2).

Існує тісний зв'язок між конкурентними перевагами та конкурентоспроможністю підприємства, між факторними та результируючими поняттями.

Конкурентні переваги та потенціал є факторними ознаками, а конкурентоспроможність та конкурентна позиція – результатом впливу системи ключових чинників, які в залежності від конкурентного середовища створюють різні конкурентні переваги.



**Рис. 2.** Способи забезпечення конкурентоспроможності завдяки властивостям товару та підприємства

Таким чином, "конкурентоспроможність підприємства" означає його здатність ефективно використовувати свої сильні сторони і зосереджувати зусилля на тих напрямках виробництва товарів і послуг, де підприємство може досягти лідерства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Мета конкурентоспроможності – забезпечення стабільних позицій на ринку, бажано міжнародному.

Конкурентоспроможність являє собою комплекс характеристик, що включають як формуючі, так і результуючі ознаки, які відображають якісні аспекти діяльності підприємства, зокрема його можливості, властивості, здатність, поточний стан та уміння.

Конкурентний потенціал – це можливості підприємства підтримувати свою конкурентоспроможність.

Конкурентні переваги – це унікальні особливості, які забезпечують підприємству перевагу над конкурентами на основі ринкових факторів успіху та ключових компетенцій компанії.

Конкурентний потенціал і конкурентні переваги виступають факторними, формуючими ознаками і є джерелами конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність – це здатність підприємства ефективно конкурувати на ринку.

Конкурентна позиція або статус – це місце, яке підприємство займає і утримує на конкретному ринку.

Конкурентний імунітет – це стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів, уміння швидко відновлюватися завдяки наявності незадіяних внутрішніх ресурсів.

Конкурентоспроможність, конкурентна позиція або статус і конкурентний імунітет є результатом ефективного використання конкурентного потенціалу та створення конкурентних переваг.

Незважаючи на це, конкурентоспроможність компанії також формує основи для свого конкурентного статусу й імунітету.

Взаємозв'язок понять у системі вивчення конкурентоспроможності підприємства наведено на рисунку 3.

<b>Терміносистема дослідження конкурентоспроможності</b>			
Конкурентний імунітет	Невразливість, уміння	Результуючі ознаки	Ефективне використання
Конкурентна позиція/ статус	Стан, позиція		
Конкурентоспроможність	Здатність	Факторні, формуючі ознаки	Джерела конкурентоспроможності
Конкурентні переваги	Властивості		
Конкурентний потенціал	Можливості		

**Рис. 3.** Зв'язок понять у системі дослідження конкурентоспроможності підприємства

Поняття "конкурентна перевага" стає зрозумілим тільки в контексті визначення "конкурентного потенціалу", який створює широкі можливості для підприємства в залученні та утриманні клієнтів. Під конкурентним статусом доцільно розуміти стан підприємства, при якому воно ефективно використовує свій потенціал. Можливість перевершувати конкурентів завдяки ефективному використанню конкурентних переваг і уникненню стратегічних помилок на ринку в кінцевому підсумку визначає конкурентоспроможність підприємства, яка забезпечує його конкурентний статус і імунітет. Конкурентоспроможність, що ґрунтується на можливостях та особливостях підприємства, впливає на його здатність ефективно функціонувати в конкретних умовах. Узагальнюючи вищесказане можемо розташувати поняття в порядку їх прямої залежності та зростання надійного становища компанії на ринку, тобто посилення її конкурентних позицій та підвищення конкурентоспроможності. Так, піраміда конкурентоспроможності зображена на рисунку 4.

Піраміда конкурентоспроможності базується на можливостях та властивостях підприємства, що дозволяє забезпечити здатність конкурувати та займати стійкі позиції на ринку (рис. 4). У фундаменті цієї піраміди лежить конкурентний потенціал, тобто можливості, а також конкурентні переваги – властивості, які забезпечують здатність компанії ефективно конкурувати на ринку та утримувати свої позиції. Це, в свою чергу, формує її конкурентний статус і, за умови успішної діяльності та підвищення конкурентоспроможності, забезпечує зрештою конкурентний імунітет.



**Рис. 4.** Піраміда конкурентоспроможності

Якщо підприємство переходить від внутрішнього ринку до зовнішнього, то у цьому випадку йдеться про міжнародну конкурентоспроможність, яка забезпечується тими ж способами, що ми розглянули вище.

Так, для того, щоб дійти до результату конкурентоспроможності, спершу необхідно дослідити її джерела, тобто факторні формуючі ознаки й на їхній основі вибудувати стійку конкурентоспроможність підприємства на міжнародному ринку.

#### **Список використаних джерел**

1. Фісуненко П. А. Підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства: сутність та еволюція поняття. *Науково-виробничий журнал "Бізнес-навігатор"*. 2020. С. 152-161. URL: [http://business-navigator.ks.ua/journals/2020/58\\_2020/30.pdf](http://business-navigator.ks.ua/journals/2020/58_2020/30.pdf).

2. Кошій О. І. Конкурентні переваги організації як запорука її високої конкурентоспроможності. *Економічний форум*. 2023. С. 71–78. URL: [http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy\\_forum/article/view/380/367](http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/380/367).

UDC 330.3:338.4

## **Substantiation of the need to develop a new defense-industrial strategy of Ukraine**

**Liudmyla Shemaieva**

*National Academy of Security Service of Ukraine, Kyiv*

<https://orcid.org/0000-0002-2989-0823>

**Volodimir Shemaiev**

*National Academy of Security Service of Ukraine, Kyiv*

<https://orcid.org/0000-0003-1629-6689>

**Abstract.** *The problem of the need for significant adjustment of the current Strategy for the Development of the Military-Industrial Complex of Ukraine, which was adopted in 2021, is considered. Current global trends in the security sphere, new strategic documents in the field of development of the defense industry of the United States and the EU are analyzed. New strategic opportunities for Ukraine, which are opening up due to the strengthening of partnership with NATO and the EU, have been identified.*

**Keywords:** *military-industrial complex, strategy, defense industry, partnership.*

## **Обґрунтування необхідності розробки нової оборонно-промислової стратегії України**

**Людмила Шемаєва**

*Національна академія служби безпеки України, м. Київ*

<https://orcid.org/0000-0002-2989-0823>

**Володимир Шемаєв**

*Національна академія служби безпеки України, м. Київ*

<https://orcid.org/0000-0002-2989-0823>

**Анотація.** *Розглянуто проблему необхідності суттєвого корегування діючої Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, яку було прийнято у 2021 році. Проаналізовано сучасні глобальні тренди в безпековій сфері, нові стратегічні документи у сфері розвитку оборонної промисловості США та ЄС. Визначено нові стратегічні можливості України, що відкриваються завдяки зміцненню партнерської взаємодії з НАТО та ЄС.*

**Ключові слова:** *оборонно-промисловий комплекс, стратегія, оборонна промисловість, партнерська взаємодія.*

В Україні згідно із Законом України "Про національну безпеку України" було розроблено та прийнято Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України, затверджену Рішенням РНБОУ від 18 червня 2021 року та введено в дію Указом Президента України від 20 серпня 2021 року № 372/2021 (далі – Стратегія).

Водночас, на сьогодні, в умовах нових безпекових реалій, пов'язаних із повномасштабною військовою агресією РФ проти України, а також європейською та євроатлантичною інтеграцією України, положення зазначеної Стратегії потребують суттєвого корегування на основі формування нової моделі оборонно-промислового потенціалу України, що має бути узгоджена з євроатлантичною практикою та відповідати вимогам оперативної сумісності з НАТО [1].

Крім того, перебіг сучасної війни в Україні підштовхнув США та Європу до прийняття нових стратегічних документів у сфері розвитку оборонної промисловості (Національна оборонно-промислова стратегія США-2023 2(NDIS) [2], Європейська оборонно-промислова стратегія-2024 [3]), які, за задумом, стануть каталізатором зміни поколінь – від існуючої оборонно-промислової бази до більш надійної, стійкої та динамічної модернізованої оборонно-промислової екосистеми. Велика увага в зазначених стратегіях приділяється розвитку співробітництва у сфері оборонної промисловості не тільки з країнами-членами НАТО, але й з іншими країнами-партнерами, зокрема, з Україною.

З урахуванням підходів NDIS та Європейської оборонно-промислової стратегії, подальший розвиток ОПК України має передбачати побудову більш надійної, модернізованої оборонно-промислової екосистеми для створення правових і політичних умов, які дозволять новим учасникам брати участь у оборонному виробництві та наданні послуг.

У 2023 році співпраця в оборонній сфері між Україною та США вийшла на новий рівень. США оголосив, що хоче, щоб Україна була партнером у спільному виробництві та забезпечила необхідні передачі технологій для військових досліджень і розробок і виробництва.

Скріплюючи угоду, у грудні 2023 року США та Україна підписали декларацію про спільне виробництво зброї, включаючи виробництво гібридних систем протиповітряної оборони в рамках програми FrankenSAM, яка поєднує передові західні технології та запаси зброї радянських часів, з можливою передачею технологій для України (попереднє випробування загальновійськової системи в січні 2024 року пройшло успішно).

Розпочала роботу спеціальна тривідомча міжвідомча група – Ukraine Deal Team, що складається з представників Державного департаменту США, Міністерства оборони та Міністерства торгівлі. Міжвідомча група надаватиме

підтримку партнерам у розробці рекомендацій щодо потенційних угод та експортних вимог для оборонно-промислового комплексу України [4].

Значні стратегічні можливості для розвитку ОПК України відкриває зближення та спільне планування між збройними силами та оборонною промисловістю України та ЄС [5]. Під час презентації проєкту Європейської оборонно-промислової стратегії, Президент Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн наголосила на необхідності включення України до оборонно-промислової стратегії ЄС. Вона відмітила, що стратегічний підхід до оборонної промисловості ЄС має враховувати питання оборонного потенціалу України. Стратегія ЄС може бути повною лише в тому випадку, якщо вона враховуватиме потреби України та її промисловий потенціал.

І першим кроком для досягнення цієї мети є залучення України до процесу консультацій щодо промислової стратегії. Це має призвести до інтеграції України до деяких оборонних програм ЄС, за потреби за згодою Європейського парламенту та Євроради.

Крім того, раніше, Голова МЗС України Дмитро Кулеба та представник ЄС Жозеп Боррель обговорили пропозицію щодо створення загальноєвропейської зони оборонної промисловості [6].

Крім того, Європейський Союз готує передачу Україні прибутків від арештованих російських активів. Посли ЄС 8 травня 2024 року погодили останній крок [7]. Передбачається, що гроші підуть на підтримку відновлення та військової оборони України в умовах російської агресії.

Раніше, 12 лютого 2024 р. Рада ЄС затвердила постанову, яка дає можливість використовувати прибутки, отримані від заморожених у Європі активів центрального банку Російської Федерації на потреби України, а 29 січня 2024 р. країни ЄС одноголосно схвалили нові правила, які прокладуть шлях до можливості передачі надприбутків Україні починаючи з липня п.р. План передбачає, що 90% коштів підуть до центрального фонду, з якого оплачують озброєння для України, а 10% — до окремого фонду ЄС для України для відновлення і підтримки її оборонної промисловості. Отже, наголошується, що кошти від цього механізму мають бути направлені Україні не на відбудову, а для фінансування постачання зброї та розвитку оборонної промисловості [8].

З урахуванням вищезазначеного, слід зазначити, що розроблення майбутньої оборонно-промислової стратегії України – відповідає сучасним глобальним трендам в безпековій сфері, новим стратегічним документам у сфері

розвитку оборонної промисловості США та ЄС, так і новим стратегічним можливостям України, що відкриваються завдяки зміцненню партнерській взаємодії з НАТО та ЄС.

У зв'язку з цим, в якості розробника нової оборонно-промислової стратегії України має бути визначено Міністерство стратегічних галузей промисловості України. В свою чергу, новостворювана оборонно-промислова стратегія України має бути узгоджена з положеннями розробленого проєкту Стратегії ВТС України.

### **Список використаних джерел**

1. Statement by the NATO-Ukraine Council at the level of Foreign Ministers, issued following its meeting held in Brussels on 29th November 2023. URL: [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_220818.htm?selectedLocale=en](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_220818.htm?selectedLocale=en) (дата звернення: 09.06.2024).

2. National Defense Industrial Strategy (NDIS). URL: <https://www.businessdefense.gov/docs/ndis/2023-NDIS.pdf> (дата звернення: 09.06.2024).

3. EU's New Defense Plan Aims to Boost European Military Purchases. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-02-26/eu-s-new-defense-plan-aims-to-boost-european-military-purchases?embedded-checkout=true> (дата звернення: 09.06.2024).

4. Ukraine and the United States signed a Memorandum on Co-Production and Technical Data Exchange at the Defense Industrial Base Conference in Washington, DC. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/na-konferenciyi-oboronnih-industriju-u-vashingtoni-ukrayina-t-87561> (дата звернення: 09.06.2024).

5. Оборонно-промислова стратегія ЄС має включати Україну – президент Єврокомісії. URL: <https://unn.ua/news/oboronno-promyslova-stratehiia-yes-maie-vkliuchaty-ukrainu-prezydent-yevrokomisii> (дата звернення: 09.06.2024).

6. Кулеба та Боррель обговорили створення загальноєвропейської зони оборонної промисловості. URL: <https://unn.ua/news/kuleba-ta-borrel-obhovoryly-stvorennia-zahalnoievropejskoi-zony-oboronnoi-promyslovosti-ochilnyk-mzs-ukrainy> (дата звернення: 09.06.2024).

7. Посли ЄС погодили передачу Україні прибутків від заморожених російських активів. 08 травня, 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/war/posli-jes-pohodili-peredachu-ukrajini-pributkiv-vid-zamorozhenikh-rosijskikh-aktiviv.html> (дата звернення: 09.06.2024).

8. Наталія Січевлюк. Розморозка на користь України: як ЄС та США планують діяти із заарештованими активами рф. 17 Квітня, 2024. URL: <https://ti-ukraine.org/news/rozmorozka-na-koryst-ukrainy-yak-yes-ta-ssha-planuyut-diyaty-iz-zaareshtovanumu-aktyvam-ru/>. (дата звернення: 09.06.2024).



UDC 338.23

## Convergence of investment climate determinants in the conditions of the post-war revitalization of the economy of Ukraine

**Maria Vakulich**

*Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro*

<https://orcid.org/0000-0001-6153-3554>

**Abstract.** *Under conditions of globalization, the economic development of any country is closely linked to increasing its investment attractiveness for foreign investors. When making an investment decision about the production location in one or another country, a foreign investor assesses its potential investment market first. The definition of investment attractiveness of the country refers to the number of complex tasks, which are based on different approaches.*

**Keywords:** *investment climate, strategy, forecast, economic system.*

The effective functioning of the investment policy in Ukraine in modern conditions of instability and chaotic economic environment it is essential to improve all organizational and economic mechanism of investment, including the development of a comprehensive and effective management concept of the investment climate. Therefore, it is necessary to investigate how the investment climate inherent in Ukraine, to identify key issues, and to consider areas for improvement. An important factor in attracting international investment is the country's image in the international arena, its position in the leading rating ranking, the experience of other investors doing business in the country and so on. The growth of foreign investments leads to increasing the level of economic development of the country-recipient, therefore, for investments revival in Ukraine it is necessary to review all internal and external factors, which form, in the aggregate, investment environment of the country and directly or indirectly affect the willingness of foreign investors to invest their capital in it.

Increasing of imbalances and inequities of global business processes, differentiation in levels of states development, due to increase in equivalency of interstate exchange, intended restrictions by state and technological leaders of the diffusion of technological achievements and increased competition for factors of production and the world markets distribution are objective realities of today. Achievements and gaps of globalization differentially extrapolated on a national basis depending on the level of competitiveness and sustainability of national economies is determined by the efficiency of public management.

The problem of achieving sustainable growth of Ukraine's economy requires investment processes activation, the transition from the current control and regulation on long-term strategic planning. However, strategies development of individual kinds

and activities do not ensure resources, time, and priorities balance. Therefore, it is necessary to develop a complex mechanism of investment climate regulation in Ukraine's economy.

The main condition for further innovative development of Ukraine's economy is searching for new ways of attracting investments for Ukraine's future economic development. Climate change leads to a redistribution of investment flows in the global environment and determines the activity of investors in different states. Therefore, the position of the state in world ratings of investment climate assessment serves as the basis for investment processes and determines the level of foreign investment in the economy. However, despite the large number of original and meaningful works of both foreign and domestic scientists studied the issue, it is necessary to identify that there are virtually no basic research on the problems of analysis of investment climate in Ukraine's economy. Thus, a number of issues associated with the analysis of the investment climate of Ukraine's economy and its prospects remain unresolved, in particular in the scientific literature there are varieties of points of view on the specific content of the information base of such a research.

In terms of internationalization of the world economy and the liberalization of capital flows the risks of uncontrolled trans boundary movement of investment capital are constantly increasing, which raises questions about the creation of means of state investment policy – monitoring of the investment climate that allows Ukraine to regulate not only the process of combating the legalization of income, but also to carry out macroeconomic impact on the economy in the area of state regulation and transparency. Relevant is the selection criteria for the formation mechanism of coordination of activity of subjects of monitoring that will allow you to create the optimal national model monitoring in Ukraine.

Monitoring is becoming an effective tool of investment policy subject to timely entry of quality information to the participants in the investment process. In case of uncertainty and variability of the investment performance, developed monitoring system should be adjusted by changing investment environment. The problem of monitoring is the formation of a methodological strategy, which is based on the economic analysis of statistical indicators. The informational basis of monitoring studies is the base of systematic indicators that come from different sources: indicators of activity of subjects of investment activity (investment resources, changing investment patterns, investment efficiency); informational resources concerning the condition of the legal support of the investment process.

That is why, at the present stage of Ukrainian economy development as for increasing the investment activity, issues concerning the development of a system of indicators characterizing the state of the investment climate at the macro at meso- and micro levels of the economy are becoming urgent. Therefore, the assessment of the

investment climate should be comprehensive, methodical base should be multifaceted, and monitoring should be a complex of several groups of indicators.

The availability of such centers require special knowledge and skills, professional training, and the creation of complex automated systems of informational and analytical support of making investment management decisions on the basis of modern information and computer technologies. In particular, monitoring the Ukraine's investment climate can be done by creating a Center on monitoring investment processes – it is a scientific institution which purpose is the investment climate analysis and preparation the recommendations on the improvement of its organization. The most important is to conduct a comprehensive assessment of the investment climate of Ukraine's economy (based on monitoring data) by forming an integral index, combining quantitative and qualitative results on groups of factors. Within the scope of this we will analyze the state of the components of the investment climate of the national economy according to economic indices.

Performed system monitoring shows that the involvement of foreign capital in the Ukrainian economy, keep the following conditions: not involved at the stage of implementation of the Program of attracting foreign investments into the Ukrainian economy; insufficient development of markets, and markets raw materials; low level of priority development regions; the lack of domestic innovation in priority sectors of economy of Ukraine, which would provide investor interest in investing capital; surplus controlling and overlapping functions of public authorities; the high level of unemployment in Ukraine and the prospects for further deterioration of the situation; low business acumen and ethics business owners in Ukraine; low living standards and other.

To improve the methodological provisions for the management of investment climate in the national economy have created a comprehensive factor model of monitoring the investment climate in Ukraine's economy (based on the assessment of the management factors of the investment climate and provides his assessment scale (favorable, favorable with moderate risk, high risk, adverse), which allows for comprehensive monitoring of the investment climate to promptly respond and anticipate potential threats and risks when making management decisions regarding the investment climate at the macro, meso- and micro levels. The results of the research suggest about the practical value of the results and the possibility of their implementation in the current activity.

## References

1. Economic strategy "Growth through investment" (2020). Available at: <https://drive.google.com/file/d/1DmerrNq53rk4PixQRvCTgatC08YgFMW/view> (accessed 10 September 2023).
2. State Statistics Service of Ukraine (2024). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 25 May 2024).

## Economic aspects of military cargo transportation

**Tymofii Zakutnii**

*Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv*

**Kira Tkachenko**

*Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv*

<http://orcid.org/0000-0002-5409-460X>

**Abstract.** *The impact of martial law on transportation logistics and the economy of Ukraine during conflict necessitates a strategic and adaptive approach to ensure business stability and economic resilience. Key government measures include simplifying driver training procedures, deploying the "SpivDiya" platform for humanitarian transport, and reducing roadblocks to enhance efficiency. Proposals for improving freight services emphasize vehicle modernization, logistics optimization, and international collaboration. An integrated transport management approach is vital for sustaining both military and civilian supply chains, highlighting the essential partnership between the state and businesses.*

**Keywords:** *transportation logistics, economic resilience, military conflict, Ukraine, integrated transport management.*

In analyzing the impact of martial law on transportation logistics and the economy of Ukraine during times of conflict, it becomes evident that a meticulous and strategic approach is imperative to navigate the complex challenges that arise. The stability of business operations becomes paramount not only for economic sustenance but also for financing the armed forces and maintaining overall economic stability amidst turmoil.

Under the conditions of military conflict, logistical tasks become exponentially more intricate, necessitating careful planning and execution. The constraints imposed by warfare on logistics and transportation underscore the critical need for a flexible and adaptive transportation planning and organization system. Such a system must be agile enough to respond swiftly to the rapidly changing military dynamics while ensuring the safety and efficiency of freight transportation.

To address these challenges, the Government of Ukraine has implemented various measures aimed at streamlining transportation processes. One such initiative involves the simplification of procedures for training and admission of drivers to bolster the pool of available truck drivers. Additionally, the deployment of the official humanitarian aid platform "SpivDiya" serves to mobilize vehicle owners for humanitarian transportation, facilitating the prompt flow of assistance to affected areas.

Moreover, measures to curb unauthorized travel for carriers of humanitarian goods have been instituted to maintain the integrity of transportation routes and enhance

efficiency. Reducing the number of roadblocks further aids in expediting passenger and freight traffic, thereby mitigating potential disruptions in the supply chain.

Proposals for enhancing freight services encompass a spectrum of initiatives, including the technical modernization of vehicles, optimization of logistics processes, and the enhancement of service quality through collaboration with international partners. An integrated approach to transport management emerges as imperative, not only for ensuring the reliable supply of resources to both military entities and civilians but also for fostering economic resilience amidst adversity.

Furthermore, fostering collaboration with unofficial carriers and incentivizing business development through discounts for regular customers and bulk shipments serve to stimulate demand for freight transportation services, thereby bolstering the operational capacity of transport companies.

In conclusion, the study underscores the profound impact of military conflict on transportation logistics and emphasizes the imperative of adopting an integrated approach to manage the transport system effectively. By restoring the integrity of transportation networks, leveraging technological advancements, and fostering strategic partnerships, Ukraine can fortify its ability to sustainably meet the logistical demands of both wartime contingencies and civilian needs. Amidst these challenges, the symbiotic relationship between the state and businesses emerges as pivotal, underscoring the collective efforts required to navigate the complexities of conflict while nurturing economic vitality.

### References

1. Korobkova, Elena Nikolaevna. "Logistics activities of enterprises under martial law." *Actual problems of modern science* 4 (2023): 457-459.
2. Grinov, N. T.; Ravlikovskaya, A. A. *Restructuring logistics under martial law in Ukraine*. Academic visions, 2022.
3. Sakun, O. S.; Shchur, R. I.; Matskiv, V. V. *Financial aspects of supporting the business sector of Ukraine under martial law*. *The actual problems of regional economy development*, 2022, 1.18: 50-60.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine resolution of March 25, 2022 № 360 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-pidgotovki-ta-dopusku-vodiyiv-do-keruvannya-transportnimi-zasobami-v-period-diyi-voyennogo-stanu-na-teritoriyi-ukrayini-abo-okremih-yiyi-miscevostyah-360>.

# **Journalism and Social Communication**

UDC 303.442.3(075.8)

## Main requirements for the preparation of analytical products

**Oksana Fedotova**

*Mariupol State University, Kyiv*

<https://orcid.org/0000-0002-5665-871>

**Dmytro Akobiy**

*Mariupol State University, Kyiv*

**Abstract.** *The study outlines the main requirements for the preparation of analytical materials by a specialist in the course of information and analytical activities. It is emphasised that the result of analytical work is secondary documents in the form of reviews, annual reports, analytical references, press releases, etc. The author considers information products and services offered by information and analytical centres. Among the main requirements for the preparation of analytical products are clarity, reliability, timeliness, brevity, etc. It is concluded that the quality of the final product depends on the analyst's compliance with these criteria.*

**Keywords:** *information and analytical activity, information and analytical process, secondary document, preparation, requirements, analytical products, analytical services, expert analyst.*

## Головні вимоги до підготовки аналітичної продукції

**Оксана Федотова**

*Маріупольський державний університет, м. Київ*

<https://orcid.org/0000-0002-5665-871>

**Дмитро Акобій**

*Маріупольський державний університет, м. Київ*

**Анотація.** *У дослідженні окреслено основні вимоги до підготовки фахівцем аналітичних матеріалів в ході інформаційно-аналітичної діяльності. Підкреслено, що результатом аналітичної роботи є вторинні документи у вигляді оглядів, річних звітів, аналітичних довідок, прес-релізів тощо. Розглянуто пропоновані інформаційно-аналітичними осередками інформаційні продукти і послуги. Серед основних вимог до підготовки аналітичної продукції названо зрозумілість, достовірність, своєчасність, стислість тощо. Підсумовано, що від дотримання аналітиком вказаних критеріїв залежить якість кінцевої продукції.*

**Ключові слова:** *інформаційно-аналітична діяльність, інформаційно-аналітичний процес, вторинний документ, підготовка, вимоги, аналітична продукція, аналітичні служби, фахівець-аналітик.*

Інформаційно-аналітична діяльність – це особлива сфера інформаційної діяльності, яка безпосередньо пов'язана з операціями із виявлення, оброблення, зберігання і розповсюдження інформації у галузях управління, політики та економіки тощо. Означені процеси необхідні для ефективної реалізації управлінських функцій.

Конкретизація вимог інформаційно-аналітичної роботи сприяє створенню на державному рівні якісної системи інформаційно-аналітичного забезпечення, що, зокрема, дозволяє підняти ефективність управління суспільно-політичним життям соціуму [1].

Задля підготовки якісної аналітичної продукції фахівцю-аналітику варто дотримуватися низки параметрів. Одним із них є забезпечення ясності викладу. Суть його полягає в тому, щоб результати діяльності фахівця-аналітика стали легкодоступними для інших суб'єктів. Інформаційно-аналітичні документи також мають бути стислими та максимально переконливими [2].

Для того, щоб зрозуміти природу й механізми організації інформаційної діяльності у сфері управління різними соціальними системами, розглянемо інформаційно-аналітичні процеси під час підготовки та ухвалення управлінських рішень. Сам процес аналізу інформації можна описати як набір процедур із пошуку, збирання, опрацювання та подання відомостей у формі, придатній для використання [3].

Нині в Україні існує низка аналітичних служб, які пропонують цілий спектр різноманітних інформаційних продуктів і послуг, як от: проведення спеціалізованих соціологічних досліджень; здійснення моніторингу засобів масової інформації; підготовка аналітичних довідок, доповідей, оглядів тощо. Проте, необхідно зазначити, що у роботі осередків та підрозділів інформаційно-аналітичного профілю бракує координації. Важко не тільки дізнатися, які саме аналітичні документи готуються, але й на практиці скористатися, напрацьованою інформаційно-аналітичними центрами, тематичною базою даних виконаних запитів.

Потрібно усвідомити, що результати інформаційно-аналітичної діяльності знаходять прояв у створенні вторинних джерел, в якості яких виступає досліджувана інформаційна модель. Дані інформаційні документи містять так звані інференційні знання у вигляді висновків, рекомендацій і прогнозів. Здебільшого це огляди, річні звіти, аналітичні зведення тощо. Інформаційна продукція, підготовлена в ході інформаційно-аналітичного процесу, повинна бути максимально придатною задля застосування клієнтами [2, с. 12].

Важливим параметром оцінювання усієї аналітичної документації вважається поняття достовірності інформаційного повідомлення. Надійність забезпечується правильним поєднанням багатьох чинників, що визначають ефективність роботи аналітика. Головними з них є:

- 1) глибоке розуміння стану проблеми тим, хто аналізує повідомлення;
- 2) правильний добір фактів, що належать до об'єкта аналізу;
- 3) встановлення причинно-наслідкових зв'язків на основі аналізу фактажу.

Таким чином, рівень фахових якостей людини, яка провадить аналітичну діяльність, включає професійні знання, ерудицію та вміння орієнтуватися і робити висновки в нестандартних ситуаціях. Цей набір вмінь відіграє важливу роль у підготовці достовірного аналітичного матеріалу.



Наступною, надзвичайно важливою вимогою при організації інформаційно-аналітичної роботи, можна вважати своєчасність створення та надання аналітичних матеріалів. Цінність своєчасної інформації для осіб, які ухвалюють рішення, може бути настільки великою, що іноді навіть варто пожертвувати надійністю повідомлення. Звісно, це не означає, що його зміст суттєво зміниться, але ступінь достовірності частково може мати погрішність.

Зрештою, надійність інформації залежить від її здатності розкривати існуючий предмет з необхідною точністю. Утім, в сучасному світі для здобуття конкурентних переваг завжди варто пам'ятати про вчасність одержання інформації для ухвалення рішень, тому критерієм надійності інформації іноді варто поступитися.

Добре відомо, що стислість – сестра таланту. Короткі повідомлення легше зрозуміти і запам'ятати, ніж довгі. Стислі повідомлення переважають перед розгорнутими через те, що час на підготовку та ухвалення управлінських рішень завжди обмежений. Тому будь-яка думка повинна бути висловлена в декількох стислих і простих, за побудовою, реченнях. Не останню роль відграє також вміння грамотно структурувати сам документ [4].

Нарешті, щоб основний меседж документа був переконливим, істотні причинно-наслідкові зв'язки мають відобразитися в доступній і зрозумілій для замовника формі, у тому числі, без зловживання спеціальною термінологією. Важлива також здатність аналітика знаходити аргументи, потрібні для доведення власного погляду на питання, що розглядається.

Отже, аналітичні документи у процесі їх підготовки мають відповідати цілій низці вимог, дотримання яких забезпечить якість даної продукції.

### Список використаних джерел

1. Ковальчук Я. Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів національної поліції України. *Підприємство, господарство і право*. 2020. (№9) С. 132–135.
2. Білик К. В. Організація інформаційно-аналітичної діяльності в установі. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 1–13.
3. Мина Ж. Інформаційно-аналітична діяльність в бібліотечно-інформаційній сфері на сучасному етапі. Інформація, комунікація, суспільство: матеріали 3-ої Міжнар. Наук. Конференції ІКС-2014 (Львів, 21–24 травня 2014 р.) Львів: Нац. Ун-т "Львівська політехніка", 2014. С. 294–295.
4. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ, 2014. 417 с.
5. Федотова О.О. Передумови розвитку та сучасний стан інформаційно-аналітичної діяльності. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 702-712.*

## The role and significance of artificial intelligence technologies in the modern media sphere

Oleksii Sytnyk

*Educational and Scientific Institute of Journalism  
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv  
<https://orcid.org/0000-0002-0853-1442>*

**Abstract.** *Automation of basic workflows, reduction of their volume, and balancing of resources with the help of artificial intelligence (AI) technologies are driving their implementation in various areas of the media industry. This creates opportunities, in particular, for content generation, development of concepts (informational, visual, structural), production of multimedia content, titles, movie trailers, and stories that will interact and attract the attention of the audience much more effectively. The active use of artificial intelligence algorithms and platforms makes it possible to use them to improve the efficiency of a number of time-consuming tasks, such as searching for and collecting content, processing data pools, creating and distributing information products through various channels, and recommending multimedia content based on relevance, user experience, and previous audience engagement.*

**Keywords:** *artificial intelligence, mass media, AI, media ethics, media industry, new media.*

For modern media professionals, AI technologies open up the possibility of instantly filtering fake news, verifying facts, sources, etc., and are used to quickly create illustrations, infographics, and interactive data visualizations. AI platforms have great potential in shaping the selection of content for consumers of an information product, selecting relevant content in the course of communications, and clarifying what the AI analyzes in the process of user interaction. At the same time, practical aspects of AI implementation in the media (directions, opportunities, advantages, disadvantages, rules, principles, technologies, methods) require theoretical justification and systematization of methodological issues.

A scientific analysis of the technologies and potential of artificial intelligence (AI) will make it possible to develop a methodology for its productive use to improve the efficiency of production and publishing processes of modern media and the functioning of the media sphere in general, in particular, to substantiate the principles of its application in various areas of the media industry, to outline the regulations and legal aspects of its work.

The dynamic growth of the information flow, both in terms of quantity (a significant increase in the amount of information in the media space) and speed (an exponential increase in the speed of information dissemination, its generation, and most importantly, its processing and perception by the audience), encourages the media

industry to actively implement technologies that can optimize all production processes as efficiently as possible. One of the most dynamic areas of cyber innovations in the media is the development of algorithms for processing, improving and applying information data, or in other words, the so-called artificial intelligence (AI).

In the field of research in social communications, the definition of "artificial intelligence" is mainly interpreted as a certain automated process of data processing, analytics, management and generation aimed at optimizing the production process, communication and communication aspects of interaction with the audience. A characteristic and, at the same time, distinctive feature of AI compared to the usual automation processes is the ability of the system to "self-learn" in the process of analyzing the information array, adjusting the further process depending on previously processed data and interaction experience. In the field of this issue, one can also hear a number of other terms that are offered for use in professional activities to better clarify certain features and processes, in particular, "limited artificial intelligence", "cyberintelligence", "cyberlinguistics", "artificial intelligent systems", "systemic data algorithmization", "neural networks", etc. However, in the modern media environment, the most widely used definitional unit is "artificial intelligence" or "AI".

The prospects for the development and massive implementation of artificial intelligence in the new media are becoming an increasingly urgent task for the modern media industry. This process is determined by a number of reasons. First and foremost, it is a significant saving of resources and an increase in the efficiency of production processes, as artificial intelligence algorithms are able to automate many mechanical and time-consuming tasks in the media industry, including the process of editing, generating (writing), and moderating content. Today, various online editing tools are already widely used in the editorial process, including spelling and grammar checkers, technical design, templating materials, etc. As a result, this largely allows media organizations to save time and resources, and most importantly, to increase overall production efficiency and speed, which is a crucial factor in interacting with the online audience in today's information age.

The next area of artificial intelligence implementation is data analytics. AI algorithms are widely used to analyze huge amounts of data. In particular, they analyze scientific and analytical materials, publication databases, and can also analyze current content, such as news articles, news reports from certain channels, social media posts, comments, etc., to identify user interests, requests, level of understanding, and trends of both global and glocal audiences. This greatly helps media organizations understand their audience, its needs and demands, and make decisions based on the data obtained on how to create and develop content distribution strategies.

By actively implementing artificial intelligence algorithms, modern media can interact with their audience much more effectively and ensure the effectiveness of a

personalized approach to meeting the user's information needs. For example, to use the format of personalizing media content for individual users based on their interests, hobbies, information requests, reading history, and demographic, social, or economic indicators, etc. As a result, the consumer of such information will have a positive user experience, so to speak, "found what they wanted," which increases relevance and, accordingly, turns a casual visitor into a regular audience of the media resource.

The possibility of generating content using artificial intelligence is of utmost concern to modern media workers, as it reduces the number of jobs in modern newsrooms and the need for specialists in certain areas of media production. A number of global and Ukrainian media outlets are already actively using AI to write, or rather to generate, compile, and produce high-quality media content, including news reports, articles, podcasts, visualization elements, virtual reality, etc. These technologies provide media organizations with opportunities for dynamic development, expanding their information offerings, reaching new audiences, and optimizing the production process of content creation. For example, today it will be much more efficient to perform the task of creating news reports, for example, on the news feed of a conventional news agency, by an AI algorithm, generating a standardized text with certain facts, quantitative or qualitative indicators, names or geodata, etc., and putting the data into a standardized linguistic form (such as a template or the so-called "fish" often used by journalists in their work), rather than by a human resource. The advantage of AI here is obvious, as AI algorithms are capable of generating hundreds of messages per minute, as opposed to one or three messages generated by a human, even with experience. In addition to speed, AI algorithms are able to generate grammatically high-quality content with correct punctuation, style, defined content volumes, relevant Keywords, and can quickly check its factuality, veracity of sources without using certain personal narratives, emotionally colored or native vocabulary, which is often characteristic of human-generated content (sometimes even unknowingly) but is extremely irrelevant for a classic journalistic message.

As a result of our research, we have identified a number of areas where artificial intelligence is being actively implemented in modern media. For more than a decade, AI technologies have been optimizing and automating production and publishing processes used to search, collect and process analytical data, generate content, etc. AI is also used to increase efficiency and automate tedious and time-consuming tasks, such as subtitling, digitalizing analog content, chatbots, personalizing content, fact-checking, and more. Artificial intelligence technologies also help to create and target personalized content, improve the user experience of the audience, adapt content for search engines, and a number of other tasks.

The author characterizes the main vectors of evolution of artificial intelligence technologies in the media sphere, namely, the direction of development of algorithms

for generating better content, development of cyber linguistics, aggregation of multimedia and virtual content; automation of production processes, acceleration of production and verification of information, etc.; communication and communication aspects, namely, communication with the audience, collection of information about it, stimulation of interaction, target audience analytics, etc. The trend of the so-called AI journalism is being actively discussed, the essence of which is the automated generation of news articles, analytical texts, template information publications using computer algorithms, codes, programs, etc., where a person (journalist) will be assigned the role of moderator of the process.

Ethical problems of AI functioning in modern media, in particular at the legislative and legal levels, are identified. Ukrainian legislation today is not ready for the realities of the active functioning of artificial intelligence technologies in the media space, and accordingly, we can observe a certain chaotic nature of actions on the part of both the state and society.

To summarize, artificial intelligence is becoming increasingly relevant in the media industry, as it offers significant benefits, such as increased efficiency, personalization, data analysis, content creation, and quality control. As AI technology continues to evolve, it is likely to have an even greater impact on the media industry and the way we consume and interact with media content.

### References

1. Bessarab, A., Hyrina, T., Sytnyk, O., Kodatska, N., Yatchuk, O., & Ponomarenko, L. (2022). The modern transformation of Internet communications. *\*Journal of Theoretical and Applied Information Technology\**, 100(15), 4710-4722. ISSN: 1992-8645.
2. Dosenko, A. (2022). Communication platforms as a tool for managing social opinion. *\*Innovations in the scientific, technical and social ecosystems\**, 1(2), 14-21. <https://doi.org/10.56378/FJ2761>
3. Shpak, M., Kichuk, A., Sytnyk, O., Ishchuk, N., Filonenko, D., & Hrozna, O. (2021). Socio-psychological factors of user trust in information in electronic mass communication. *\*Innovation in the Economy and Society of the Digital Age\**, 39(5). <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5142>
4. Sytnyk, O. (2020). Addictions and deviations in network communication in modern Digital media. In M. M. Poplavsky & L. O. Kochubey (Eds.), *\*Digital media: Formation of modern communication: Collective monograph\** (pp. 210-224). Kyiv: Publishing Center KNUKiM. ISBN 978-966-602-314-1
5. Hrozna, O. (2022). Definitional polemic in the field of Internet journalism regarding the concepts of "genre" and "format" in the modern information space. *\*Ukrainian Information Space\**, 2(10), 119-130.

# **Culture and Arts**

## The influence of geometric style on compositional solutions in design

**Yaroslav Lelyk**

*Lutsk National Technical University, Lutsk*

<https://orcid.org/0000-0003-2678-896X>

**Oleksandra Lelyk**

*Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk*

**Abstract.** *In the thesis of this article, an analysis of design priorities is conducted, examining the influence of the geometric component on the formation of plasticity, as well as on the compositional and aesthetic characteristics created by means of design. The study of this topic has shown that the correct use of geometric features in design can be flexible, visually effective, and in some cases – a highly functional aspect. They can be used to bring liveliness into design solutions or to give them elegance and style, to reflect a mood or any thematic solution according to the design concept of the project.*

**Keywords:** *design, geometric features, function, forms, composition, aesthetics.*

It is known that all means of composition in design, architecture, decorative-applied and fine arts are directly related to geometry. Geometric properties refer to the relationship of basic parameters, dimensions in relation to all directions of form development, angles between linear and planar elements, the nature of the contour line, form-shaping guidelines, etc. It is they that form the main aesthetic characteristics of the outward appearance. The process of spatial, volumetric or planar shaping cannot be separated from the geometric understanding of the composition [1, p. 158]. This is why there is a need to explore and delve deeper into geometric motifs in design, printed products and the Art Deco style in particular. Especially considering modern trends in graphic design, such as: simplified interpretation, geometrization of forms and the use of various geometric ornaments.

The problems of geometry and design, related to this topic, were studied by V. Mikhailenko, M. Yakovlev, O. Bodnar, K. Elam. In general, the idea of involving geometric means in the design process has always interested many researchers, so it is not new. This is proven in the works of V. Mikhailenko, M. Yakovlev "Fundamentals of Composition" [2], D. Pedoe "Geometry and the Visual Arts" [3] and many others. In his research, S.V. Prishchenko notes that geometric shapes have the ability to have a psychophysiological impact, so they are often used where it is necessary to attract attention, especially in the design of printed products. By their color dynamic properties, geometric shapes are close to modern design activities [4, p. 203]. Exploring

geometric shapes and their application features in architecture and design began in the early 20th century by such scientists as P. Behrens, W. Gropius, Le Corbusier and others.

The goal of this research is to identify and characterize the means of geometric features, analyze the application of geometric and similar motifs in the design of printed Art Deco style products, and determine the prospects for their use in the modern graphic design system. It is interesting to trace how the unity of geometric structures finds expression in the commonality of signs, symbols and patterns, conveying images of composition, etc., as well as in the general principles of environmental organization.

At the core of the geometric style lies the use of Abstract geometric figures and lines with the aim of constructing ornaments and conveying concepts through the language of clear lines and simple forms.

The advantages of using geometric features in design:

- It attracts attention;
- It gives the design depth, vividness and flexibility;
- It is associated with clarity and professionalism.

The essence of this style lies in the harmonious unity of elements with different characteristics, where shapes based not only on simple but also complex lines dominate. Thanks to this, it is possible to create various objects and compositions even in a volumetric form or with a 3D effect. In particular, R. Arnheim, declaring that "art is the most concrete subject in the world," examines the patterns of constructing an artistic work, using graphic techniques to formalize the means of composition. Specifically, he introduces the concept of the energetic activity of a figure in a composition into scientific circulation, emphasizing the means of its depiction, coming very close to the problem of using "pure forms" in creativity, that is, signs, symbols, graphic images that, thanks to geometric characteristics, are endowed with special aesthetic qualities [1, p. 159].

The design of products itself, as well as the aesthetics of the form, directly depends on its geometry. Even during the times of the industrial revolutions, the very first ideas of graphic design emerged. However, the geometric style appeared much earlier. It appeared at an early stage in the development of ancient Greek art (9th-8th centuries BC). During that period, geometric ornaments with clear shapes of basic decorative elements (lines, zigzags, circles, squares, rectangles, rhombuses) predominated in the paintings.

Geometric ornaments manifested themselves most vividly in the vase painting of Ancient Greece. Simple geometric patterns on the earliest vases up to the 20th century BC were replaced by floral and spiral motifs, which were applied with white paint on a black matte background, in the so-called Kamares style. [Fig. 1] The ornament was arranged in bands and consisted of circles, crosses, and meanders. The geometric style was also partially reflected in small-scale sculptures, glyptics, and decorative and applied arts (pottery, weapons).





a)

b)

c)

**Fig. 1 (a, b, c).** Examples of geometric ornaments on ancient Greek art [5]

In general, geometric patterns are a useful tool that can be used to develop design solutions, especially in printed products. This method of repeating various elements and alternating them creates an active visual form for printed advertising materials in the geometric (constructive) style. They are arranged both vertically and horizontally, as well as at an angle. This creates the illusion of a moving picture, which in turn stimulates the vision of the person looking at the advertisement or examining the poster, sharpens attention and encourages reading. To enhance the emotions from the semantic content of the leading theme of printed product compositions, graphic artists and designers often use repetitions of self-similar elements that create a rhythmic series and evoke a certain dynamism in the illustration. Also, one of the means in printed design is the use of geometric motifs to focus attention on the desired point of the composition. Because geometric shapes are, to a certain extent, a kind of "beacon" that directs human attention to where they are located.

Each shape used in the geometric style carries its own character. The modern geometric style tends towards strict geometric letter forms and shapes without outlining, which harmoniously complement the overall picture of the corporate style. The panel is dominated by bright, saturated colors. Overlapping and transparency of figures are used to achieve interesting effects.

In graphic design and illustrations, various basic geometric figures can be used. Each of them conveys its own qualities:

- **Circle** – due to the absence of sharp corners, the circle conveys compliance and a soft character, shows unity and integrity, and due to the absence of ends, it is associated with eternity in some cultures. By properly using lines and shadows, the circle can demonstrate freedom of action. For companies and brands that strive to

emphasize the immutability of standards, the circle is the perfect option for use in graphic design and illustrations.

- **Triangles** – the simplest form of an arrow, pointing the direction of movement with its vertex. Depending on how the triangles are positioned (on their base or on the vertex), they can convey either stability or the opposite. Due to the presence of three vertices, when used in a characteristic context, triangles can evoke associations with religion and mysticism.

- **Rectangles and squares** – these solid geometric figures are associated with stability, since, unlike a circle, they cannot be easily displaced. Squares and rectangles are best suited to convey such corporate values as safety, constancy, and security. But at the same time, an equilateral rectangle can induce boredom.

- **Intersections, crosses** – can evoke associations with science and mathematics. Crosses arranged in a patterned grid turn into squares and rectangles. But in some cases, crosses can resemble religious symbols, and those in the shape of an "x" are associated with prohibition and rejection, so caution should be exercised when using them.

The fact that modern designers continue to study geometric means of composition indicates that they have not yet exhausted themselves and remain of interest in terms of artistic and design solutions. After analyzing the sources that reveal the topic of geometry and design, it can be stated with confidence that geometric features are one of the main stylistic features of design. Design has no strict rules or limitations in creativity; in this field, any methods, means, etc. can be applied, and one of these methods is the geometric style, which is considered and characterized in the theses of this article as a special style that has its own directions, trends, features, signs and characteristics.

### References

1. Яковлєв М. І. Історія використання геометрії в художньо-творчих процесах. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. 2014. Вип. 6. С. 158–164. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmpmn\\_](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmpmn_)
2. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення) : навч. посіб. Київ : Каравела, 2004. 304 с.
3. Пидоу Д. Геометрия и искусство. Мир, 1979. URL: <https://archive.org/details/pidou-d/page/66/mode/2up>.
4. Прищенко С. В. Геометричний стиль у рекламному дизайні. *ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2011. № 2. С. 202–205. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUm\\_2011\\_2\\_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPUm_2011_2_36).
5. Геометрический стиль: фокус на форме и паттернах. URL: <https://welovebrands.com.ua/blog/geometric-style>.

# **Pedagogical Sciences**

## Modern approaches to patriotic education of preschoolers in a multicultural environment

Diana Denysenko

T. H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium", Chernihiv

<https://orcid.org/0009-0005-3300-7254>

**Abstract.** In today's world, cultural diversity is an integral component of society, making the patriotic upbringing of preschool children in a multicultural environment particularly relevant. With increasing migration and cultural interactions, preschool educators need adapted approaches to shape patriotic feelings in children. This requires specific methodologies considering cultural specificities and individual needs. Modern approaches focus on creating an environment fostering national consciousness and cultural pride while promoting understanding and respect for other traditions. Integrating cultural elements into education, such as art, music, and literature, helps children appreciate diversity. Researching these approaches is crucial for building a harmonious, diverse future society. Considering children's age, development, and individual needs is essential. Implementing comprehensive patriotic upbringing in preschools enhances national self-awareness and intercultural competence, fostering positive interactions and harmonious relationships.

**Keywords:** patriotic upbringing, preschoolers, multicultural environment, cultural pride, national consciousness.

## Сучасні підходи до патріотичного виховання дошкільнят у мультикультурному середовищі

Діана Денисенко

Національний університет "Чернігівський

колегіум" ім Т. Г. Шевченка, м Чернігів

<https://orcid.org/0009-0005-3300-7254>

**Анотація.** У сучасному світі культурна різноманітність є невід'ємною складовою суспільства, що робить питання патріотичного виховання дошкільнят у мультикультурному середовищі особливо актуальним. Зі зростанням міграційних процесів вихователям важливо знаходити нові підходи до формування патріотичних почуттів у дітей. Це потребує методик, які враховують культурні особливості та індивідуальні потреби кожної дитини. Сучасні підходи до патріотичного виховання спрямовані на розвиток національної свідомості, гордості за власну культуру та поваги до інших традицій. Інтеграція культурних елементів у виховний процес через мистецтво, музику та літературу сприяє толерантності та прийняттю культурного різноманіття. Дослідження цих підходів є основою для гармонійного суспільства майбутнього. Важливо враховувати вікові особливості дітей, їхній рівень розвитку та індивідуальні потреби. Комплексний підхід у дошкільних закладах сприяє національній самосвідомості та розвитку міжкультурної компетентності, що є ключовою у глобалізованому світі. Такі практики створюють позитивну інтеркультурну взаємодію та гармонійні міжособистісні відносини у майбутньому.

**Ключові слова:** патріотичне виховання, дошкільнята, мультикультурне середовище, культурна гордість, національна свідомість.

Підкреслення культурного розмаїття та інклюзивності є вирішальною стратегією патріотичного виховання дошкільників у мультикультурному середовищі [1]. Відзначаючи та висвітлюючи різні культури, присутні в громаді, діти можуть розвивати почуття вдячності та поваги до різноманітності з раннього віку. Такий підхід не тільки виховує позитивне ставлення до різних культур, але й сприяє розвитку співчуття та розуміння серед дошкільнят. Деякі ефективні способи підкреслити культурне розмаїття та інклюзивність у патріотичному вихованні включають:

- ознайомлення дітей з різними культурними традиціями через розповіді, пісні та вправи;

- демонстрація мультикультурних творів мистецтва та декорацій у навчальному середовищі;

- заохочення дітей ділитися своїм власним культурним походженням і традиціями з однолітками;

- організація мультикультурних заходів та свят у дошкільному закладі

Впроваджуючи ці практики, дошкільнята можуть навчитися цінувати та відзначати багатий гобелен культур, які складають їхню спільноту, закладаючи міцну основу для патріотичного виховання в мультикультурному контексті.

Ще однією дієвою стратегією патріотичного виховання дошкільників є включення в навчальні програми національних символів і традицій[2]. Знайомлячи дітей із символами та традиціями своєї країни, вихователі можуть допомогти прищепити почуття національної гордості та ідентичності з раннього віку. Цього можна досягти за допомогою таких заходів, як:

- вивчення державного прапора, гімну, герба;

- відзначення національних свят та урочистостей;

- вивчення історичних подій та постатей, значущих для країни;

- участь у культурному обміні з іншими дошкільними закладами різного походження.

Інтегруючи національні символи та традиції в дошкільну програму, вихователі можуть виховувати у маленьких дітей почуття приналежності та зв'язку з країною, створюючи міцну основу для патріотичних цінностей. Сприяння цінностям єдності та поваги до різних культур має важливе значення для виховання почуття патріотизму серед дошкільників у мультикультурному середовищі[3]. Наголошуючи на важливості єдності, співпраці та поваги до різноманітності, педагоги можуть допомогти дітям розвинути позитивне

ставлення до своєї власної культури та культури інших. Деякі ключові підходи до просування цінностей єдності та поваги включають:

- навчити дітей важливості командної роботи та співпраці;
- заохочення діалогу та дискусій про культурні відмінності та подібності;
- організація заходів, які сприяють інклюзивності та взаєморозумінню;
- моделювання шанобливої поведінки та мови по відношенню до людей із різним походженням.

Пропагуючи цінності єдності та поваги в дошкільному закладі, вихователі можуть створити сприятливе середовище, де діти відчуватимуть, що їх цінують, приймають і цінують незалежно від їхнього культурного походження. Такий інклюзивний підхід до патріотичного виховання може закласти міцну основу для виховання почуття національної гордості та приналежності серед дошкільників у мультикультурному суспільстві.

### **Список використаних джерел**

1. Ващенко Л. Формування національної свідомості у дошкільників : посібник. Київ : Освіта, 2021. 200 с.
2. Павленко Л. М. Патріотичне виховання дошкільників засобами народознавства. *Дошкільне виховання*. 2020. №5. С. 45–50.
3. Кондратюк О., Гаврилюк Н. Мультикультурне виховання в дошкільних закладах : посібник. Київ : Освіта, 2020. 240 с.

UDC 373.2

## The use of eidetics techniques in the formation of logical and mathematical competence of preschool children

Oksana Domaniuk

*Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko, Kremenets*  
<https://orcid.org/0000-0002-9955-4999>

**Abstract.** *The scientific work substantiates the relevance of the use of eidetics techniques in the formation of logical-mathematical competence of preschool children. Attention is drawn to familiarizing preschoolers with digital symbols using games and exercises for associative and figurative thinking. It is emphasized that eidetics contributes to the harmonious development of both hemispheres of the brain, therefore makes the child more harmonious.*

**Keywords:** *eidetics, logical-mathematical competence, preschool age.*

## Використання прийомів ейдетики у формуванні логіко-математичної компетентності дітей передшкільного віку

Оксана Доманюк

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, м. Кременець*  
<https://orcid.org/0000-0002-9955-4999>

**Анотація.** *У науковій роботі обґрунтовується актуальність використання прийомів ейдетики у формуванні логіко-математичної компетентності дітей передшкільного віку. Звертається увага на ознайомлення дошкільників з цифровою символікою за допомогою ігор та вправ на асоціативно-образне мислення. Наголошується, що ейдетика сприяє гармонійному розвитку обох півкуль головного мозку, тому робить більш гармонійною і саму дитину.*

**Ключові слова:** *ейдетика, логіко-математична компетентність, передшкільний вік.*

У Державному стандарті дошкільної освіти в Україні одним з провідних освітніх напрямів інваріантного складника означено напрям "Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі", у якому окреслено інтегровану компетентність, що поєднує в собі сенсорно-пізнавальний, логіко-математичний, дослідницький компонент. У Стандарті ця компетентність характеризується як "здатність дитини використовувати власну сенсорну систему в процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності" [1, с.10].

Аналіз останніх досліджень свідчить, що завдяки зусиллям вітчизняних вчених та практиків як-от Н. Баглаєва, Ф. Блехер, Л. Зайцева, З. Лебедева, Г. Леушина, Н. Менчинська, Ф. Михайлова, З. Плетеницька, В. Старченко, Є. Тихєєва, О. Усова, О. Фунтікова, К. Щербакова, – створена, успішно функціонує та вдосконалюється науково обґрунтована методична система із формування елементарних математичних уявлень.

Зазначимо, що сучасні діти вимагають впровадження в роботу з ними нових підходів до освітнього процесу, які сприяли б розвитку операційних структур логічного мислення, розвитку активного словника, пам'яті, уваги, уяви, спостережливості, математичних умінь тощо.

У практичному житті дорослі постійно послуговуються різними знаками, зокрема, мовою цифр. Тому ще до ознайомлення на заняттях з математики діти знають певні цифри. Адже скрізь, де не глянь – цифри: на дверях квартир і фасадах будинків, на номерах автобусів і автомобілів, на циферблаті годинника, на пульті телевізора, планшеті, смартфоні, клавіатурі комп'ютера, монетах і паперових банкнотах. Ознайомлення дітей з елементарною цифровою символікою поліпшує розумовий розвиток дітей. Своєчасне ознайомлення дітей з цифрами сприяє осмисленню ними числа як показника кількості, абстрагування його від конкретного змісту, розширенню можливостей застосування чисел у практичній діяльності [4].

Сьогодні педагогічна спільнота шукає нові дієві способи і методи для логіко-логіко-математичного розвитку дітей. Одним з таких методів вважається широке використання прийомів ейдетики, роботі з яким приділяється особлива увага у дошкільному дитинстві – саме в цьому віці формуються ключові вміння та навички, так необхідні для повноцінного розвитку зростаючої особистості: вміння працювати в команді та самостійно, розв'язувати проблемні завдання, ставити мету, міркувати про подальшу роботу, розробляти план дій, творчо мислити, прагнення до самоосвіти [3].

Важливо, щоб дитина не сприймала формалізовану символічну інформацію (числа, цифри) як слова і значки, які потрібно запам'ятати і навчитися відтворювати. При ознайомленні з цифрами важливо навчити дітей, дивлячись на відповідну цифру, створювати собі певний образ, тобто згадувати предмети, які нагадує їм відома цифра [2].

Надзвичайна сила образів (або ейдосів, як їх називали стародавні греки) була відома людству давно і завжди широко використовувалася. Ейдетизм — різновид образної пам'яті, який полягає в здатності зберігати яскраві, наочні образи предметів протягом тривалого часу після зникнення їх з поля зору [8].



Коли наявність одного викликає появу думки про інше, то в свідомості відбувається відображення зв'язків пізнавальних феноменів, яке має назву асоціації. Асоціація – це зв'язок між окремими подіями, фактами або явищами, відображеними в нашій свідомості й закріпленими у нашій пам'яті. Без цих зв'язків неможлива нормальна психічна діяльність людини. Запам'ятовування будь-якого предмета завжди відбувається у зв'язку з іншими предметами. Секрети запам'ятовування – це мистецтво використання асоціацій. Якщо вони є, то запам'ятовується легко. Якщо асоціацій немає, то їх потрібно придумати [6].

Як зауважує О. Яловська, методи запам'ятовування цифр спираються на властиве кожній людині вміння уявляти та фантазувати, і не лише за допомогою зорових уявлень, а й відчуттів (тактильних, нюхових, смакових). Цифри на папері плоскі й сухі, але якщо їх перетворити у предмети, в субстанцію, яку можна побачити і доторкнутися, можливо навіть почути, понюхати і спробувати на смак, запам'ятати їх стане значно легше. Уява, беручи інформацію під свій контроль, готова зробити її такою, що буде запам'ятовуватися все, наскільки це взагалі можливо [7].

Зі сказаного вище можна зробити деякі висновки. Цифри можуть бути схожі на різні предмети. Наприклад: трійка нагадує морську хвилю, вуса. П'ятірка схожа на корабель, змію. Цифри можуть бути схожі не лише на предмети, а й нагадувати людей: їхній зовнішній вигляд, ходу або навіть характер і голос. Цифри, як і предмети, можуть мати свій колір. Проте кожна людина уявляє колір і відтінки цифр по-своєму. Колір цифр може залежати від настрою людини, її вдачі. Можна запропонувати дітям заплющити очі, розслабити тіло і побачити колір цифр, або пограти в гру "Пофантазуй сам" розфарбувати цифри кольорами або їхніми відтінками [7, с. 16].

Активізація процесів мислення і пам'яті залежить від активізації процесу сприймання. Ось чому, ознайомлюючи дітей з цифрами, потрібно навчити дітей бачити їх, сприймати на дотик, відчувати тощо, тобто задіяти всі п'ять органів чуття. Адже пізнання навколишнього світу дошкільниками відбувається за активної участі різних аналізаторів: зорових, слухових, дотикових, рухових. Дитина мислить образами, звуками, фарбами. Чим більше різноманітних компонентів буде задіяно у процес запам'ятовування, тим глибшим, повнішим і ефективнішим буде його відтворення [6].

Елементи образного мислення й уяви виявляються в тому, що в обрисах частин і ліній цифр діти бачать знайомі образи — персонажів казок, літературних творів і у більшості випадків звичайні предмети. Проте ці якості психіки

розвиваються у процесі занять, збагачених образною інформацією, коли дорослий приділяє особливу увагу розвиткові у дітей образного мислення та уяви.

Пам'ять працює ліпше, коли вона може рухатися уздовж ланцюжка, який зв'язує фрагменти інформації в одну послідовність. Інформація має бути представлена так, щоб її можна було переживати, її потрібно зробити реальною, видимою, відчутною. Кожен її елемент повинен бути досить незвичним для того, щоб виділитися серед інших. Але в основі має лежати струнка картина, послідовність зв'язків, уздовж яких пам'ять може рухатися безкінечно [4].

Перетворення здійснюється легко, необхідно скористатися всіма природними властивостями пам'яті, щоб перетворити суху, беззмістовну інформацію в яскравий фільм, який запам'ятовується. Розташовувати матеріал у зручний для запам'ятовування ряд. Числа не є чимось таким, що його неможливо запам'ятати, а, навпаки, це той тип інформації, який ідеально підходить для впорядкування, систематизації, "оживлення" Цифри — це просто ще один вид інформації, якому треба надати іншого вигляду для кращого запам'ятовування. Новий вигляд цифри значно легше запам'ятати, якщо вона чимось нагадує саму цифру. Наприклад: 0 – бублик, обруч, 1 – ручка, спиця, 2 – лебідь, черв'як, 3 – крила чайки, дві скибки кавуна, 4 – перевернутий стільчик, 5 – частинка яблука з хвостиком, 6 – замок, чайник, 7 – коса, сокира, 8 – два бублики, окуляри, 9 – повітряний змій та інші [7, с. 35].

Інформація має бути представлена так, щоб вона могла викликати позитивні емоції. Її треба зробити реальною, видимою, відчутною. Кожен елемент повинен стати доволі незвичним для того, щоб виділитися серед інших; чим несподіваніший зв'язок між словами, тим яскравіше вони запам'ятовуються. В основі всього повинна лежати струнка картина, послідовність зв'язків, упродовж яких пам'ять може рухатися безкінечно.

Здібності людини до сприймання цифрового матеріалу виражаються не в пасивному запам'ятовуванні, а у творчому, активному сприйманні, а потім у відтворенні вихідного матеріалу. Зорове образне сприймання матеріалу активізує роботу правої півкулі, а отже, сприяє підвищенню творчої діяльності [5].

Пропонована система роботи спрямована не на кількісне накопичення дитиною фактів, способів дій, які сприймаються "на пам'ять" а на формування і розвиток власної діяльності із запропонованим математичним матеріалом.

Ця робота з розвитку асоціативно-образного мислення визначає необхідний комплекс завдань, які враховують вікову специфіку фізичного дозрівання дитини, становлення її психіки. Їх реалізація забезпечує повноцінний фізичний розвиток дітей, збереження психічного здоров'я.

Отже, у дошкільному віці закладаються основи знань, необхідних дитині в школі. Математика являє собою складну науку, що може викликати певні труднощі під час шкільного навчання, тому батьки, і педагоги знають, що математика – це могутній фактор інтелектуального розвитку дитини, формування його пізнавальних і творчих здібностей. Найголовніше – це прищепити дитині інтерес до пізнання. Для цього потрібно використовувати різноманітні методи та технології. Однією з таких є ейдетика.

Методи навчання, які пропонує ейдетика, спираються на образне мислення дитини, вони відповідають законам природи. Ейдетика, сприяючи гармонійному розвитку обох півкуль, робить більш гармонійною і саму дитину. Вона стає більш працездатною, краще вчиться, її пам'ять і здатність концентрувати увагу зростають. Сприйняття світу і оточуючих у дитини стає більш позитивним, а психіка стійкішою. Поліпшуються взаємини дитини з оточуючими.

### Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.21 р. №33. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/ Pro\\_novu\\_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/ Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf) (дата звернення: 14.04.2024).
2. Березовська Людмила. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
3. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження: навчально-методичний посібник / упор. О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во "Ранок", 2021. 240 с.
4. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. / упоряд. : Т. М. Дорошенко, В. В. Мацько Кременчук : ПП "Бітарт", 2019. 96 с.
5. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності старших дошкільників : методичний посібник. Харків: Ранок, 2021. 360.
6. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н.П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир : ФОП "Левковець", 2015. 430 с.
7. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами / авт.-упор. О. О. Яловська. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 128 с.
8. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка : навчально-методичний посібник . Тернопіль : Мандрівець, 2020.

## **Project-based learning: an opportunity to increase motivation of students to study the Ukrainian language**

**Nataliia Filonova**

*Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv*

<https://orcid.org/0000-0003-4767-5198>

**Abstract.** *The presentation outlines the essence of the "project method" and justifies its relevance in Ukrainian language lessons. It clarifies that project-based learning is an effective means to enhance student motivation.*

**Keywords:** *project-based learning, project, motivation.*

## **Проектне навчання як чинник підвищення мотивації учнів до вивчення української мови**

**Наталія Філонова**

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ*

<https://orcid.org/0000-0003-4767-5198>

**Анотація.** *У тезах доповіді розкрито сутність поняття "методу проєктів" та обґрунтовано доцільність його використання на уроках української мови. З'ясовано, що проєктне навчання є ефективним засобом підвищення мотивації учнів.*

**Ключові слова:** *проєктне навчання, проєкт, мотивація.*

В умовах російсько-української війни пріоритетним завданням української системи освіти стає підвищення мотивації здобувачів освіти до вивчення української мови як потужного чинника збереження національної ідентичності та зміцнення почуття патріотизму.

Власні спостереження переконують, що традиційні методи навчання не завжди здатні повністю задовольнити потреби учнів у цікавому та інтерактивному освітньому процесі. Проєктне навчання у сучасній педагогічній науці розглядають як продуктивний спосіб активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що дає змогу учням практично застосовувати засвоєні знання, розвиваючи навички самостійного дослідження. В "Українському педагогічному словнику" метод проєктів потлумачено як організацію навчання, "за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проєктів" [1, с. 205].

На розвиток проєктного навчання значною мірою вплинули ідеї Джона Дьюї, одного з найвпливовіших американських філософів і педагогів, який розробив концепцію освіти, що базується на прагматизмі та ідеї "навчання через

досвід" (learning by doing). Суть стрижневої ідеї педагога полягала у необхідності розвитку індивідуальної ініціативи учня. На його переконання, успішність навчання залежить від таких ключових чинників, як трудовий підхід до навчання, активність та самостійність, наступність у навчальній діяльності, зв'язок із життям, індивідуальність та інтелектуальна свобода здобувача освіти [5, с. 25].

Ідеї Джона Дьюї знайшли подальший розвиток у працях його послідовника Вільяма Кілпатріка, який розробив "проектну систему навчання", тобто метод проєктів. Дослідник виділяв такі основні типи проєктів: творчий (продуктивний), споживчий (спрямований на виготовлення предметів споживання), проблемний (спрямований на подолання інтелектуальних труднощів) та проєкт-вправа. Педагог був переконаний, що використання цих проєктів не лише готує учнів до життя після закінчення закладу освіти, а й сприяє розвитку ключових компетенцій і навичок, необхідних у сучасному світі [3, с. 84].

Проектне навчання ґрунтується на принципах інтеграції знань, колективної співпраці та проблемного підходу. Виконання проєктів на уроках української мови дає учням застосовувати свої знання у реальних життєвих ситуаціях та набувати досвіду розв'язання практичних проблем; створює умови для творчої самореалізації; сприяє розвитку інтелектуальних здібностей та формуванню відчуття відповідальності здобувачів освіти за результати своєї роботи. Завдяки цьому освітній процес стає більш динамічним та гнучким, адаптованим до індивідуальних потреб і можливостей кожного учня, в учнів підвищується зацікавленість та мотивація до вивчення мови [2, с.37].

Саме метод проєктного навчання дає змогу максимально активізувати процес навчання, розвинути творчість та самостійність здобувачів освіти, формує їхні стійкі пізнавальні інтереси, які стають мотивами для процесу навчання на уроках української мови. У педагогічній енциклопедії поняття "мотивація" (від лат. *moveo* – рухаю) визнано системою мотивів або стимулів, спонук людської поведінки та діяльності. С. У. Гончаренко розглядає мотивацію як "систему мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки" [1, с. 217]. Навчальна мотивація – це загальна назва процесів, методів, засобів спонукання здобувачів освіти до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння знань, що залежить від рівня сформованості мотивації учіння школярів; це бажання, прагнення вчитися [4, с. 21].

Технологія проєктного навчання передбачає певним чином прихований процес навчання, що дає педагогові змогу розв'язати гострі проблеми, пов'язані з таким бажанням учнів, як "небажанням навчатися". Під час роботи в проєкті ключовими мотивами для здобувачів освіти стають зацікавленість та свобода, що передбачає вільне визначення учнем свого статусу та ролі, а також вибору форми роботи (проєкт); приклад успішної реалізації проєкту, що спонукає учнів вірити

у себе та у можливість самотужки чи в команді з ним впоратися; створена учителем поблемна ситуація, яка буде актуальною та цікавою для учнів, щоб, шукаючи відповіді на поставлені запитання, здобувачі освіти могли ґрунтовно дослідити теоретичний аспект проблеми; захист та презентація проекту спонукають учнів до відповідальності та дотримання дедлайнів [6, с.137].

Для формування і розвитку позитивної мотивації учіння на уроках української мови у здобувачів освіти має бути сформована чітко визначена та усвідомлена кінцева мета учіння, відпрацьована система навчальних дій, що одночасно виступають умовою формування та розвитку пізнавальних мотивів учіння. У проектному навчанні такою кінцевою метою виступатиме результат проекту – готовий інтелектуальний продукт.

Отже, метод проєктів на уроках української мови мотивує учнів до сумлінного навчання, сприяє появі навчальної ініціативи, спонукає здобувача освіти діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях. Особливості формування позитивної мотивації як фактора успіху навчальної діяльності здобувачів освіти необхідно враховувати кожному педагогу, якщо він хоче працювати відповідно до нової філософії освіти, що розглядає учня як рівноправного суб'єкта освітнього процесу.

### Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
2. Ісаєва Г. М. Метод проєктів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи. *Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати*. Київ : Департамент, 2003.
3. Михайлова О. С. Формування особистості в соціальному середовищі у педагогічних концепціях американських учених 20 століття (Джон Дьюї, Вільям Кілпатрик, Хелен Паркхерст). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 2. С. 82–85.
4. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Наук. б-ка ; уклад. С. І. Грущенко ; вступ. ст. та бібліогр. ред. Т. І. Неудачиної ; відп. ред. О. Г. Коробкіна. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2019. 40 с.
5. Чала Н. Педагогічна діяльність Дж. Дьюї в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі "Видатні педагоги України та світу". *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 11. С. 23-28.
6. Чеховська Л. Й. Проектне навчання на уроках української літератури у середній школі : наук.-метод. посіб. / Чеховська Л. Й. Запоріжжя : Запоріжжя, 2010. 263 с.

UDC [378.018.43:004]:[81'246.3:008]:[378.016:811.111]

## The role of online technologies in the formation of students' intercultural competence in English classes

**Tetiana Harlytska**

*Kryvyi Rih State pedagogical University, Kryvyi Rih*

<http://orcid.org/0000-0002-4360-1282>

**Abstract.** *The work is devoted to the study of the possibilities of distance learning for the formation of intercultural competence in the process of teaching foreign languages in higher education institutions. Attention is focused on the effective formation of intercultural competence due to the wide genre diversity of online technologies. The main ones are multimedia tools, conferences, forums, chatbots, podcast technologies. The use of Internet allows you to create real conditions for intercultural communication.*

**Keywords:** *intercultural competence, higher education institutions, distance learning, online technologies.*

## Роль онлайн технологій у формуванні міжкультурної компетентності здобувачів освіти на заняттях з англійської мови

**Тетяна Гарлицька**

*Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг*

<http://orcid.org/0000-0002-4360-1282>

**Анотація.** *Роботу присвячено дослідженню можливостей дистанційного навчання для формування міжкультурної компетентності в процесі навчання іноземних мов у ЗВО. Акцентовано увагу на ефективному формуванні міжкультурної компетентності за рахунок широкого жанрового розмаїття онлайн технологій. Основними серед них є мультимедійні засоби, мобільні додатки, конференції, форуми, чат-боти, подкаст технології. Використання мережі інтернет дозволяє створити реальні умови для міжкультурного спілкування.*

**Ключові слова:** *міжкультурна компетентність, ЗВО, дистанційне навчання, онлайн технології.*

В Україні дистанційна форма навчання не є новою, у системі вищої освіти вона спочатку розглядалася як альтернативна, що використовувалася в межах додаткової чи інклюзивної освіти. Однак найбільшої популярності вона здобула у зв'язку з поширенням Covid-19 та повномасштабним російським вторгненням на територію України.

Незважаючи на те, що дистанційна форма навчання стала великим випробуванням для всіх учасників освітнього процесу, і вона не може стати повноцінною заміною очного навчання, вона є ефективним інструментом у системній роботі, відкриває нові перспективи та можливості у формуванні міжкультурної компетентності (МКК) здобувачів освіти.

Електронне навчання, із нашого погляду, має ряд переваг, а саме: свобода доступу до електронних ресурсів, скорочення витрат на навчання та економія часу, гнучкість навчання (адаптування навчального процесу під свої можливості та вимоги), можливість виставляти чіткі критерії оцінювання знань здобувачів освіти, різні формати навчання, реалізація потреби в самонавчанні тощо. Окрім того, завдяки електронній освіті розширюється комунікативний компонент освітньої діяльності, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності і слугує засобом розвитку міжкультурної взаємодії.

Незважаючи на достатню кількість переваг дистанційної освіти, варто зважати й на певні недоліки, які можуть стати на заваді у формуванні МКК здобувачів освіти. З-поміж них виокремлюємо такі: періодична відсутність доступу до якісного інтернет-зв'язку, виникнення технічних проблем, брак соціалізації, втрата мотивації до навчання.

Формування міжкультурної компетентності може забезпечуватися за допомогою двох видів дистанційного навчання: традиційного онлайн та е-навчання. Традиційне онлайн-навчання забезпечується шляхом використання синхронних та асинхронних інструментів. Синхронний формат означає безпосередню участь у процесі навчання (аудіозв'язок, відеоконференція, спілкування в чаті, телекомунікаційний проєкт, віртуальний клас, інтерактивна дошка). Асинхронний режим може охоплювати різноманітні засоби інформації (електронна пошта, блог, форум, Twitter, відео- й аудіо-подкасти, онлайн-тестування).

Сьогодні у ЗВО України найефективнішими для проведення онлайн занять з іноземної мови є синхронні інструменти дистанційного навчання, а саме: Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams та Cisco WebEx. Вони дозволяють проводити відеоконференції, які вважаються найефективнішим засобом розвитку МКК в умовах дистанційного навчання, оскільки учасники мають змогу бачити й чути один одного, обмінюватися даними та обробляти їх, а також робити відеозапис занять.



Одним зі способів, за допомогою якого відбувається набуття студентами особистого досвіду з іншомовним лінгвокультурним середовищем, є використання мультимедійних засобів.

Існує чимало комп'ютерних програм доступних для створення мультимедійних презентацій, як от: Prezi, Canva, Piktochart, Slides, Google презентації. Однак найпопулярнішою серед них є програма Microsoft PowerPoint, яка, на думку М. Кащук, має ряд переваг: стислий виклад матеріалу, максимальна інформативність тексту, ретельно структурована інформація, послідовність викладу, мультимедійні ефекти, які значною мірою допомагають утримати увагу студентів, сприяють ефективності сприйняття інформації і продуктивності навчального процесу загалом [2, с. 369].

Не менш важливим у формуванні МКК є використання мобільних додатків у процесі навчання іноземної мови. Т. Гурова пропонує розподіляти мобільні додатки на три основні групи: 1) спрямовані на розвиток мовних навичок, насамперед лексико-граматичних; 2) спрямовані переважно на вдосконалення мовленнєвих умінь; 3) універсальні, призначені для розвитку іншомовної комунікативної компетентності [1]. Для комплексного формування МКК важливо застосовувати мобільні додатки усіх груп (зокрема, BBC Learning English, Babbel (1 група); Doulingo, Hello talk (2 група); Memrise, Rosetta Stone (3 група)).

В епоху активного розвитку інформаційних технологій великим попитом серед студентів користуються також чат-боти. Найпопулярнішими освітніми чат-ботами є ChatGPT, Lingvist, Andychatbot і Speakhunt. Спілкування з ними доступне в умовах реального часу, що сприяє покращенню навичок говоріння та розуміння мови. Чат-ботам можна давати різні команди: поспілкуватися на будь-які теми, виправити помилки користувача, допомогти перекласти текст, надати інформацію про питання, які вас цікавлять (наприклад, про культуру, вподобання, правила поведінки народу, мова якого вивчається, різні мовно-культурні явища (походження та значення фразеологізмів, правила та приклади вживання окремих лексем чи фраз)) тощо.

Досить запитаними сьогодні є онлайн-курси, які стали частиною неформальної освіти. Найкориснішими для формування МКК вважаємо курси Coursera, edX, Udey та OpenLearning, оскільки в них можна знайти такі освітні напрямки, як "Англійська мова в глобалізованому світі", "Англійська мова для бізнесу й подорожей", "Тренди національних кухонь та гостинності" тощо. Вони

не лише сприятимуть саморозвитку здобувачів освіти, але й підготують їх до комунікації в полікультурному середовищі.

Однією з умов формування МКК є використання блогів та подкаст технологій, які сприяють залученню здобувачів освіти до світових культурних цінностей, оскільки містять культурознавчий та соціокультурний аспекти виучуваної іноземної мови.

Найкориснішими вважаємо такі блоги, як от: britishcouncil Блог, FluentU, English with a twist. Вони створені освіченими людьми, переважно викладачами, які хочуть поділитися своїм досвідом та особистими напрацюваннями з тими, хто вивчає іноземну мову.

Серед подкастів найбільш придатними для формування МКК вважаємо Splendid Speaking, Learning English та Voice of America. Мова подкастових файлів наповнена цікавими фразами та сленгом, велика кількість аудіо матеріалів присвячена лінгво- та соціокультурним явищам (наприклад, "Як культура впливає на смуток", "Переваги в їжі в різних культурах", "Мистецтво спілкування між націями", "Музика об'єднує людей різних національностей", "Сучасні повсякденні ідіоми" тощо).

Отже, використання інтернету дозволяє створити реальні умови для міжкультурного спілкування. Відсутність кордонів, часових обмежень, психологічних ризиків, широкі перспективи для творчості та саморозвитку, можливість вибору форм та жанрів дистанційного навчання, роботи з автентичними матеріалами, культурознавче та лінгвосоціокультурне спрямування джерел інформації є ефективними чинниками у формуванні МКК філологів.

### **Список використаних джерел**

1. Гурова Т., Рябуха Т., Зіненко Н., Гостіщева Н. Мобільні додатки як інноваційний засіб навчання іноземної мови. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2019. № 2 (23). С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.33842/22195203-2019-23>

1. Кащук М. Г. Особливості використання інноваційних методик у процесі навчання іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. № 30. С. 366–370.

## Specificity of the modern concept of interaction between humanitarian and natural knowledge

**Volodymyr Kovalchuk**

<http://orcid.org/0000-0001-7460-8092>

**Ludmila Dolinska**

<http://orcid.org/0000-0002-8763-1977>

**Yaroslav Marushchak**

<http://orcid.org/0009-0003-0800-3978>

**Abstract.** *The authors analyzes the main methodological concepts of the humanities and the peculiarities of the mutual influence of methodological approaches in the natural sciences and humanities. It is shown that the priorities in the field of humanitarian knowledge inspire modern man to comprehend new horizons of human creativity. The change in value ideals and the establishment of the axiological orientation of modern knowledge are illustrated.*

**Keywords:** *methodology, concepts, humanitarian knowledge, natural sciences.*

The specificity of the humanities lies in the inherent belonging of a person to the subject of knowledge. The historical experience of the development of scientific thought shows that since the nineteenth century, the models of the natural sciences have influenced the logical self-consciousness of scientists.

According to the authors, in humanitarian cognition, things are not considered in spatial and temporal parameters, but are carriers of the essence and content of the embodiment of meaning 'beyond' these parameters, a symbol of human manifestation, where the world is given to man in a spiritual and semantic way as a value essence that needs to be understood and explained. Thus, the values and meaning of human life in the humanities are directly included in the content of knowledge, while in the natural sciences they remain mostly external.

Recently, methodologies without a clear method, as well as some branches of humanitarian knowledge, such as folklore studies, philosophy of culture, philosophy of education, and others, have been substantiated. These sciences reveal the essence and meaning of human actions at the level of existence and intuition. According to the specific methodology of these priority branches of humanitarian knowledge, the comprehension and awareness of the truth occurs when the human consciousness masters certain forms of perception of existence.

The source and purpose of the creative activity of a modern person is self-improvement, which becomes the subject of consideration in the philosophy of

education. Analyzing and comparing the concepts of ‘scientific creativity’ and ‘scientific potential’, it can be argued that the content of radical shifts in methodology is that new methodological principles as the basis of methodological schemes are formed in an indirect environment, determined by universal human values and scientific and intellectual potential of society. At the same time, the artificial introduction of methodological principles and methodological schemes into the basis of activity and the bringing of methodological foundations to activity schemes determines the creative, heuristic and humanistic process of fertilizing goals in the context of values and priorities.

Awareness of the trends in the formation of methodological foundations of priority areas of humanitarian knowledge allows us to define new methodological foundations of the philosophy of education. These principles should help to bridge the gap between the technocratic and humanitarian orientation in education. The introduction and use of one-sided methodological orientations deforms the directions and content of constructive activity in the field of humanitarian knowledge in general should be emphasized.

Thus, it should be emphasized that the new socio-cultural reality is characterized by: 1) significant changes in the subordination of the system of values, which is due to the formation of a new type of relations in society, i.e. the need for a new worldview orientation; 2) new phenomena in culture that provide great opportunities for optimizing the realization of the latent potential of the individual; 3) a significant expansion of the field of differentiation of life needs and abilities; 4) the beginning of a dialogue between the main cultural trends in the modern world.

All this requires a new level of reflection on the concept of ‘education’, its content, socio-cultural features, determination of the modern axiological basis of education, its role and place in the society of the twenty-first century and the prospects for its development.

The processes of humanization of education, acquiring signs of an anti-scientific character, in practice have been reduced to formalism – to reducing the hours allocated for teaching natural and technical disciplines, or, conversely, to increasing the hours of social disciplines [1-3]. It is clear that within the previous paradigms it is impossible to bridge the gap between the technocratic and humanitarian orientation in education and achieve their synthesis. However, the aggravation of global and some other problems of modern humanity indicates the need for a significant acceleration of the formation of a new socio-cultural reality, where the modern education system should play a crucial role (it is no coincidence that UNESCO proclaimed the twenty-first century as the century of education).

The development of science as a whole and individual scientific disciplines, the transition of scientific knowledge to a qualitatively new (post-neoclassical) stage, leads to the widespread use of science in all spheres of public life.

Representatives of another direction (I. Prigozhin, I. Stengers, H. Hacken) propose to consider synergy as a new methodology of social cognition and philosophy of education [4,5]. Their proposed methodology is aimed at the dialectical merger of the main achievements of classical and neoclassical paradigms based on pluralism of truths. It is argued that, unlike post-non classical epistemology, truth today can be interpreted not only as a reproduction of an object in knowledge, but primarily as a characteristic of the way of dealing with it. Thus, the author emphasizes the need for convergence of natural and human sciences and their methodological mutual support.

Among the main directions of modern research, which proclaim the need for changes in modern education, the embodiment of a new educational ideal – a creative personality, the following concepts can be distinguished: 1) development and implementation of a system of creative (lateral) thinking, the essence of which is to use the original method of ‘intellectual insight’ to develop the abilities of intuitive thinking in a person (Edward de Bono); 2) study of the combination of the educational process with scientific activity, the correlation of the ideals and norms of science with the ideals of artistic creativity (J. Allen, C. Wilford, R. Durdur, S. Grossman, M. King); 3) introduction of key philosophical concepts of imperfection and reflexivity in an open society into the strategy of life and business (George Soros).

The above-mentioned concepts of humanitarian knowledge play an important role in the formation of the methodology for the formation of a creative personality of the twenty-first century, as they the intersection of such important aspects of human existence as work, language and life were developed.

The methodological analysis reflected in the scientific works of famous thinkers more often touched upon linguistic constructions (J. Derrida, J. Deleuze, J. Baudrillard, H. Bloom, J.-P. Lyotard, M. Foucault), since the purpose of applying structural methods was to rid the field of humanitarian cognition of the illusions of subjectivism, anthropocentrism and psychologies. At the present stage, this vision is partially refuted due to the emergence of new branches of humanitarian knowledge – folklore studies, philosophy of education, philosophy of culture, and others. The essence of the new approach is the result of understanding the correlation between human ideals and educational norms, which complement each other in different ways in the Renaissance, classical and modern systems [6].

After analyzing well-known philosophical concepts, it is possible to propose an original cognitive concept of the formation and application of a humanistic-synthetic paradigm that combines the experience of many scholars and becomes the

philosophical basis for reforming modern pedagogy. The main provisions of this concept as follows are highlighted:

– philosophy of education should be seen as the implementation of theoretically grounded and practically implemented models and values of humanitarian knowledge, which are focused on the creative level of activity, forming the basis for methodological schemes in the humanitarian sphere;

– modern philosophy of education is a system whose elements are levels, trends, directions, problems, aspects and paradoxes that acquire integrity within specific methodological concepts (normative, orienting, constructive or productive);

– methodological foundations of philosophy of education are formed from theoretical and pragmatic sources that integrate the peculiarities of activities at different levels – empirical (specific pedagogical processes), theoretical (psychology and sociology of education) and methodological (philosophical reflection on educational problems);

– the evolution of philosophy of education as a branch of humanitarian knowledge is carried out by identifying and understanding the paradoxes that arise at the empirical and theoretical levels, with the aim of further deciding how and by what means the methodological potential is realized in the process of creating methodological concepts;

– application of the methodological foundations of modern philosophy of education allows to reveal the synthetic tendency of the development of new humanitarian knowledge and creates conditions for analyzing the system of influence of axiological orientations on educational activities.

### References

1. Kovalchuk, V. V., Dolinskaya, L.V., Vikhor, V. G. (2018). On the synthesis of natural and humanitarian directions of education. *Modern Technologies in Education. Collective Scientific Monogr.*
2. Kovalchuk, V. V., Dolinskaya, L. V. (2022). *Development of professional competence of technical specialists in the system of educational environment of the college.* Eds TES.
3. Kovalchuk, V. V., Dolinskaya, L. V. (2021). Model of an effective manager: innovations (or generalised experience of the past). *E-learning technologies.*
4. Prigozhin, I. (1985). *From the existing to the emerging.* Mir.
5. Hacken, G. (1980). *Synergetics.* Mir.
6. Kovalchuk, V. V. (2019). *Fundamentals of system analysis.* Eds TES.

UDC 37.09:78.07:005.5

## Communicative competence as a component of the organizational culture of the orchestra conductor

Sofia Nizhynets

Nizhyn Mykola Gogol State University, Nizhyn

<https://orcid.org/0000-0003-2825-2050>

**Abstract.** *Conducting an orchestra is a crucial aspect of musical performance, requiring the conductor to have a deep understanding of music and high communicative competence. The conductor must unite the individualities of musicians into a harmonious collective using both verbal and non-verbal communication methods. Effective communication fosters trustful relationships and a positive working atmosphere. Developing the conductor's communicative culture is essential for achieving high musical results.*

**Keywords:** *communicative competence, organizational culture, orchestra conductor, musical performance.*

## Комунікативна компетентність як складова організаційної культури керівника оркестру

Софія Ніжинець

Ніжинський державний університет

імені Миколи Гоголя, м. Ніжин

<https://orcid.org/0000-0003-2825-2050>

**Анотація.** *Керівництво оркестром є важливою складовою музичного виконавства, вимагаючи від диригента глибокого розуміння музики та високої комунікативної компетентності. Диригент повинен об'єднати індивідуальності музикантів в гармонійний колектив, використовуючи як вербальні, так і невербальні засоби комунікації. Ефективне спілкування сприяє побудові довірливих відносин і створенню позитивної робочої атмосфери. Розвиток комунікативної культури диригента є важливим для досягнення високих музичних результатів.*

**Ключові слова:** *комунікативна компетентність, організаційна культура, керівник оркестру, музичне виконавство.*

Керівництво оркестром вважається однією з найважливіших складових музичного виконавства. В порівнянні з іншими аспектами виконавського мистецтва, основна відмінність полягає в тому, що диригент стикається з різноманітністю індивідуальностей, які необхідно об'єднати в єдиний колектив, який звучатиме гармонійно під його керівництвом, як злагоджений музичний інструмент.

Успішне керівництво в оркестрі – це вміння не лише розуміти музику, але й ефективно комунікувати з музикантами та іншими членами колективу. Комунікативна компетентність виявляється в здатності керівника виразно

висловлювати свої ідеї, ефективно слухати і реагувати на думки інших, а також будувати позитивні та продуктивні відносини всередині команди.

Комунікація описується як процес передачі та сприйняття інформації, який відбувається не лише у взаємодії між людьми, але й у широкому спектрі масових комунікативних ситуацій через різноманітні канали з використанням різних способів вираження, включаючи як вербальні, так і невербальні засоби. Комунікація та спілкування становлять основну складову організаційного життя та невід'ємну частину культури [2].

Хоча поняття комунікативної компетентності спочатку було визначено Д. Хаймсом, воно стало основою для подальших досліджень та розвитку у галузі мовленнєвої практики. Комунікативна компетентність визначається як здатність використовувати мову ефективно в різних ситуаціях спілкування. Вона включає розуміння граматичних правил, лексичних структур, а також вміння використовувати їх у практичних ситуаціях. Таке розуміння дозволяє людині ефективно спілкуватися, виражати свої думки та ідеї, розуміти інших і взаємодіяти з ними.

На думку Р. Ваврик "комунікативна компетентність" означає здатність особи до ефективного спілкування та контактів, використовуючи систему прийомів. Ці прийоми ґрунтуються на набутих знаннях, вміннях, навичках та особистому досвіді, що дозволяє особі виконувати різноманітні види діяльності. Комунікативна компетентність сприяє побудові доброзичливих відносин між людьми, включаючи як вербальну, так і невербальну взаємодію [1].

Удосконалення комунікативної культури диригента оркестрового колективу, за словами Н. Єрмакової, охоплює не лише взаємодію всередині колективу, але й сприяє розвитку особистісного ставлення до культури виконання. Це включає в себе здатність розуміти та творити відповідні художні образи, самореалізацію у мистецькій творчості та постійне професійне самовдосконалення [3].

Керівник оркестру повинен мати глибоке розуміння мови музики, вміти виразно передавати свої музичні візії та інструкції музикантам, користуючись як мовою слова, так і мовою жестів та міміки. Чуттєва взаємодія з музикантами дозволяє керівнику відчувати настрої та енергію виконання, що є ключовим для досягнення бажаного звучання.

Успішний керівник оркестру має бути емпатичним та вміти поставити себе на місце виконавців. Він повинен бути відкритим до їхніх ідей, поглядів та проблем. Спілкування з кожним членом оркестру і слухання їхніх думок допомагає побудувати довіру та підтримати сприятливу атмосферу в колективі.

На рівні тактик комунікативна компетентність означає розуміння принципів організації спілкування, тоді як на технічному рівні – це передбачає використання конкретних методів для втілення визначеної стратегії у комунікативному процесі [4].



Керівник оркестру відповідає за створення позитивної робочої атмосфери, де кожен музикант почуває себе цінним та важливим для успіху колективу. Він повинен підтримувати відкритий діалог, заохочувати співпрацю та вирішувати конфлікти шляхом конструктивного спілкування.

Щоб стимулювати мотивацію в оркестрі, важливо, щоб оркестранти відчували, що їхня діяльність має значення та що вони регулярно отримують зворотній зв'язок [2].

Керівник оркестру є не лише диригентом, але й прикладом для своїх підлеглих. Його професіоналізм, відданість мистецтву та ентузіазм мотивують музикантів до досягнення високих результатів. Лідер, який діє з любов'ю до музики та повагою до своєї команди, здатен надихнути на великі досягнення.

Комунікативна компетентність керівника оркестру є невід'ємною складовою організаційної культури колективу. Вміння ефективно комунікувати, будувати відносини та надихати музикантів веде до досягнення високих музичних результатів і сприяє розвитку гармонійного та успішного оркестру.

Дослідження розвитку комунікативної компетентності у майбутніх керівників оркестру в контексті підвищення їхньої професійної майстерності виявило дефіцит наукових та методичних джерел. Існує недостатньо матеріалів, що допомогли б цим майбутнім керівникам самостійно розширити свої знання про організацію репетицій з оркестром, встановити живий контакт з музикантами та впевнено керувати колективом під час виступів. Ця проблема стимулює необхідність подальших досліджень у цьому напрямку [1].

### Список використаних джерел

1. Ваврик Р. В. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх військових диригентів. *Вісник ЛДУБЖД. Педагогічні науки*. 2019. №19. С. 133-138.
2. Гайдученко С. О. Організаційна культура: конспект лекцій для студентів бакалавріату всіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 75с.
3. Єрмакова Н. С. Культура диригента як передумова виконавської майстерності в контексті підготовки фахівців з музичної мистецькості. *Інноваційні процеси в сучасному світі: наука, освіта, практика*. 2018. Вип. 3. С. 44-47.
4. Малащенко К. С. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокально-хорової діяльності : маг. роб. Кривий Ріг, 2020. 110 с.
5. Філь Г. В. Комунікативна компетентність керівника та її значення в управлінській діяльності. *Екзистенційні та комунікативні питання управління: матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції*, м. Суми, 23-25 січня 2014 р. Суми: Сумський державний університет, 2014. Ч.2. С. 114-117.

## **Linguistic fundamentals of teaching English syntax to students of philology**

**Oleksandra Palchykova**

*Kyryvi Rih State Pedagogical University, Kyryvi Rih*

<https://orcid.org/0000-0003-3275-9399>

**Abstract.** *The article substantiates the linguistic foundations of teaching English syntax to students of philology, analyzes the definitions of the concept of “syntax” in the research of foreign and domestic scholars, and identifies the syntactic units that need to be considered when teaching English grammar at the first bachelor’s level of higher education.*

**Keywords:** *linguistic foundations, English syntax, syntactic units.*

## **Лінгвістичне підґрунтя навчання синтаксису англійської мови студентів-філологів**

**Олександра Пальчикова**

*Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг*

<https://orcid.org/0000-0003-3275-9399>

**Анотація.** *У статті обґрунтовано лінгвістичні засади навчання синтаксису англійської мови студентів-філологів, проаналізовано дефініції поняття “синтаксис” у розвідках зарубіжних і вітчизняних науковців, з’ясовано синтаксичні одиниці, що потребують розгляду під час навчання граматики англійської мови на першому бакалаврському рівні вищої освіти.*

**Ключові слова:** *лінгвістичні засади, синтаксис англійської мови, синтаксичні одиниці.*

Дослідження теоретичних і методичних засад поглиблення знань із граматики англійської мови на першому бакалаврському рівні ґрунтується на умовиводах науковців щодо визначення структури мови, її розгляду як системи взаємопов’язаних елементів та з’ясування способів поєднання одиниць у мовленні. Так, В. фон Гумбольдт зазначав: “Для того щоб людина могла зрозуміти хоча б одне слово не просто як душевний поштовх, а як членороздільний звук, який позначає поняття, вся мова повністю й у всіх своїх зв’язках уже повинна бути закладена у ньому. У мові немає нічого одиничного, кожний окремий її елемент виявляє себе лише як частина цілого... Людина є людиною лише завдяки мові” [13, с. 1011].

Відповідно опанування мови як певної системи передбачає уміння поєднувати „звукові одиниці мови (звуки) зі смисловими – морфемою, словом,

словосполученням, реченням, що співвідносяться з реальністю” та „забезпечують формування мовленнєвих умінь і навичок, потрібних кожній людині” [5, с. 19].

Як зазначає З. Бакум, мовній системі притаманна рівнева організація, що зумовлено виокремленням у мовознавстві таких розділів, як фонетика, морфологія, лексикологія, синтаксис [1]. Своєю чергою рівні мови – “деякі ділянки мови, підсистеми мовної системи, кожен з яких характеризують сукупність відносно однорідних одиниць і набір правил, які регулюють їх використання і групування в різні класи і підкласи” [4, с. 42]. Відтак у мовознавстві виокремлюють основні рівні: фонологічний, що має основну одиницю – фонему, морфологічний – морфему, лексико-семантичний – лексему, синтаксичний – конструкцію (синтаксему) та проміжні – морфонологічний, словотвірний, фразеологічний. Синтаксичний рівень, що став предметом нашого дослідження, відносять до вищого, позаяк “мінімальні синтаксичні одиниці переважно є компонентами, що репрезентують найвищі морфологічні одиниці (частини мови та сукупність їх форм). Отже, у граматичній системі мови вказаний рівень перебуває над морфологічним” [9, с. 8]. Водночас синтаксичний рівень “сприяє об’єднанню в єдину систему елементів усіх мовних рівнів” [8, с. 104].

Наразі точиться дискусія щодо визначення терміна “синтаксис”, позаяк у низці праць вказане поняття тлумачать по-різному.

Питанню дослідження синтаксичної будови англійської мови присвячено дослідження зарубіжних (Е. Карні, Д. Левін, У. Крофт, Дж. Міллер, Е. Редфорд, Б. Рове, Н. Чомські та ін.) і вітчизняних науковців (Ю. Бойко, Т. Криворучко, В. Миськів, О. Фадєєва та ін.).

Н. Чомські подає таку дефініцію: “Синтаксис – вивчення принципів і процесів, за допомогою яких відбувається конструювання речень в певних мовах. Дослідження синтаксису певної мови спрямоване на побудову граматики, що розглядають як певний засіб для створення речень мови, що аналізують” [11, с. 11].

З погляду Е. Редфорда, синтаксис аналізує спосіб у який фрази та речення утворюються за допомогою слів і розглядає структуру речення, природу граматичних дій, завдяки яким відбувається поєднання слів задля формування загальної структури речення [16].

Б. Рове та Д. Левін визначають синтаксис як рівень граматики, що розглядає розташування слів і морфем у побудові речень [17].

У розумінні Е. Карні синтаксис “вивчає рівень мови, що знаходиться між словами й значеннями висловлень: реченнями. Цей рівень є посередником між звуками, що особистість продукує і тим, що вона має намір повідомити” [10, с. 4].

В інтерпретації О. Фадєєвої, синтаксис – розділ граматики, що вивчає речення та словосполучення [7].

Ю. Бойко під синтаксисом розуміє “вчення про структуру речення, словосполучення (частин речення), зв’язаних груп речень (тексту). Основною одиницею синтаксичного рівня мови є речення, яке становить ціліснооформлену одиницю повідомлення, тобто таку одиницю, за допомогою якої здійснюється передача інформації від мовця до слухача в процесі комунікації” [2, с. 1].

Т. Криворучко дефініює синтаксис як розділ граматики, галузь мовознавства, що “вивчає закономірності сполучення слів і предикативних одиниць у реченні, будову, ознаки й типи речень і висловлень” [3, с. 171].

В. Миськів витлумачує синтаксис як “розділ науки про мову, який вивчає будову та значення словосполучень і речень. Синтаксис є найважливішою ланкою не тільки вивчення й опису мови, але і її функціонування. Без синтаксису немає власне комунікації” [6, с. 67].

Отже, у розумінні науковців синтаксис – розділ мовознавства, об’єктом вивчення якого є синтаксична будова мови (члени речення, словосполучення, різні види речень), а предметом – система синтаксичних одиниць, їх структура і семантика, синтаксичні правила, взаємозв’язки між членами речень, словосполученнями, реченнями тощо.

До ключових синтаксичних одиниць англійської мови Дж. Міллер уналежнює слова (головні – контролюють решту слів у фразі та модифікатори – обмежують чи доповнюють значення інших слів), фрази – групи слів, що об’єднують головні слова та модифікатори, стійкі словосполучення, клози – одиниці, що як мінімум складаються з дієслів та їхніх доповнень [15]. До вказаного списку С. Макрой додає речення [14].

У. Крофт вважає, що синтаксис мови вивчає одиниці, складніші ніж слово, а саме: словосполучення і речення, їх поєднання, види, будову і члени речень [12].

Ф. Велієва під синтаксичними одиницями розуміє певні частини мовлення, що є просторово цілісними, як-от слова, фрази, речення і текстові фрагменти [18].

Беручи до уваги сказане вище, вважаємо доцільним виокремити такі синтаксичні одиниці під час навчання граматики англійської мови студентів-філологів, як-от слово, фразу, конструкцію, клоз, речення, текст.

Отже, синтаксис як розділ мовознавства та граматики посідає найвище місце в мовній ієрархії, позаяк вказує на взаємозалежність між мовленням і когнітивними процесами особистості, сприяє реалізації мовних одиниць у різних дискурсах. Відповідно, індикатором ефективного послуговування англомовним матеріалом є здатність об’єднувати фонemi, лексеми, морфеми, синтаксеми у межах синтаксичного мовного рівня та розуміти способи їх зв’язку для коректного формування фраз і надфразних єдностей, тексту і надтекстових компонентів.

### Список використаних джерел

1. Бакум З. П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : монографія. Кривий Ріг : видавничий дім, 2008. 338 с.
2. Бойко Ю. П. Вживання підрядних речень у текстах різних функціональних стилів (на матеріалі англословянської прози та публіцистики) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2002. 20 с.
3. Криворучко Т. В. Сучасний стан дослідження англійського речення. *Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Київ, 16 берез. 2012 р.* Київ, 2012. С. 171–174 <http://eprints.zu.edu.ua/8377/1/Криворучко%20Т.В..pdf>.
4. Ктитарова Н. К. Загальне мовознавство: навч. посіб. Дніпродзержинськ : Дніпродзержинський державний технічний університет, 2009. 144 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник / М. І. Пентиліук та ін.; за ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2005. 400 с.
6. Миськів В. А. Синтаксична інтерференція як лінгвістична проблема. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство.* Тернопіль, 2016. Вип. II (26) С. 65–68.
7. Фадєєва О. В., Пастушенко Т. В. English Syntax : навч. посіб. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2017. 272 с.
8. Файфер Н. В. Основні напрями дослідження синтаксису. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія.* 2012. Вип. 25. С. 101–105.
9. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. К. : Академія, 2004. 410 с.
10. Carnie A. Syntax: a generative introduction. 3d edition. Blackwell Publishing, Ltd., 2013. 526 p.
11. Chomsky. N. Syntactic structures. 2<sup>nd</sup> ed. with an introduction by D. W. Lightfoot. Berlin; New York : Mouton de Gruyter, 2002. 117 p.
12. Croft W. Typology and Universals. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 290 p.
13. Humboldt, W. Schriften zur Sprachwissenschaft / Hrsg. von Kurt Mueller-Vollmer. Paderborn, Wien, 1997. 1055 p.
14. McRoy S. Principles of Natural Language Processing : Susan McRoy, 2021. 254 p. <https://uwm.pressbooks.pub/naturallanguage>.
15. Miller J. An introduction to English syntax. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2002. 190 p.
16. Radford A. English Syntax: An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 397 p.
17. Rowe, B., & Levine D. A concise introduction to linguistics : eBook. 6 ed. New York : Routledge, 2006. 432 p. <https://doi.org/10.4324/9781003268369>.
18. Veliyeva F. M. About the syntactic constructions and features of the aphorisms used in Azerbaijan language. *Вісник університету Альфреда Нобеля. Серія “Філологічні науки”.* 2021. № 1 (21). P. 122–130.

## Smartphones in foreign language classes

**Mykhailo Podoliak**

*Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary  
Medicine and Biotechnologies of Lviv, Lviv*

**Abstract.** *Smartphones play a key role in education, especially through apps that aid in learning foreign languages. These apps enhance speech activities like listening, reading, writing, and speaking, as well as grammar and vocabulary. Beyond apps, smartphones are used for quick information searches and online classes. Teachers who use smartphones in teaching are seen as innovators, leveraging modern technology to enhance learning. While smartphones support learning, the teacher remains central in guiding their effective use.*

**Keywords:** *smartphones, educational apps, foreign languages.*

Smartphones are mainly used in the educational process for specially developed educational applications. Many such applications have been developed, the purpose of which is to facilitate the study of foreign languages. Such applications can be used for preparation and training in certain speech activities (listening, reading, writing, and speaking) and for other aspects of language (grammar, vocabulary and new words, understanding, etc.). However, the use of smartphones is not limited to mobile applications. The use of smartphones in the educational process, in addition to mobile applications, is quite broad, ranging from quickly searching for information to listening to online classes or taking tests.

H. Jung considers teachers who use smartphones to teach foreign languages to be educational innovators. According to the researcher, such teachers constantly seek new knowledge and skills that would improve and facilitate the educational process. Thus, teachers using smartphones to teach foreign languages better understand the benefits of using modern educational technologies [4, p. 227].

It is worth considering the difference between mobile technology concepts and mobile phones or smartphones in education. Mobile technology includes any modern technology we can easily carry and use offline. O. Palka refers to mobile technologies: "wireless laptops, portable MP3 players, personal digital assistants (PDAs), electronic dictionaries, as well as mobile phones" [2].

Mobile phones are just technical tools and applications in the educational process designed to improve learning and immersion in the language environment. They alone

cannot replace the educational process; they only make it more effective. The teacher undoubtedly plays a central role in implementing smartphones in the educational process of a foreign language. The teacher decides how, to what extent, and when to use this or that means of learning with the help of a smartphone.

If appropriately used in education, smartphones offer many advantages to students and teachers. In particular, T. Vorona and A. Koryagina single out the benefits of using smartphones in learning foreign languages, dividing them by types of speech. Advantages for reading: quick access and weight, the ability to quickly translate unknown words, constant access to electronic texts; writing – the possibility of submitting works in printed version, thus there is continuous access to them, ease of checking the uniqueness of students' works; speaking and listening – the possibility of watching videos with their further discussion [1, p. 58-59].

A. Shevchuk notes that modern smartphones can completely replace computers in education. Among the advantages of using smartphones in learning foreign languages, the researcher singles out intensification of independent activities, individualization of learning, increased cognitive activity, learning motivation, quick access to authentic educational resources and materials, constant communication with the teacher, use of relatively cheap technologies, organization of autonomous learning, creation of a personalized professional-oriented learning environment [3, p. 192].

Among the advantages of using mobile phones in learning foreign languages, O. Palka singles out the ease of implementation in the educational process, relative cheapness, the ability to perform many functions, comfort, and convenience of communication, and instant access to the necessary academic information [2].

It is important to note that the vast majority of work with mobile phones involves using mobile applications. Many such applications are designed specifically for educational purposes, namely to facilitate learning a foreign language, diversify the academic material, increase the interactivity of the educational process, and ease of learning. According to our experience of using mobile applications and the analysis of scientific literature, we can say that using smartphones in foreign language learning mainly concerns the acquisition, study, and repetition of new vocabulary.

Such mobile applications that contribute to learning new words and grammar rules, Instagram, and TikTok, are also worth mentioning. In these mobile applications, foreign language content is mainly created by bloggers who can give interactive explanations of new words and their use in certain situations or make short videos explaining grammar rules, etc. Such training videos are short and explain minimal

information, but they are easily remembered by students. It is worth noting that these mobile applications will play only an additional role in learning foreign languages.

Most mobile applications have a rating system (you get coins, points, etc., for correctly completed tasks). Students can obtain a certain number of points using the selected mobile application, which is converted into an actual number of points from the academic discipline. For example, after receiving 100 coins in Duolingo, they are transformed into 10 points from the academic discipline.

The first mobile application we used in the educational process was Duolingo. This app has a wide selection of languages to learn, including English. It offers many writing lessons and dictation; however, in our opinion, little attention is paid to speaking skills. Duolingo uses actual language, and you can learn to use individual words that can be repeated many times. Grammatical explanations are presented rather poorly, sometimes without specifying essential nuances.

Busuu – this application also has a wide selection of languages to study. Still, you can also assess your level of foreign language knowledge here using the appropriate test and choose a training course according to your level of knowledge. The following language levels are available for study in this application: A1, A2, B1 and B2. The advantage of Busuu is the availability of a study plan that the student can organize according to his wishes and goals. With this application, he can set a daily study time and view his progress. Another advantage of Busuu is that the student completes specific tasks, and they are checked by app users in the native language the student is learning. In addition, native speakers can give feedback on the correctness and clarity of your speech and how to say a particular sentence or express yourself better.

Mondly is an interactive mobile application that promotes the development of all student speaking activities. With Mondly, you can learn new words very effectively. Learning new words can be done on selected topics with an extensive selection. It is also possible to study professional terms, but only economic terms. The words that the student learns in this application are new and relevant. Lessons usually last 10-15 minutes and include many exercises, exciting tasks, and explanations. An essential advantage of Mondly is the ability to teach new words using augmented reality glasses. The application has specially developed software that allows you to immerse students in various life situations.

Ling also has a large selection of foreign languages to learn. This application can be used both on a smartphone and on a computer. With the help of Ling, you can learn and develop all kinds of speech activities. He also evaluates the correct pronunciation of words and sentences in a foreign language. The lessons in this app are short, interactive, and engaging. Classes can be chosen according to the proposed topics.



Anki is an application designed chiefly for learning new words. It is a kind of personal electronic dictionary with many functions. Using it, students can pronounce the words they are learning, and the app will check the correct pronunciation and advise how to pronounce the word correctly.

LingQ – also offers many languages to learn at different difficulty levels. The lessons in this app are exciting and interactive. This application effectively develops listening and reading. By listening and reading using LingQ, you can learn new words that add to your vocabulary. In addition, it is possible to understand unknown words using pictures.

uTalk is a practical application for learning new foreign words. Using it, you can listen to the sound of words in combination with pictures for their visual memorization. In addition, in this application, you can listen to your pronunciation in a foreign language, and there are short videos where native speakers pronounce certain words.

FluentU is an application designed for learning a foreign language using video exercises. In this application, tasks include subtitles, choosing the required words, and explaining unknown words. It is also possible to choose modules with explanations of grammar rules and unknown words according to the given topics. Lessons usually last 10-15 minutes and include a large selection of various exercises. FluentU also has a video library to watch selected videos explaining unknown words. This application is practical due to the high degree of visualization of the educational process.

Therefore, mobile applications for learning foreign languages are an effective and motivating means of learning foreign languages in higher education institutions and schools. Using mobile applications makes it easier to learn new words, grammar rules, rules for correct pronunciation of foreign words, etc. The integration of mobile applications into the curriculum is relatively easy, and they fit harmoniously into the educational process.

### **Список використаних джерел**

1. Ворона Т.О., Корягіна А.Ю. Використання мобільного телефону для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови. Закарпатські філологічні студії. 2019. Випуск 8. Том 1. С. 57-61.

2. Палка О.В. Мобільний телефон як навчальний засіб на заняттях з іноземних мов. Науково-практична конференція "Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування. 2012. Том 2. URL: [http://confcontact.com/2012edu/tom2/3\\_Palka.htm](http://confcontact.com/2012edu/tom2/3_Palka.htm) (Дата звернення: 27.05.2024).

3. Шевчук А. О. Використання мобільних технологій у навчанні іноземної мови. Інноваційна педагогіка. 2018. №6. С. 192-195.

4. Jung H. Fostering an English Teaching Environment: Factors Influencing English as a Foreign Language Teachers' Adoption of Mobile Learning. Informatics in Education. 2015. Vol. 14. №2. Pp. 219-241. <https://doi.org/10.15388/infedu.2015.13>.

## Developing digital competence of students of design specialities: strategic guidelines and successful practices

Oleksii Stupak

*Institute of Pedagogy, Kyiv*

<https://orcid.org/0000-0002-3303-1589>

**Abstract.** *The problem of forming digital competence of students of design specialties is investigated. Modern approaches to the formation of digital competence of future designers are identified. The components of digital competence of students of design specialties are substantiated: information and media literacy; online communication; technical and consumer components. A generalised model of digital competence of students of design specialities is proposed.*

**Keywords:** *Digital competence, information and media competence, technical competence, communicative competence.*

The vast majority of educational programmes in modern educational institutions include disciplines that ensure the development of digital competence. Digital competence is recognised as one of the key skills for a person's full life and work and implies the confident, critical and responsible use of digital technologies and interaction with them in education, work and everyday life. The concept of digital competence encompasses skills in the digital environment (a key feature of digital literacy) and includes a socio-cultural component (new practices of digital culture with relevant values and personal experience).

The active use of digital technologies at all levels of training for design students contributes to the effectiveness of the educational process. Digital competence helps to increase the competitiveness of future designers and enables their successful professional adaptation in a rapidly changing digital world.

As for modern approaches to forming the digital competence of future designers, it should be noted that the following are becoming increasingly relevant:

- practical classes with the study and use of modern tools such as Adobe Creative Cloud (Photoshop, Illustrator, InDesign), Figma, Sketch, Blender, and others;
- participation in real projects and cooperation with companies to gain experience in a professional environment;
- use of design thinking methodology, Lean UX, which allow you to effectively solve problems and develop creativity;
- compulsory self-education using video tutorials, podcasts and resources for continuous self-improvement, in particular, Coursera, Udemy, Skillshare and LinkedIn Learning platforms that offer a wide range of courses on various aspects of digital design;
- participation in professional communities, forums, conferences, workshops to exchange experience and ideas;
- conducting systematic research to understand user needs and behaviour, using tools to analyse user data and improve design based on the results;
- developing product designs that take into account the needs of different user groups, including people with disabilities;
- use of VR/AR and artificial intelligence technologies.

Thus, the digital competence of design students is assessed as the ability of future professionals to use digital resources and information technologies, to understand and be able to critically evaluate digital resources and content, and to communicate effectively. The author distinguishes the following components of digital competence of design students: information and media literacy; online communication; technical and consumer components.

**Information and media competence.** Knowledge, certain skills, motivation and responsibility that involve searching, understanding, organising, archiving digital information, its critical reflection, creating information objects with the help of digital resources (text, images, audio and video).

**Communicative competence.** Knowledge, certain skills, motivation and responsibility required for different ways of communication (e-mail, chats, blogs, forums, social networks, etc.), carried out for different purposes.

**Technical competence.** Knowledge, certain skills, motivation and responsibility for the effective and safe use of hardware and software to solve various problems, including the use of computer networks and cloud services.

**Consumer competence.** This is knowledge, certain skills, motivation and responsibility that involve solving various tasks related to certain life situations with the help of digital tools and the Internet to meet various needs.

The generalised model of digital competence of design students has a component:

- instrumental skills and knowledge, namely technical skills of working with digital devices, as well as knowledge and skills of safe use of media environments;
- advanced skills and knowledge, including effective interaction and communication, information management, online learning, and participation in digital activities;
- attitudes, including understanding and acceptance of intercultural interaction, critical attitude to the quality of information, openness to digital creativity and learning using digital tools, understanding and consideration of Internet security issues, and adherence to the ethics of the digital environment.

Digital skills are a prerequisite for effective employment.

## References

1. Bykov, V., Leshchenko, M. (2016). Digital Humanistic Pedagogy: Relevant Problems of Scientific Research in the Field of Using ICT in Education. *Information Technologies and Learning Tools*, 53(3), 1–17.
2. Tchoshanov, M. (2013). Engineering of Learning: Conceptualizing e-Didactics. *RF*. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214730.pdf>.
3. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0014:FIN>.
4. Alekseeva, S. (2023) Digital competence: strategic guidelines and successful practices. *Perspectives and Innovations of Science (Series Pedagogy)*, 10(28), 45–55.
5. Alekseeva, S. (2023) Digital competence: content dominants and trends. *Perspectives and Innovations of Science (Series Pedagogy)*, 9(27), 70–78.

## **The 3D4U international project is an example of an effective public-private partnership in the Ukrainian fashion industry**

**Golda Vynogradska**

*Institute of Vocational Education and Training of the  
National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv;  
National industry partnership in the light industry of Ukraine, Kyiv  
<https://orcid.org/0000-0001-7839-9304>*

**Abstract.** *The international 3D4U project solves the problem of the lack of qualified specialists in the field of 3D concepts in the fashion sector in Ukraine. The use of 3D and digital technologies will lead to a reboot of the fashion industry and can play an important role in the modernization of the entire industry sector and the domestic economy.*

**Keywords:** *3D modeling, garment and shoe industry employers, 3D HUBs, fashion industry, PPP in light industry education.*

## **Міжнародний проєкт 3D4U – приклад ефективного державно-приватного партнерства в індустрії моди України**

**Голда Виноградська**

*Інститут професійної освіти Національної  
академії педагогічних наук України, м. Київ;  
Національне галузеве партнерство  
в легкій промисловості України, м. Київ  
<https://orcid.org/0000-0001-7839-9304>*

**Анотація.** *Міжнародний проєкт 3D4U вирішує проблему нестачі кваліфікованих спеціалістів у сфері 3D концепцій в секторі моди в Україні. Використання 3D та цифрових технологій призведуть до перезавантаження індустрії моди і можуть зіграти важливу роль у модернізації всього сектора промисловості та вітчизняної економіки.*

**Ключові слова:** *3D-модельювання, роботодавці швейної та взуттєвої промисловості, 3D Хаби, індустрія моди, ДПП в освіті легкої промисловості.*

Сучасна індустрія моди характеризується стрімким застосуванням передових технологій та засобів, що відкривають нові можливості для дизайнерів та виробників швейної та взуттєвої галузі розробляти унікальні креативні проєкти та продукти у віртуальному позиціонуванні. Головним

шляхом впровадження сучасних засобів 3D проектування в професійну діяльність фахівців з дизайну є їх застосування на перших сходинках професійного становлення – в процесі професійної підготовки, виникає потреба в інноваційній методиці навчання студентів виконання комп'ютерного 3D проектування дизайн-продукту із застосуванням нових засобів, яка обумовлює необхідність забезпечення якісної підготовки майбутнього фахівця проектно-конструкторської галузі, зокрема галузі легкої промисловості [5].

Для розвитку національної текстильної промисловості, орієнтованої на виробництво продукції з вищою доданою вартістю, Україні необхідно створювати та підтримувати конкурентні переваги шляхом збільшення обсягів виробництва, створення більшої кількості робочих місць, покращення позиціонування галузі на національному ринку та нарощуючи свій експортний потенціал. Таке значне збільшення виробництва одягу в Україні та постійний шлях, яким воно йде, змушує освітню систему в Україні та галузеве партнерство в легкій промисловості вимагати нової людської динаміки спільного кодексу, якого слід дотримуватися. Україна може відіграти важливу роль у ланцюжку постачання текстилю та одягу в Європі, а цифрові технології можуть зіграти важливу роль у післявоєнному відновленні України.

Згідно з технологічними тенденціями ЄС у текстильній промисловості, впровадження цифрових, екологічних технологій і технологій переробки стане критичним для виживання та оновлення галузі. Оновлення української робочої сили з виробництва текстилю та одягу новими кваліфікованими професіоналами, готовими протистояти викликам, які несе промисловість 4.0, має вирішальне значення для модернізації всього сектора та вітчизняної економіки. Використання 3D-концепцій у секторі моди відповідає цифровізації операцій і питанням стійкості, які є найбільшими проблемами для індустрії моди. Ці тенденції призведуть до перезавантаження індустрії моди. Сталий розвиток є ключовим фактором у секторі, і його підтримка вимагає прозорості, контролю викидів, зменшення води та хімікатів, нових органічних матеріалів та матеріалів, які можна переробити, піклування про права працівників, зменшення відходів, виробництво на вимогу для підтримки зміненого ланцюжка створення вартості та підвищення продуктивності, впровадження нових технологій, таких як 3D, стає основою цього переходу [4].

Будь-яка спроба синхронізувати систему освіти за підтримки держави є нездійсненною. З цією метою Європейська конфедерація одягу та текстилю (Euratex) започаткувала Текстильну ініціативу ЄС-Україна (EUTI), яка має на

меті сприяти співпраці між європейськими та українськими компаніями текстилю та одягу. Euratex пропонує єдину контактну точку для українських компаній, які шукають підтримки та співпраці з партнерами з ЄС, і навпаки. Так виник грантовий проєкт 3D CONCEPTS FOR FASHION EDUCATION IN UKRAINE (3D4U), що співфінансується програмою Європейського Союзу Еразмус+ спрямований на вирішення проблеми нестачі кваліфікованих кадрів у сфері 3D-концепцій для модної освіти в Україні. Це проєкт транснаціонального співробітництва між закладами вищої освіти (ЗВО) України, Греції, Румунії та Німеччини через структуровану співпрацю, обмін досвідом, передовими практиками та індивідуальну мобільність [3].

Успіх проєкту в першу чергу залежить від розробки та налаштування 3 центрів у 3D Concepts for Fashion, і ця технологія має бути спрямована на формальне навчання прикладній 3D освіті. Розвиток таких хабів потребує технологій та досвіду, яких наразі немає в Україні, і в той же час залучені до цього проєкту ЗВО ЄС, мають зіркову репутацію на рівні ЄС щодо просування високоякісної 3D-освіти та досліджень. Вони нададуть свої цінні ідеї, використовуючи свій досвід впровадження подібної інфраструктури в інших проєктах. Отже, залучення країн програми стає вирішальним для успішного виконання цього проєкту. Водночас країни програми будуть проводити навчання та передачу знань як в ЄС, так і в Україні.

Партнерство 3D4U складається з 8 партнерів, які мають взаємодоповнюючий досвід і великий досвід управління та впровадження проєктів та ініціатив, що фінансуються ЄС. Консорціум розраховує на доброзичесне поєднання досвіду, переважно з вищих навчальних закладів, асоціацій та інших організацій у сфері освіти та пов'язаних із цільовою аудиторією в державно-приватному партнерстві освіти в індустрії моди. Партнерами консорціуму є:

- Міжнародний грецький університет (Греція)– Координатор;
- Технічний університет Дрездена (Німеччина);
- Технічний університет ясі Георгія Асачі (Румунія);
- Київський національний університет технологій та дизайну (Україна);
- Хмельницький національний університет(Україна);
- Луцький національний технічний університет (Україна);
- Національне галузеве партнерство в легкій промисловості "Fashion Globus Ukraine" (Україна);
- Креативний розвиток мислення (Греція) (рис.1).

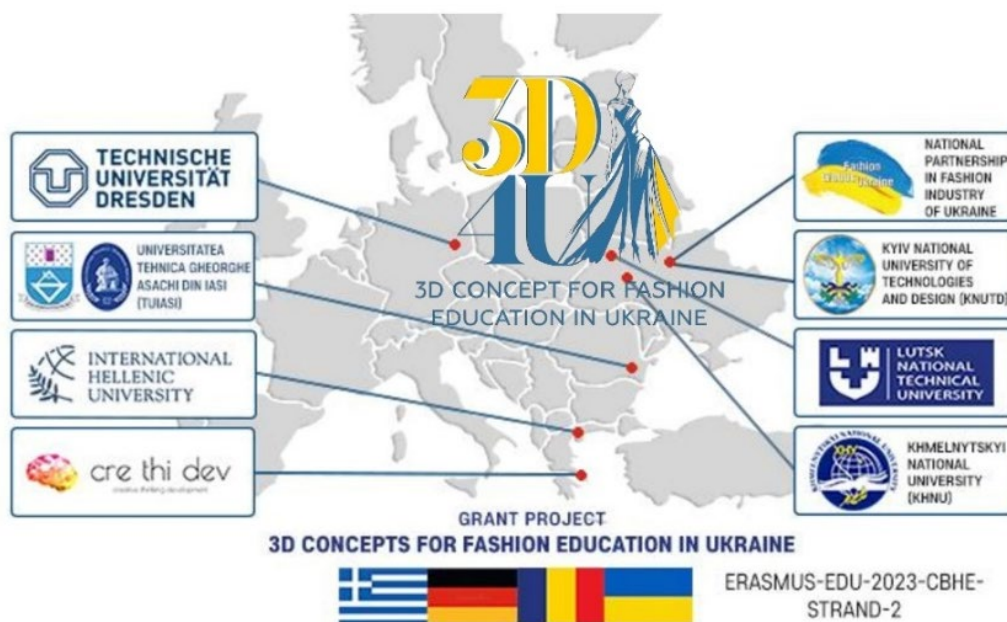


Рис. 1. Партнерство країн за ЗВО в проєкті "3D4U"

3D4U проєкт спрямований на розвиток освіти в дуже важливому для України секторі, ефективність якого неодноразово відзначалася в минулому кількома джерелами, а українські модельєри користуються заслуженим визнанням у всьому світі. За даними українського уряду, в країні розташовано 3700 швейних і текстильних фабрик, 285 000 працівників промисловості, а швейна промисловість включає 80-90% експорту країни. Однак у нинішніх умовах промисловість стала неможливою, і компанії припинили виробництво, а багато з них втратили засоби до існування. До поточної ситуації зростання між 2016-2017 роками становило 43%, а у 2018 році – 35%. 83% експорту спрямовується в ЄС. Сьогодні Україна відома на весь світ своїми дизайнерами, індустрія моди активно розвивається. Очікується, що після закінчення війни з Росією галузь отримає новий поштовх для розвитку [6, с. 63].

3D-концепції можуть допомогти сектору досягти нових цілей сталого розвитку, оскільки більшість із цих факторів визначаються під час проектування та розробки продуктів. Сфера діяльності проєкту полягає в тому, щоб поінформувати сектор моди про використання 3D концепцій, таких як 3D-цифровий дизайн, віртуальне прототипування, адитивне виробництво, віртуальний виставковий зал, цифрові аватари, 3D-сканування тіл, цифрові матеріали та 3D-платформи для співпраці, а також як продовження прискорення темпів впровадження та їхнього впливу на дизайн, розробку, виробництво та просування модних продуктів. Це сприятиме розвитку навичок і компетенцій, які використовуються в розробці модних продуктів, з акцентом головним чином на продукти одягу. Він буде зосереджений насамперед на цифрових 3D-моделях, але він також поєднає їх із моделями та продуктами, створеними за допомогою додаткових засобів [1]. 3D-цифровий продукт пропонує кілька переваг для

розробки продукту: менше зразків, швидші прототипи, набагато вищу якість на ранньому етапі циклу та можливість приймати рішення на основі цього [2].

Проект 3D4U <https://3d4u.org/uk> передбачає досягнення наступних результатів:

1. Розвиток висококваліфікованих та кваліфікованих людських ресурсів у сфері 3D-концепцій в Україні.

2. Сприяння генеруванню знань у сфері 3D-концепцій через фундаментальні та прикладні дослідження.

3. Розробка дизайну різноманітних модних виробів на основі 3D-концепцій з текстилю та шкіри.

4. Сприяння розвитку компетенцій, розбудові потенціалу та навчанню для підтримки інновацій, стартапів та підприємців-початківців у сфері 3D-концепцій.

5. Інтернаціоналізація та модернізація українських закладів вищої освіти шляхом залучення їх до глобальних зусиль у сфері сучасної моди.

Підсумовуючи вищевикладене, можна відмітити що таке міжнародне співробітництво є необхідним, оскільки українські заклади освіти з однаковими проблемами співпрацюватимуть з організаціями ЄС для задоволення своїх потреб, підвищення потенціалу та досягнення поставлених завдань. Крім того працює механізм державно-приватного партнерства, де всі стейкхолдери: освітяни та роботодавці швейної на взуттєвої промисловості, постачальники обладнання, громадськість підсилюють зв'язок освіти, науки та виробництва, усвідомлюючи, що майбутнє України в розвитку промисловості, орієнтованої на виробництво продукції з вищою доданою вартістю та використанням надсучасних технологій.

### Список використаних джерел

1. Papahristou E., Bilalis N. Can 3D virtual prototype conquer the apparel industry? *Journal of Fashion Technology & Textile Engineering*. 2016.

2. Papahristou E., Bilalis N. Should the fashion industry confront the sustainability challenge with 3D prototyping technology. *International Journal of Sustainable Engineering*. 2017.

3. 3D concepts for fashion education in Ukraine (3D4U). URL: <https://3d4u.org/en> (дата звернення: 01.06.2024).

4. 3D concepts for fashion education in Ukraine (3D4U). *Package of documents for the grant project*. No. erasmus-edu-2023-cbhe-101128856.

5. Борисенко Д. В., Рябчиков Л. М. Динаміка формування вмінь студентів напрямку підготовки "Професійна освіта. Дизайн". *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків : УПА, 2017. № 54–55. С. 208–215.

6. Виноградська Г. Вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах державно-приватного партнерства в умовах воєнного стану та повоєнного стану та повоєнного відновлення легкої промисловості *Професійна педагогіка*. 2022. Т. 2. № 25. С. 66–73.



# **Political Sciences**

## Using artificial intelligence for analyzing the impact of geopolitical events: new approaches and perspectives

**Olena Tsvirko**

*State University of Infrastructure  
and Technology, Kyiv*

**Vladyslav Totskyi**

*State University of Infrastructure  
and Technology, Kyiv*

**Abstract.** *The article examines the impact of artificial intelligence on the analysis and forecasting of geopolitical events. It highlights the capabilities of AI for predicting the consequences of geopolitical decisions, assessing risks, monitoring trends, supporting decision-making, modeling impacts, and automating monitoring and response. The paper discusses the advantages and challenges of using AI in geopolitical analysis, emphasizing the importance of ethical and responsible application of these technologies.*

**Keywords:** *artificial intelligence, geopolitics, data analysis, forecasting, impact of geopolitical events.*

## Використання штучного інтелекту для аналізу впливу геополітичних подій: нові підходи і перспективи

**Олена Цвірко**

*Державний університет,  
інфраструктури та технологій, м. Київ*

**Владислав Тоцький**

*Державний університет,  
інфраструктури та технологій, м. Київ*

**Анотація.** *У тезах доповіді розглядається вплив штучного інтелекту на аналіз та прогнозування геополітичних подій. Висвітлюються можливості ШІ для прогнозування наслідків геополітичних рішень, оцінки ризиків, моніторингу трендів, підтримки у прийнятті рішень, моделювання впливу та автоматизованого моніторингу і реагування. Обговорюються переваги та виклики використання ШІ в геополітичному аналізі, зокрема важливість етичного та відповідального застосування цих технологій.*

**Ключові слова:** *штучний інтелект, геополітика, аналіз даних, прогнозування, вплив геополітичних подій.*

У світі настає епоха нової технологічної революції, що ґрунтується на інтеграції передових технологій у майже всі сфери економіки та соціального життя. Виникає зовсім новий тип суспільства, який можна назвати "Суспільством 5.0", де виробничі процеси, логістика та соціальна інфраструктура будуть побудовані

на основі штучного інтелекту. Рівень озброєності інтелектуальними технологіями, інтенсивність та ефективність їх впровадження стають важливими критеріями для розвитку національних економік [3].

Штучний інтелект (ШІ) – це здатність машин виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту, такі як візуальне сприйняття, розпізнавання мови, прийняття рішень і мовний переклад. Це означає, що системи штучного інтелекту можуть аналізувати дані, навчатися на них і робити прогнози або приймати рішення на основі цього навчання, що дозволяє машинам виконувати завдання з більшою точністю, швидкістю та ефективністю, ніж люди. В останній час застосування ШІ в геополітиці є досить актуальним. [4]

Геополітика має значний вплив на розвиток світових подій, економіку, міжнародні відносини та безпеку. Геополітичні події, такі як конфлікти між країнами, зміни у владі, терористичні акти, а також торгові та економічні санкції, можуть мати серйозний вплив на глобальну ситуацію. Наприклад, розгортання військових конфліктів може призвести до геополітичних змін у певному регіоні, що в свою чергу вплине на економічну стабільність та безпеку інших країн.

**Таблиця 1.** Можливості і перспективи використання штучного інтелекту для аналізу впливу геополітичних подій [2].

Напрямок	Характеристика
Прогнозування наслідків	Штучний інтелект може аналізувати великі обсяги даних, включаючи новини, соціальні медіа, фінансові дані та інші джерела, для прогнозування можливих наслідків геополітичних подій. Це може допомогти у виявленні потенційних кризових ситуацій або конфліктів
Оцінка ризиків	Штучний інтелект може аналізувати різні сценарії та їх потенційні наслідки для визначення ризиків, пов'язаних з певними геополітичними рішеннями або подіями
Моніторинг трендів	Аналізуючи дані з різних джерел, штучний інтелект може виявляти геополітичні тренди, включаючи зміни в ставленні країн до інших, рухи на ринках, зміни в законодавстві тощо
Підтримка у прийнятті рішень	Штучний інтелект може надавати аналітичну підтримку при прийнятті рішень політиками, дипломатами та іншими особами, що працюють у геополітичних сферах
Моделювання впливу	Штучний інтелект може створювати моделі, які допомагають у розумінні та передбаченні впливу геополітичних подій на економіку, соціум та інші сфери життя
Автоматизована моніторинг та реагування	Штучний інтелект може автоматизувати процес моніторингу новин та інших джерел інформації для оперативного реагування на геополітичні події, що можуть впливати на певний бізнес чи інші інтереси

На сьогоднішній день геополітичні події, такі як напруженість між країнами, торгові війни, терористичні загрози та глобальні економічні тенденції,

залишаються ключовими факторами у формуванні світового порядку. Тому вивчення впливу ШІ на геополітичні події є важливим завданням для розуміння та прогнозування подій на міжнародній арені. [1]

Використання ШІ для аналізу впливу геополітичних подій відкриває безліч нових можливостей і перспектив (табл. 1).

Отже, використання штучного інтелекту у геополітичних аналітичних цілях може значно підвищити якість розуміння та управління глобальними подіями. Однак, важливо забезпечити етичне та відповідальне використання цих технологій, оскільки вони можуть мати значний вплив на суспільство та міжнародні відносини.

### **Список використаних джерел**

1. Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17–18 листопада 2023 р.) / ред. кол.: І. В. Іщенко, І. К. Головка, П. Г. Петров. Дніпро : ПринтДім, 2023. 290 с.
2. Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє : зб. тез доповідей XIX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 листопада 2023 р). Київ : Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2023. 406 с.
3. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : монографія / за заг. ред. А. І. Шевченко. Київ : ІППШ, 2023. 305 с.
4. Що таке штучний інтелект: історія, види і складові URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skkladovi> (дата звернення: 03.04.2024).

# **Psychological Sciences**

## Psychological features of aggressive behavior in primary school children

Yulia Dmytrieva

*K. D. Ushinsky South Ukrainian  
National Pedagogical University, Odesa*

**Abstract.** *The article is devoted to the study of psychological features of aggressive behavior in primary school children. In the research of modern Ukrainian and foreign psychologists reveal the current directions of correctional and educational work with children, who show aggressive behavior and display that under the influence of social, environmental and other factors, the level of aggression in primary school children increased.*

**Keywords:** *3 aggression, children`s aggressiveness, primary school age.*

## Психологічні особливості агресивної поведінки молодших школярів

Дмитрієва Юлія

*Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського", м. Одеса*

**Анотація.** *Стаття присвячена дослідженню психологічних особливостей агресивної поведінки молодших школярів. У дослідженнях сучасних українських та зарубіжних психологів розкриті актуальні напрямки корекційної роботи з дітьми, які проявляють агресивну поведінку та показують, що під впливом соціальних, екологічних та інших чинників, рівень агресивності у дітей молодшого шкільного віку збільшилася.*

**Ключові слова:** *агресивність, дитяча агресивність, молодший шкільний вік.*

Постановка та обґрунтування актуальності питання. Тема прояву агресивної поведінки у дітей завжди цікавила психологічне суспільство, бо агресія це прояв, який має величезний вплив на життя та стосунки людей. Збільшення дитячої агресії у молодшому віці це питання, якому присвячено велика кількість фундаментальних досліджень, але пояснення конкретних агресивних дій все ще отримує суперечну інтерпретацію у науковому суспільстві. Агресія – це індивідуальна поведінка людини яка має потужний вплив на всі аспекти життя та міжособистісні стосунки, особливо у молодшому шкільному віці. Агресивні реакції дітей це важливе питання сьогодення, особливо у період війни, бо війна – це потужний стрес та травматичний досвід для них у першу чергу, тому що діти відносяться до дуже чутливої групи людського населення. Дитяча агресія заслуговує на особливу увагу та ретельне дослідження, тому що саме молодший вік життя має фундаментальне значення для становлення особистості, життєвих позицій та соціальних установок. На цьому етапі розвитку інтенсивно формується поведінка і відбувається психічний розвиток, на все це має вплив навколишнє оточення, зокрема батьки, однолітки та вчителі, з яких дитина бере зразки поведінки.

Особливості прояву агресивної поведінки вивчали: Т. Г. Рум'янцева, В. Моргун, А. О. Реан, І. Фурманов та інші. Більшість з цих дослідників визначали агресію, як поведінку націлену на завдання негативної шкоди. Одним з вчених, що запровадив ці ідеї, був Е. Фромм, який трактував агресію не тільки як заподіяння шкоди живим, але і неживим об'єктам теж. Численні науковці також розглядали агресію як похідний вплив від тривожності і спробу пристосування до навколишнього середовища [1].

У словнику понять психології, агресія визначена як індивідуальна або колективна дія спрямована на нанесення фізичної або психологічної шкоди або знищення іншої людини чи групи людей [2, с.438] Багаточисельні дослідження дозволили довести, що груба поведінка з дитиною в сімействі призводить не тільки до збільшення агресії по відношенню до однолітків, але і ймовірність перенесення такої моделі поведінки у доросле життя, яке витікає у фізичну агресію і перетворює її в стиль життя для конкретної особистості.

За О. А. Атемасовою, діти поділяються на чотири групи в які входять

1. Ті, що проявляють фізичну агресію. Для них характерно бути цілеспрямованими і активними. Вони виділяються у групі рішучістю і прагненням до лідерства, через яке вони демонструють владу.

2. Ті, що схильні до прояву вербальної агресії. Такі діти зазвичай мають тривожні тенденції, у них неврівноважений психічний стан та знижений настрій. Діти, що проявляють такий тип агресії дуже вразливі, тому навіть незначні неприємності можуть призвести до спалаху, який буде відповіддю на конкретний подразник.

3. Ті, що проявляють негативізм. Такі діти частіше за все одні в сім'ї, у них дуже високе самопочуття і рівень егоїзму. Для таких дітей ситуації, в яких погляди інших не співпадають з їх особистими, сприймаються як напад та викликають протест.

4. Ті, що мають схильність до непрямой агресії. Такі діти часто проявляють свою екстраординарну поведінку для привернення уваги, мають погане сприйняття критики та низьке усвідомлення своїх дій [3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що агресія – це поведінка, яка протистоїть нормам і правилам співіснування людей у суспільстві, наносить шкоду об'єктам нападу, спричиняє фізичної шкоди людям або викликає у них психологічний дискомфорт. В основі прояву або невираження такої особистісної риси як агресія, завжди лежать фактори навколишнього середовища, але остаточні висновки про взаємозв'язок агресивності дитини з визначеною особистісною проблематикою можна робити лише після докладного вивчення особистості.

### Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Агресивність особистості та її мінімізація засобами освіти. *Вища освіта України. Актуальна проблема*. 2020. № 2. С. 7–12.
2. Давыдов В. В. Психологический словарь / под ред. В. В Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. Москва : Педагогика, 1983. 567 с.
3. Проблеми розвитку та корекція емоційної сфери молодших школярів / упоряд. О. А. Атемасова. Харків : Ранок, 2010. 176 с.

## Content and structure of the "image of victory" as a component of social consciousness of Ukrainians during the Russian-Ukrainian war

**Olena Kholokh**

*Research Center for Humanitarian  
Problems of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv  
<https://orcid.org/0000-0001-6916-5450>*

**Abstract.** *The study is dedicated to revealing the content, structure and levels of formation of the "image of Victory" as a component of the social consciousness of the Ukrainians included in the process of war. This image becomes a reference point for the Ukrainians, stimulates its activity and gives it meaning. The theoretical work of this study is the first step for the further development of practical socio-psychological mechanisms for the formation of motivation among Ukrainians regarding the victorious end of the ongoing war.*

**Keywords:** *"image of Victory", social consciousness, motivation.*

**Олена Холох**

*Науково-дослідний центр гуманітарних  
проблем Збройних Сил України, м. Київ  
<https://orcid.org/0000-0001-6916-5450>*

## Зміст та структура "образу перемоги" як складової суспільної свідомості українців під час російсько-української війни

**Анотація.** *Дослідження присвячене розкриттю змісту, структури та рівнів формування "образу Перемоги" як складової суспільної свідомості українського населення включеного у процес війни. Цей образ стає орієнтиром для українського населення, стимулює його активність та надає їй сенсу. Теоретичні напрацювання цього дослідження є першим кроком для подальшої розробки практичних соціально-психологічних механізмів формування мотивації в українців до переможного завершення триваючої війни.*

**Ключові слова:** *"образ Перемоги", суспільна свідомість, мотивація.*

Війна росії проти України триває понад 10 років, а широкомасштабна фаза цієї війни – третій рік поспіль. Триваюча фаза цієї війни є тотальною. Тобто вона охоплює все суспільство і підпорядковує цілям війни усі царини суспільного життя. Вбивча, руйнівна, виснажлива війна російської федерації проти України психологічно далася українцям взнаки. Є загальна тенденція зростання психологічної напруженості, емоцій стресу, втоми та зменшення оптимізму. В такій ситуації одним із завдань соціальної психології є визначення таких факторів для українського населення, які б у важких умовах війни підвищували



морально-психологічний стан, пробуджували до дій, скеровували суспільну діяльність для досягнення Перемоги у цій війні.

За своєю сутністю війна – це процес, який має початок і завершення – поразку від противника чи Перемогу над ним. Навіть попри “розмитість меж” війн постіндустріальних суспільств ця загальна структура є незмінною. В людей є природна потреба завершувати процеси в які вони включені. І переважна більшість українського населення бажають завершення війни. Але низка факторів, а саме: важкі умови війни та невизначеність виснажують психологічно і фізично, асиметрична війна із сильнішим противником та інформаційно-психологічний вплив проросійських ЗМК, які просувають деструктивні наративи для негативного інформаційно-психологічного впливу на українське населення з метою формування в них “образу поразки” у цій війні. Цей образ несе в собі розчарування, слабкість, зневіру у власні сили і в міжнародну підтримку західних партнерів та нездатність завдати поразки противнику і досягнути визначеної мети. В таких умовах дуже важливо формувати в українського населення протилежний мотивуючий і мобілізуючий образ – “образ Перемоги”, який має складну структуру і кілька рівнів формування.

На концептуальному рівні (філософське, узагальнене бачення) “образ Перемоги” містить образ-ідеал українців виходу з триваючої війни, який поєднує такі складові як: вихід на кордони України 1991 року, виплата росією репарацій, справедливе покарання росії за всі скоєні злочини проти України та українців під час війни; розпад росії, як умова сталого миру в Україні та Європі тощо. Цей рівень є стратегічним і вкрай важливим для прийняття управлінських рішень. Крім того, моделі, розрахунки та наративи, що формуються на цьому рівні необхідні для комунікації із західними партнерами для забезпечення їх постійної підтримки України в асиметричній російсько-українській війні. Цей рівень мислення та комунікації також важливий для пересічних українців, які через ЗМК отримують інформацію щодо поточного стану справ у війні та прогнозів щодо її завершення, які у свою чергу постійно змінюються. Тому “образ Перемоги” України, що формується на концептуальному рівні виконує інтерпретативну (пізнавальну) функцію, але не може повною мірою виконувати мотивуючу функцію для українського населення. Через те, що цей “образ Перемоги” є далеким образом-ідеалом, шлях до якого складний та має багато змінних, задоволення яких не завжди залежить від самих українців, але й від західних партнерів України.

На праксеологічному рівні “образ Перемоги” стає досяжним і набуває особистого сенсу для кожного українця. Він стає мотивуючим образом для українського населення за рахунок того, що містить сукупність значень, мрій, бажань, переконань, цінностей, які хочуть реалізувати українці в цій війні та

завдати поразки ворогу. Тому такий “образ Перемоги” стає орієнтиром для життєдіяльності українського населення та наповнює її смислом.

На праксеологічному рівні “образ Перемоги” формується і наповнюється смислом на таких структурних рівнях суспільної свідомості:

– на *когнітивному (пізнавальному)* – від сприйняття та усвідомлення об’єктивної інформації про хід війни, а також історичних знань (переконань) про закінчення війн у минулому, переможні війни українців загалом та проти російських агресорів зокрема.

На цьому структурному рівні свідомості також необхідно враховувати семантику поняття “перемога”, що історично склалася у свідомості носіїв української мови. Адже смисли слів впливають на формування системи цінностей носіїв мови та визначають їх діяльність. В мовній свідомості українців слово “перемога” означає, що ми можемо (робимо) більше ніж противник, більше ніж самі від себе очікували, а також, що обставини нам сприяють [7].

– на *емоційно-мотиваційному (афективному)* – від оцінки суспільних процесів пов’язаних з війною виникають певні емоції та тілесні відчуття, які мотивують, визначають і спрямовують діяльність українського населення. На виникнення певних емоцій в учасників війни під час оцінки суспільних процесів пов’язаних з війною впливає спосіб їх інтерпретації. З цією метою застосовуються різноманітні комунікативні технології, які дозволяють в позитивному сенсі інтерпретувати реальність. Для мотивації до боротьби з ворогом використовують ключові наративи, що містять національні цінності, смисли, бажання, мрії щодо майбутнього мирного життя. А також підбадьорюючу та мотивуючу “мову Перемоги” [9], яка за допомогою лінгвістичних засобів надає цільовій аудиторії сприйняття позитивний посыл, надихає на подальшу боротьбу і наближає до української мрії.

– на *поведінковому (конотативному)* – відбувається розширення поведінкового репертуару та послідовність поведінки в українців унаслідок емоційно-мотиваційної оцінки та реакції на суспільні процеси пов’язані із війною;

– на *світоглядному (духовному)* – від усвідомлення вищого сенсу власної діяльності на шляху до Перемоги. Цей компонент включає в себе цінності, норми та морально-етичні імперативи, які спрямовують діяльність українців до досягнення визначеної мети.

Окрім свідомого рівня суспільної свідомості українців на формування “образу Перемоги” впливає ще й колективне несвідоме, яке містить міфологію суспільної свідомості щодо сценаріїв завершення процесу війни та перемоги у ній, а також архетипи колективного несвідомого, які несуть у собі величезну енергію, що впливає на людей із середини.

Міфологія – є це особливий спосіб світовідчуття і світорозуміння в якому емоційно-образний компонент переважає логіку та критичне мислення [1, с. 13].

В процесі формування “образу Перемоги” необхідно актуалізувати міфологію боротьби “Добра і зла”, “Світла і темряви”. У відповідності до її сценаріїв добро перемагає зло. Тому в процесі інтерпретації інформації про війну для цільової аудиторії сприйняття необхідно ототожнити ворога із злом та темрявою, а українських воїнів та цивільне населення із силами добра та світла, які врешті решт перемагають ворога (зло).

Окрім цього, в процесі інтерпретації досвіду учасників війни, українських воїнів необхідно ототожнювати з архетипом Воїна (Героя), який є переможцем. Архетип Воїна – це захисник і миротворець, який досягає мети законним шляхом. Утім архетип є бінарною опозицією, яка окрім позитивного ресурсного образу має опозицію – тінь, що містить в собі негативні риси з якими обов’язково ототожнюють ворога. Тінню архетипу Воїна є вбивця, який не може спрямувати свою енергію для мирних цілей, а лише для знищення і руйнування [3].

Отже, “образ Перемоги” має кілька рівнів формування – концептуальний та праксеологічний. Зміст “образу Перемоги” складається із об’єктивної інформації про хід війни; наявних історичних знань про перемоги у війнах минулого та перемоги у війнах із теперішнім ворогом; семантики (значення) концепту Перемога, що зберігається в мовній свідомості українців; емоційних вражень та відчуттів від використання “мови Перемоги” в процесі інтерпретації ходу війни та суспільних процесів пов’язаних із нею; мотиваційної складової, що визначає і спрямовує діяльність (поведінку) українського населення та військових; актуалізованої міфології та архетипів колективного несвідомого.

Структура “образу Перемоги” складається з таких компонентів: знань; цінностей та смислів (світоглядні орієнтири); емоційно-тілесних відчуттів; мотивів (узагальненого бачення Перемоги над ворогом, яке скеровує діяльність); поведінки (діяльності); міфології та архетипів.

### Список використаних джерел

1. Використання історичних знань в якості інструменту пропаганди у війнах і воєнних конфліктах : навчально-методичний посібник / О. І. Холох та ін. К. : ФОП Маслаков, 2019. 157 с.

2. Мазур М. Історико-філософська інтерпретація архетипів особистості як символічних образів колективного безсвідомого в рецептивному полі психоаналітичних поглядів Карла Густава Юнга. Грані. 2022. Том 23 №9. С. 40– 64.

3. Подкаст 12. Походження слова “перемога” YouTube. URL: <https://youtube.com/watch?v=TFU248xKMmY> (дата звернення: 29.05.2024).

4. Супрун В. М. “Мова перемоги” в інформаційному дискурсі війни. Обрії друкарства. 2022. №1 (11). С. 131–142.

# **Philological Sciences**

UDC 811.111'42

## Crowd discourse in modern society: fundamental characteristics

Lilia Monastyrova

National Academy of National Guard of Ukraine, Kharkiv

<https://orcid.org/0000-0002-4973-7308>

**Abstract.** *This research examines the complex phenomenon of crowd discourse within modern sociology and communication sciences. It explores how effective communication and language strategies influence societal perceptions and behaviors, detailing socio-cultural and psychological factors shaping discourse practices. The paper classifies crowd types based on controllability and behavior, discusses discourse community theory, and evaluates the impact of digital technologies on crowd organization.*  
**Keywords:** crowd, "smart mob", discourse, discourse community.

Crowd discourse is a complex phenomenon studied in modern sociology and communication sciences. In today's world, the ability to communicate effectively and use communication strategies play an important role in various spheres of public life. Language is a powerful tool of influence, allowing not only to describe events, but also to shape the perception of situations and influence the behaviour of communication participants. Successful mastery of language resources opens up opportunities for managing the interpretation of events and helps to achieve professional goals in the modern world.

Today, the ability to communicate effectively determines not only the personal success of an individual, but also the prosperity of the team where he or she works, and affects the overall well-being of the country. The purpose of this paper is to identify the main characteristics of crowd discourse.

In the XX century, the term "discourse" became a key concept in the modern humanities, used to analyze and understand the socio-cultural and psychological aspects of communication. The socio-cultural and psychological conditions of discourse cover various aspects, such as the characteristics of communication conditions (formal, semi-formal, informal), types of discourse practice, the social profile of communication participants (age, social status, cultural affiliation, subcultural characteristics), as well as the psychological characteristics of communicators. These factors are important when choosing strategies and tactics of speech behaviour, as they determine how effectively and adoptedly communication techniques will be perceived and understood by the participants of communication. [1]

The term "crowd" is interpreted differently in different fields of knowledge, but in general, it can be said that it is an unstructured gathering of people who do not have

clearly defined common goals, but are mutually connected by similarities in emotional state and a common object of attention.

It can be classified by controllability: 1) *spontaneous crowd* (without prior planning); 2) *crowd with a leader* (with a leader in charge) and 3) *organized crowd* (with an organizational structure).

Also, it can be classified by the nature of behaviour: 1) *occasional crowd* (occurs during events); 2) *convention crowd* (at mass events); 3) *expressive crowd* (expresses shared emotions) and 4) *ecstatic crowd* (with general ecstasy). [3, p.43]

This classification enables a more precise comprehension of different crowd types based on their formation conditions and participant behaviors.

The most popular definition of the concept of discourse community appears in the works of J. Swales in 'Discourse Communities, Genres and English as International Language', where he identifies six characteristics that form the basis of a discourse community. According to J. Swales:

1. It is a group of people who share common activities and interests.
2. A discourse community has mechanisms for communication among its members.
3. It creates opportunities for information exchange, information provision, and feedback (information exchange is not limited by space and time; communication among community members can occur remotely and include both oral and written discourse).
4. It employs specific discourse genres to achieve its communicative goals and has certain discourse expectations regarding the appropriateness of their themes, forms, and functions.
5. Specific lexicon, terminology, acronyms, and abbreviations are used in the discourse genres of the discourse community.
6. The discourse community includes a "critical mass" of socialized members who have some degree of discourse experience, i.e., professionals, experts. It should be noted that the composition of the community can change; new members may join or leave the community for various reasons. However, the survival of the community depends on a certain balance between the number of experts and "novices". [4, p. 215]

G. Reinhold characterized the twenty-first century as the era of the "smart mob," noting how modern technologies have transformed the previously chaotic nature of crowd formation. In contrast to the early twentieth century, where crowds formed spontaneously, today's crowds are often intentionally organized through mass media and digital communication tools. [4, p. 296-297] "If a crowd is understood as a random gathering of people, united on the basis of emotional and temporal ties, cooperation within which is relatively random and temporary, then a smart mob, or smart crowd, is a social organization that is self-structuring through the effective use of high technology" [2]. Members of a smart crowd can collaborate effectively despite being

unfamiliar with each other, utilizing gadgets to facilitate their cooperation. This ability not only attracts new participants but also amplifies the communicative impact of online movements.

Thus, unlike members of a linguistic community who unite based on territorial or ethnic characteristics, participants of a discursive crowd community come together around shared communicative goals. They also share a common level of competence, knowledge of genre-specific information organization, and mechanisms for information exchange. This community functions as a textual system with established or evolving conventions, a living history, mechanisms of power, institutional hierarchy, and shared interests. Despite some ambiguity highlighted by researchers like G. Swales, who argue that this interpretation lacks clear boundaries for discursive communities [6], it has nonetheless gained widespread usage and proven to be productive. Therefore, broadly speaking, discourse reflects the general characteristics of the discursive community in which it forms, the specific communication conditions of its participants, and must adhere to their established standards.

### References

1. Денисова С. П. Дискурс у сучасних комунікаційних системах. *Дискурс у комунікативних системах : [зб. наук. статей. Київ.міжнар. ун-т;]*. К.: КиМУ, 2004. С. 5-14.
2. Компанцева, Л. Ф. (2018). Лінгвістична експертиза соціальних мереж : підручник. Київ: НА СБУ.
3. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядка. Теоретичні засади галузевої комунікації : монографія. За редакцією докт. філолог. наук, проф. Л. М. Пелепейченко. Харків : АБВ МВС України, 2009. 272 с.
4. Reinhold G. Smart Mobs: The Next Social Revolution. URL: [https://archive.org/details/smartmobsnextsoc0000rhei\\_x1e2](https://archive.org/details/smartmobsnextsoc0000rhei_x1e2).
5. Swales, J.M. Discourse Communities, genres and English as an international language. *World Englishes*, Vol. # 2, 1988. pp. 211-220.
6. Swales, J.M. Genre analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

# **Philosophical Sciences**



UDC 502.315

## Ecologization of morals and eastern tradition

Vitaly Kovalchuk

Polissia National University, Zhytomyr

**Abstract.** *The thesis traces the idea that the emergence of environmental ethics is termed by the gradual awareness of the need to expand the moral responsibility of a person from exclusively interpersonal relationships to the world as a whole. In the formation of environmental ethics, an important role can be played by an appeal to the Eastern cultural tradition, which contain environmental wisdom directly.*

**Keywords:** *environmentalization of morality, environmental ethics, human attitude to nature, Eastern tradition, anthropocentrism.*

## Екологізація моралі та східна традиція

Віталій Ковальчук

Поліський національний університет, м. Житомир

**Анотація.** *В тезах прослідковується думка про те, що виникнення екологічної етики детермінується поступовим усвідомленням необхідності розширення моральної відповідальності людини з виключно міжособистісних стосунків на світ в цілому. У формуванні екологічної етики важливу роль може зіграти звернення до східної культурної традиції, яка містить у собі екологічну мудрість безпосередньо.*

**Ключові слова:** *екологізація моралі, екологічна етика, ставлення людини до природи, східна традиція, антропоцентризм.*

Екологічні негаразди сприяли виникненню проблеми правомірності та необхідності поширення моральної відповідальності людини з виключно міжособистісних стосунків на світ в цілому, природу (зокрема тваринний світ).

Дійсно, ставлення сучасної людини до природи ще недостатньо включене в сферу дії моральної свідомості. Обов'язок людини стосовно природи не усвідомлюється як моральний обов'язок, а нанесення шкоди довкіллю не викликає у неї почуття провини. Тривалий час панувала думка, що мораль містить у собі лише принципи та норми відносин між людьми, не торкаючись відношення людини до природи.

На стадії становлення моралі, коли сфера природи та сфера людини не розрізнялись (або майже не розрізнялись), моральна свідомість включала в себе

не лише відносини до одноплемінників, але й норми відношення до природних об'єктів, явищ, живих істот, до природи в цілому.

Далі, як відомо, відбулось відділення людини від природи, що супроводжувалось протиставленням у свідомості людей природи (натури) культурі. Майже всі європейські етичні вчення трактували сферу дії моралі виключно як сферу морально-обов'язкових відносин між людьми. Так мораль набула антропоцентричного характеру.

Цьому процесові сприяла і християнська релігія, яка психологічно заохочувала експлуатувати природу в дусі байдужості до самопочуття природних об'єктів. Протистоячи давньому язичництву та азійським релігіям, християнство встановило дуалізм людини і природи. Віра в те, що дух є монополією тільки людини, обернулася своєрідним дозволом на безжалюню експлуатацію природи.

Традиційна західна наука також закріпила принцип антропоцентризму. Один із її основоположників, Френсіс Бекон твердив, що метою людини є завоювання природи, оволодіння нею і встановлення панування над нею.

З останньої чверті ХХ сторіччя розпочався поворот до розширення сфери дії моралі – розпочався процес екологізації моралі. Екологізація, охопивши різні сфери (предметну, світогляд, науку), може бути прирівняна до таких універсальних зрушень, як гуманізація суспільства за часів Відродження або раціоналізація науки і практики Нового часу. Екологізація стає сенсом нашої доби.

Екологізація моралі виражається найперше в тому, що відношення людей до природних об'єктів, явищ, істот, яке донедавна визначалось переважно матеріально-економічними міркуваннями, релігійними заборонами або правовими нормами, починає поступово визначатись моральними принципами і нормами.

Реагуючи на зміни в житті сучасного людства, етична наука виділяє зі своєї сфери найбільш актуальну проблематику, перетворюючи її на відносно самостійні розділи моральної теорії. Серед нових наук, що відгалужуються від загальної етики – екологічна етика, яка обґрунтовує і розробляє етичні принципи та норми, що покликані регулювати відношення людини до природи. Ключовим принципом екологічної етики є органічний взаємозв'язок і взаємозалежність людини і природи.

Слід зауважити, що екологізація моралі і становлення екологічної етики відбувається у контексті інтеграційних процесів сучасності, що ведуть до формування якісно нового етапу в культурно-історичній еволюції людства. Тому проблеми, що постають перед сучасним людством, вимагають до себе цілісного підходу, а отже відповіді на них слід шукати в діалозі різних культурних традицій, різних поглядів на світ.

З огляду на сказане важливим стає вивчення східної культурної традиції, яка наділена екологічною мудрістю в безпосередній формі. Дійсно, в межах цієї традиції жива істота не існує поза своїм оточенням. Всі природні об'єкти взаємопереплетені в єдиний просторово-часовий комплекс, що становить якісну різницю живого від механізму. Природа не є агрегатом незалежних і автономних сутностей (як це в ній схильна вбачати класична західна наука); в ній все взаємопов'язане і співвіднесене. Природа диференційована, але єдність у ній бере гору над диференціацією.

Так, індійська культура виробила ідею все єдиного життя: "все суще – єдине". Відповідно, ця ідея веде до усвідомлення глибокої і природної спорідненості людини зі всіма формами життя.

Екологічним змістом пронизане світосприйняття буддійських народів, що яскраво проступає в зразках, зокрема, поетичної творчості. Людина, що розмірковує над рядками східного поета, відчуває єдність з об'єктом опису, що викликає естетичне вживання в реальність.

Співставляючи західну та східну традиції світовідчуття Т.Судзукі порівнює японського та англійського поетів (Басьо і Теннісона), що описують подібні переживання – свою реакцію на квітку, яку помітили під час прогулянки. Японський поет, спостерігаючи квітку, намагається стати з нею єдиним цілим, вжитись у її світ і – залишає її живою. Західний поет – вчений, що намагається оволодіти квіткою і шукаючи істину – омертвляє її. [2, с. 45].

У східній культурі, на відміну від західної, основна увага приділялась внутрішнім духовним станам людини (спогляданню, самозаглибленню, нарощенню духовної досконалості), які виводять людину за межі наявного буття, занурюючи її в переживання причетності до космосу, до природної гармонії.

Буддійська, індійська, в цілому східна філософія культивували саме цей спосіб людської буттєвості і досягли в цьому немалих результатів. Продовжила цю традицію, дещо в іншому ракурсі, філософія живої етики – витвір Реріхів та їх послідовників. Можна сказати, що це найперше – моральне вчення, в якому знайшли синтез стародавня мудрість Азії та наукові та філософські досягнення Заходу.

Отже, корені екологічної етики беруть свій початок з глибин культури східного типу. Такі риси східної традиції, як емоційність, інтуїтивність, органістичність, холізм, акцент на рівновазі та гармонії всього у світі, перегукуються з основним принципом екологічної етики (взаємозв'язок і взаємозалежність людини і природи).

### Список використаних джерел

1. Екологічна етика : навчальний посібник / В.Є. Борейко, О.М. Шуміло, В.В. Шеховцов, О.О. Шуміло; за заг. ред. О.М. Шуміла. Харків : Право, 2015. 304 с.
2. Фромм Ерік Мати або бути / Пер. з англ. Г.В.Яновська. Харків: "Клуб сімейного дозвілля", 2020. 304 с.

## Planning and giving peace in the modern multicultural world

Inna Mykytenko

*I. Y. Franko Korostyshiv applied pedagogy college  
of Zhytomyr regional council, Korostyshiv  
<https://orcid.org/0000-0002-7048-2792>*

**Abstract.** *The article is devoted to the important and responsible task of planning and giving peace in the modern multicultural world. For the time being there is no common peace giving and working strategy and the multicultural world has not overcome the demonstration of so called “peacedenying culture”. Hence the task of the first necessity is to plan and give peace as only peace will provide the security for all in the world of cultural diversities.*

**Keywords:** *peace, war, multicultural, ethnic group, contradictions.*

The humanity is living in the 21st century already but it hasn't taught itself to live in peace yet. We can see the evidence of it in the war conflicts in the modern world. Among them we can name War in Darfur, Iraq War, Central African Republic Bush War, Chadian Civil War (2005-2010), Lebanon War (2006), War in Somalia (2006-2009), the Second Congo War, Russian-Ukrainian War (2014 –) and others.

Hence the multicultural world does not possess any common peace giving and working strategy and has not overcome the demonstration of so called “peacedenying culture” [M. Tsiurupa, 2018, pp. 264, 265].

The categories of war and peace exist in any language and in any culture as they characterize human relationships. In the New Webster's Dictionary of the English Language peace is defined as a state of quiet or tranquility; calm, quietness, or repose; freedom from war or hostility of mind; harmony; serenity; public tranquility and order [M. Webster, 1988, p. 1090]. In contrast to this war is defined as an armed clash between nations and fractions in the same nation; a state of hostility or military conflict; an act of enmity or contention; the profession, science, or art of military operations [M. Webster, 1988, p. 1747].

In their fundamental works foreign scientists J. Bernal, A. Schweitzer investigated and understood the culture of peace from a philosophical point of view. Studying this issue, the domestic scientist Prof. V. Pazenok used the method of "new reading of the classics" [V. Pazenok, 2007, p.79], and the researcher M. Tsiurupa understood the modern meaning of the concept of "culture of peace" in his work "Culture of peace against the culture of hatred" and revealed the philosophical and worldview roots of the concept "armed peace", which opposes the doctrine of the formation of a "war denial society" with non-violent peace.

The modern understanding of “peace” is connected with the absence of war. M. Tsiurupa states that peace in the public consciousness was partly an age-old dream, the subject of difficult thoughts of thinkers, the desire of politicians and ordinary people.

Since biblical times, people have greeted each other with the words "Peace be with you!", and in the New Testament the word "peace" is mentioned more than 90 times [M. Tsiurupa, 2018, p. 265].

The modern world is multicultural and is often split because each ethnic group in the society and even each personality have their interests. They have also their own language which they want to speak even if the state language of the country they live is different and religion they want to use. So we often have cultural and religious contradictions and even war conflicts that arise on the language and religious basis like in Northern Ireland or in Ukraine.

It seems paradoxically but in the 21st century the world we live in is polarized and disjoined by poverty and richness, different stages of the social and economic development and life levels. But at least we try to find the ways of reconciliation solving social problems which we deal with more often now than in the past when we had more misunderstanding because of contradictory social and political systems with irreconcilable ideologies.

Sometimes we manage to establish a shaky peace but more rarely a stable one. But at least a bad peace is better than a good war or an unjust peace is better than a just war because people stop dying or being wounded or injured.

In his nine historical books the ancient Greek thinker Herodotus of Halikarpas who was "the father of history" collected evidence of how Greeks and barbarians honed the art of waging and planning war for hundreds of years, but the history of mankind has not preserved information about planning peace.

It is not an easy task to plan and provide peace in the multicultural world as every country is unique and when it is and when it is not in a union with other countries strives to preserve its language, religion, culture in general and also its own original way of development.

When countries want to live in peace, they must respect each other's values which determine their priorities in life and are the compass they use in the direction of their development without interfering with other countries and imposing their own beliefs on the people who live in these countries.

The task of the first necessity is to plan and give peace as only peace will provide the security for all in the world of cultural diversities.

### References

1. Gerodot. Istorii u dev'ati knigah / Gerodot - K., 1993. - 573 s.
2. Mihajlo Curupa. Kul'tura miru proti kul'turi nenavisti Elektronnij resurs. Rezim dostupu: ipiend.gov.ua <https://ipiend.gov.ua> > 2018/07 > tsurupa\_kultura (data zvernenna: 16.06.2024).
3. Pazenok V.S. Filosofia. Navcal'nij posibnik dla VUZiv / V. S. Pazenok - K. : Al'ma-Mater, 2007.
4. New Webster's Dictionary of the English Language. Fourth Reprint: 1988. Published in India by arrangement with Consolidated Book Publishers, USA.

## **Aesthetics of history: theoretical problem of war and peace**

**Andrii Tsarenok**

*T. H. Shevchenko National University  
"Chernihiv Colehium", Chernihiv  
<https://orcid.org/0000-0002-9461-7305>*

**Abstract.** *Such a philosophy of history component as aesthetics of history is supposed to explore both historical narrative and historical process from the point of view of aesthetics. Its proper development must provoke a thorough analysis of theoretical problems of war and peace, of impression they make upon people and promote a peacemaking mood in society.*

**Keywords:** *philosophy of history, aesthetics of history, impression, war, peace.*

## **Естетика історії: теоретична проблема війни та миру**

**Андрій Царенюк**

*Національний університет "Чернігівський  
колегіум" імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів  
<https://orcid.org/0000-0002-9461-7305>*

**Анотація.** *Належний розвиток естетики історії як галузі філософсько-історичного дискурсу, присвяченої вивченню історичного наративу та історичного процесу з позицій естетики, неодмінно передбачає звернення до проблем війни та миру, аналіз враження, яке справляють ці явища на людину, а також сприяння розвитку антивоєнних настроїв у суспільстві.*

**Ключові слова:** *філософія історії, естетика історії, враження, війна, мир.*

Естетику історії доцільно розглядати в якості складової філософсько-історичного дискурсу, а саме в якості одного з різновидів філософського осмислення як історичних студій, так і власне історичного процесу. Таке осмислення, звісно, здійснюється з позицій естетики – філософської дисципліни, що, як добре відомо фахівцям, має достатньо велику кількість інтерпретацій (наука про прекрасне, наука про мистецтво, наука про вираження тощо). Врахування усталених тлумачень філософсько-естетичної доктрини, різних варіантів окреслення її предметного поля дає можливість скласти вельми непогане уявлення про те, як само її теоретичними засновками можна скористатися задля досягнення історичних реалій та історичної науки / мистецтва. Так, висловлюються схвальні чи осудливі відгуки відносно стилістики якогось історичного дослідження, ті чи ті явища суспільного буття сприймаються як прекрасні або потворні, сумні або веселі, а процес активної участі особистості в цьому бутті можуть порівнюватись із художньою творчістю – мистецькими зверненнями профана, таланта або ж навіть генія (на жаль, не тільки доброго, але й злого).

Водночас у наш час набуває популярності погляд, який передбачає серйозне переосмислення предмету філософсько-естетичних шукань. Він, зокрема, позначений зверненням до розмислів "батька" естетики Александера-Готліба Баумгартена. Цей німецький мислитель-раціоналіст 18 століття веде мову про естетичне вчення як про доповнення до логіки: якщо остання повинна вивчати раціональне пізнання людиною світу, то її "молодша сестра" естетика має бути націлена на людську чуттєвість. І хоча сам Баумгартен, як видається, зводить предмет філософсько-естетичних досліджень до царин прекрасного, мистецького, а також їх сприйняття, його ідея про необхідність існування науки, яка б була присвячена чуттєвому осягненню дійсності виступає набагато перспективнішою: послуговуючись нею, ми отримуємо підставу для суттєвого розширення кола тих теоретичних проблем, якими належить займатися філософу-естетику. Причому на нашу увагу заслуговує й розуміння Баумгартеном сфери чуттєвості: до неї дослідник відносив не саме лишень чуттєве сприйняття, але й також, зокрема, почуття та уяву. Таким чином, відповідні людські здатності та реальність, яка сприймається й переживається або створюється (а згодом так само сприймається й переживається) завдяки ним, має являти собою вельми масштабний предмет естетики.

Узагальнюючи різноманіття думок про цей предмет, пропонуємо, зрештою, виразити наше уявлення про нього (а отже, й сформулювати визначення терміну "естетика") за допомогою поняття "враження": отож, естетика постає філософським ученням про здатність справляти та отримувати чуттєво-емоційне враження, а також про його вплив на особистість; інакше кажучи, естетика – це імпресіологія. (Такий методологічний підхід уможливорює позначення хрестоматійним поняттям "естетичне" чогось більшою чи меншою мірою вражаючого: спеціаліст напевно констатує певний зв'язок між подібним підходом та роздумами про "естетичне" як про "не-байдуже" знаного київського естетика А. Канарського).

З цього погляду, естетику історії можна витлумачити як галузь філософії історії, що осмислює вражаюче в історичному наративі (науковому, науково-популярному та, звісно, мистецькому) та в історичному процесі.

Ступінь та якість конкретного вражаючого, звісно, може бути різна; в різний час та за різних обставин певна історична подія або комплекс таких подій може викликати в конкретної людини / суспільства різні переживання, ба навіть лишати байдужою. (До речі, відсутності емоційної реакції з боку реципієнта епізодів історичного процесу теж є чим зацікавити філософа-естетика). Окрім того, як і у випадку осмислення фактів художньої культури, інтерес дослідника викликає й те чуттєво-емоційне та імагінативне, що виступає фактором подій, які справляють певне враження: за справедливим зауваженням мислителя А. Гулиги (відомого, зокрема, своєю працею "Естетика історії"), "історик звертається й до внутрішнього світу особистості, намагається припідняти завісу над спонукальними мотивами людських учинків, відтворити логіку (або алогічність)

думок та почуттів людини, яка здійснила той чи той соціально-значимий акт" [цит. за: 5, с. 71–72]. У цих когнітивних ситуаціях "молодша сестра" логіки зі своїм науковим інструментарієм (дієвою методологією, "викристалізованим" понятійним апаратом та достойним, розсудливо зібраним багажем акумульованих за тисячоліття знань) здатна прийти на допомогу досліднику життя суспільства, оптимізуючи процес історичних та історико-психологічних пошуків. (Якщо ж співставити естетику історії із власне історичною психологією, то її доцільно розглядати як найзагальнішу теорію ролі людської чуттєвості в широкому ("баумгартенівському") сенсі цього терміну в історичному процесі та в осягненні останнього).

Навряд чи потрібно доводити, що людські – як індивідуальні, так і суспільні – чуттєвість та раціональність, по-різному взаємодіючи між собою, виступають досить серйозним чинником історичного процесу, вагомим чинником постання тих чи інших більш-менш вражаючих епізодів у бутті якогось народу чи всього людства. Те, що передує таким епізодам, може (принаймні спочатку) не справляти великого враження на почуття сучасників чи майбутніх дослідників. "Давно помічено: радикально нові події входять у наше життя, за висловом М[артіна] Гайдеггера, "на голубиних ніжках" – тихо, непомітно, скромно; і лише набравши сили, вони заявляють про себе громовими перекатами" [2, с. 9], – стверджує український філософ та культуролог С. Кримський. Гадаємо, подібне стається не завжди, але з такого роду різючими змінами факторів емоційної реакції ми насправду зустрічаємось в історії нашого недосконалого земного світу. І, безперечно, до низки сплетіння подій історичного масштабу, здатних приголомшити своєю "громовицею", відносяться війни.

Переживання воєн особистістю або суспільством вочевидь є надважливою теоретичною проблемою естетики історії. Людство надто часто має справу з романтизацією, ба навіть своєрідною апологією цього сумнозвісного явища в мистецтві чи в наукових студіях (згадаймо, наприклад, репрезентанта німецької класичної філософії Георга Гегеля з його відомою, виголошеною в певні періоди шукань цього інтелектуала тезою про те, що "війна оберігає народи від загнивання" [1, с. 283]). Такий стан речей, дуже м'яко кажучи, аж ніяк не можна вважати задовільним, позаяк подібна "піднесена" художня презентація чи "об'єктивна" логічна оцінка війни суттєво сприяють розвитку мілітаристських настроїв у внутрішньому світі особистості або ж цілого суспільства, і цілком зрозуміло, до яких сумних і згубних наслідків це може призвести й насправді призводить.

Втім, війна, на відміну від її протилежності – настільки бажаного для адекватної свідомості миру, – спроможна вабити й певним чином тішити свідомість недосвідчену, а то й узагалі збочену. Позначені миром, злагодою, спокоєм, відсутністю якихось конфліктів чи інших негараздів епізоди справжньої чи уявної історії світу людських взаємин можуть не видаватися цікавими, натомість їх антиподи здатні справляти зовсім інше враження на профанну чуттєвість. Ця обставина добре відома митцям, що прагнуть здобути



прихильність читацької чи глядацької аудиторії; відповідна естетична істина чудово виражена англійським науковцем та майстром у жанрі "фентезі" Джоном Рональдом Руелом Толкіном у його славнозвісному (й відчутно антивоєнному) "Гобіті": "Дивна річ, але про все хороше, як-от про приємно проведені дні, оповідається швидко, а слухати майже нічого; тим часом про різні незручності, про все, що викликає душевний трепет і навіть страх, виходить гарна або щонайменше довга оповідь" [4, с. 74].

Майстри власне історичного нарративу також свідомі існування в суспільстві посиленої цікавості до згадок і поготів до деталізованого опису якогось серйозного лиха, зокрема, воєн. Як констатує інший видатний англійський мислитель Арнольд Джозеф Тойнбі, "історики всіх цивілізацій традиційно розглядали їх як найцікавішу тему в своїй царині" [3, с. 295].

Водночас, дослуховуючись до власного або чужого реального досвіду переживання війни як моторошного й різноликого зла, учений та митець мають нагоду дати останньому правильну – негативну – оцінку. Враження, отримуване від споглядання вигаданих або відтворюваних у науково-понятійний та мистецький спосіб баталій із їхніми численними жахливими наслідками й супутніми явищами (від власне кровопролиття до спекулювання, від мародерства до розвитку банального "солдафонства"), повинно обов'язково підводити реципієнта до висновку про неприпустимість цього лиха. Наукова та художня об'єктивність (за потреби доведена до рівня приголомшуючого натуралізму) у висвітленні теми воєн слугуватиме шляхетній справі миротворчості, сприятиме усвідомленню того факту, що "війни звеселяють, поки відбуваються деінде і воюють на них інші люди. Мабуть, найдужче вони звеселяють, коли вже закінчилися і нема по них сліду" [3, с. 295].

І естетика історії з огляду на свою специфіку володіє необхідними науковими повноваженнями для розробки й проповіді теоретичних принципів деромантизації цього лиха в суспільній свідомості та культурі, для розвінчання сумнозвісних мілітаристських культів та ствердження миролюбства.

### Список використаних джерел

1. Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. з нім. Р. Осадчука та М. Кушніра. Київ : "Юніверс", 2000. 336 с.
2. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 367 с.
3. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. Том 2 / пер. з англ. В. Митрофанова, П. Таращука. Київ : Основи, 1995. 406 с.
4. Толкін Дж. Р. Р. Гобіт, або Туди і звідти / пер. з англ. Олени О'Лір. Львів : Видавництво "Астролябія", 2017. 384 с.
5. Царенок А. В. Естетика історії : навч.-метод. посіб. Чернігів : НУ "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка, 2023. 104 с.

UDC 141.3

## The anthropological perspective of new challenges Quo vadis?

Ivan Tsykhuliak

Private Joint Stock Company "Higher education institution "Interregional  
Academy of Personnel Management" Zhytomyr Institute, Zhytomyr  
<https://orcid.org/0000-0002-8931-5951>

**Abstract.** Every era, no matter how progressive or socially significant it may seem, from the point of view of the new present, in fact, as a historical reality, has always been radically opposed to the person himself, his personality, and especially his dignity. Being subject to time, a person is enveloped in the cocoon of the "new": new challenges, a new outlook, economy and, of course, technology. All these achievements were supposed to serve man, but contrary to logic, they enslaved man. It is not for nothing that connoisseurs of philosophical art would like to turn the wheel of history back to the age of the ancient world. In the era of ancient man, proud of his divine status.

**Keywords:** axiology, dignity, outlook, person, philosophy.

## Антропологічний ракурс нових викликів Quo vadis?

Іван Цихуляк

Житомирський інститут Приватного акціонерного товариства "Вищий  
навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом"  
<https://orcid.org/0000-0002-8931-5951>

**Анотація.** Кожна епоха, якою б вона не видавалась прогресивною чи соціально значимою, з погляду нового сьогодення, насправді як історична дійсність була завжди радикально налаштована проти самої людини, її особистості а надто вже гідності. Будучи підвладною часу, людину оповиває кокон "нового": нові виклики, новий світогляд, економіка і звісно технології. Всі ці досягнення мали б служити людині, але всупереч логіці – вони людину поневолюють. Недарма, знавці філософського мистецтва, бажали б повернути колесо історії в добу стародавнього світу. В епоху античної людини, що пишається своїм божественним статусом.

**Ключові слова:** аксіологія, гідність, світогляд, персона, філософія.

Справжня небезпека не в тому,  
що комп'ютери почнуть мислити, як люди,  
а в тому, що люди почнуть мислити як комп'ютери.  
С. Харріс

В сучасному світі, знайдеться небагато людей, які чітко дадуть відповідь куди прямує Людина. А тим часом, запитання не таке вже й банальне. Починаючи з раннього середньовіччя і аж до сьогодення, дивним чином

філософська наукова система тримала в полі зору людину, не загубила її, намагається впізнавати її на горизонтах сучасних технологічних викликів.

Агресивна ідеологія, трудова тиранія, антигуманна виробнича філософія, клерикалізм, детермінували не тільки суспільно-творче мислення але і альтернативи буттєвого мистецтва. Шукаючи відповідь на злободенні, як антропологічні, економічні, світоглядні, так і філософські питання, на поміч завжди приходив випадок... Про це влучно виразився колишній директор з технологій у Microsoft Натан Мірволд, кажучи, що всі технології починаються з іскор в чийсь голові. Ідея чогось, чого раніше не існувало, одного разу буде винайдено і змінить світ [1].

Важко не погодитись. Для ілюстрації достатньо згадати "випадки" та осіб які іскрили ідеями та бажанням нового. Італійця Бартоломео Кристофорі (1709 р.), винахідника фортипіано; англійського придворного трубача королеви Енн Стюарт и короля Георга I – Джона Шора (1711 р.) винахідника камертона. Ще більш вражаючим було XIX століття, яке стало джерми інновацій та технологій, якими ми користуємось в сучасну добу. Це без перебільшення випадки, які змінили світ мистецтва й музики, побуту та культури.

Сьогодні мало кого цікавлять історії скажімо Гемфрі Деві (1809 р.) та його дітища – електричного освітлення, Якоба Перкінса (1834 р.) – його винаходу прототипу морозильної машини, Ісаака Зінгера (1851 р.) – та появу швейної машина, чи історія славного Джона Турмана. Хто сьогодні сідаючи за клавіатуру задумується про передісторії появи комп'ютерної техніка, без якої неможливо представити життєдіяльність сучасної людини.

Тим часом, може дивно виглядати той факт, що перші комп'ютери були винайдені не для того, щоб покращити життя і долю людини, осучаснити її блага, а щоб оцінити і прорахувати траєкторію балістичних ракет, тобто її (людину) знищити. Згодом вчені змогли прорахувати і зрозуміти весь спектр переваг, які може забезпечити обчислювальна техніка та програмне забезпечення, в результаті чого, з'явилися особисті комп'ютери, які кардинально змінили світ.

Сьогодні знайдеться небагато сміливців, які стануть заперечувати зручність матеріальних благ, чи стануть зневажити значимість технологічних див, які забезпечують людині добробут та оптимізують її ресурс. Тим паче, нікому з сучасників і на думку не спаде залишати зону комфорту. Щодо зручностей та комфорту, здається що ми вже не маємо права говорити як про спорадичну амплітуду інновацій, а радше про епохальну зміну мислення людини. Учені світу усвідомлюють, що з роками залежність людства від благ цивілізації лише зростатиме.

Безперечно, розвиток інноваційних технологій сьогодні сприймається, як спосіб розв'язання найбільш дошкульних соціальних, демографічних, мілітарних та безпекових питань. Значною мірою це проілюстровано чисельними науковими розвідками, що вивчають дану тематику. Динаміка буму технологій розвинутих країн світу, які в свою чергу стали каталізатором нових економічних перетворень

й див, спонукає науковців шукати пояснення основних закономірностей виникнення та функціонування інноваційної діяльності.

Використанням цифрових технологій окрім позитивних факторів містить і низку негативних, зокрема: проблеми з приватністю та кібербезпекою; заволодіння особистими даними, хакерські атаки та порушення конфіденціального принципу. "ІТ-сфера має величезний потенціал, і її розвиток у світі та в Україні зараз відбувається надшвидкими темпами, це майже вибуховий процес, – каже громадський діяч, керівник ГС "Центр розвитку інновацій" Сергій Лобойко. – Проте, як і у всьому іншому, тут є дві сторони медалі, є певні великі ризики, і у світі вже ведеться дискусія: куди все це може завести" [2]?

Науковці, які аналізують процес виникнення та розвитку соціальних мереж і ті функції, які вони виконують у сучасному світі, дійшли висновку, що поширення і використання соціальних інтернет-мереж має соціальні наслідки, а саме: 1) зрощування, переплетіння реального та віртуального соціального життя; 2) інтернет-залежність (як соціально-психологічне явище та як феномен масової культури); 3) поява нових видів девіантної поведінки у формі, наприклад, різних виявлень хакерства; 4) "глобалізація" життєвого простору людини (створення груп, які реально включають людей, що фізично проживають та перебувають у різних країнах); 5) фрагментація суспільства, створення великої кількості віртуальних груп за інтересами; 6) поява нових технологій у політичному житті, сфері дозвілля тощо; 7) формування кіберкультури / інтернет-культури, як нового напрямку розвитку суспільства, безпосередньо пов'язаного з появою, розвитком і проникненням у соціальне і культурне життя досягнень інформаційних технологій [3, с. 378].

**Висновки.** Досліджуючи дане питання, більшість науковців схиляються до думки, про те, що ера інформаційних технологій – це кардинально змінена парадигма принципів та цінностей цивілізації. В її основу закладено індустріальний принцип Френсіса Бекона: "scientia potential est", який демонструє нігілістичне відношення до антопологічної сутності персони. Спектр аксіологічної оптики змістився до теоретичних навиків та знань, інформації та цифрових технологій. Саме вони будуть визначати траєкторію майбутнього розвитку цивілізації, соціальні взаємовідносини, а особливо розвиток стратегічних технологій. Все це штовхає на думку: "а де є сама людина"?

### Список використаних джерел

1. Відомі люди про технології. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/20-tsytat-vidomykhludei-pro-tekhnolohii-28710.html>.
2. Про Церкву й інновації говорили у програмі "Добра розмова". URL: <https://ugcc.tv/ua/media/95050.html>.
3. Сучасні технології в сучасному українському суспільстві URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/89/16.pdf>.

# **Legal Sciences**

## **Administrative and legal mechanism for ensuring information security of the state: concepts and characteristics**

**Vasyl Kaletnik**

*National Aviation University, Kyiv*  
<https://orcid.org/0000-0003-1447-3581>

**Abstract.** *As part of the research, the author analyzed various approaches to understanding the essence and structure of the administrative-legal mechanism for ensuring state information security. Determined the place of the administrative and legal mechanism for ensuring information security of the state in the hierarchical structure of state administration. The author proposed his vision of the essence and structure of the administrative and legal mechanism for ensuring the information security of the state. At the end, the author formulated directions for further research on improving the administrative and legal mechanism for ensuring information security in Ukraine.*

**Keywords:** *state-legal mechanism, administrative and legal mechanism, information security.*

## **Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки держави: поняття та характеристика**

**Василь Калетнік**

*Національний авіаційний університет, м. Київ*  
<https://orcid.org/0000-0003-1447-3581>

**Анотація.** *В рамках дослідження автор проаналізував різні підходи до розуміння сутності та структури адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави. Визначив місце адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави в ієрархічній структурі державного управління. Запропонував власне бачення сутності та структури адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави. Наприкінці автор сформулював напрямки подальших досліджень щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в Україні.*

**Ключові слова:** *державно-правовий механізм, адміністративно-правовий механізм, інформаційна безпека.*

Перед Україною сьогодні стоять нові виклики та надзвичайно складні завдання. На тлі широкомасштабної збройної агресії російської федерації, наша країна постала перед життєвою необхідністю захистити фундаментальні національні цінності – незалежність, територіальну цілісність і суверенітет держави, свободу, права людини і верховенство права, добробут, мир і безпеку – та забезпечити ефективне функціонування сектору безпеки і оборони. Запорука успішної протидії широкомасштабній збройній агресії та сталого розвитку інформаційного суспільства в Україні сьогодні полягає у глибокому усвідомленні всіма суб'єктами інформаційних відносин необхідності вжиття всіх заходів для забезпечення інформаційної безпеки держави, в тому числі в перегляді та удосконаленні її правового забезпечення.

Тому, сьогодні назріла необхідність дослідження адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки України, від якого залежить ефективність реалізації адміністративно-правових заходів, у кінцевому підсумку –

ступінь захищеності охоронюваних державних, громадських інтересів та інформаційних прав людини та громадянина.

Розглядаючи процес забезпечення інформаційної безпеки як напрям державного управління з метою реалізації функцій держави в інформаційній сфері, слід зазначити, що державно-правовий механізм відображає системне явище, базовими категоріями якого є "право" та "державний механізм" [5, с. 248-249]. При цьому інститут права має фундаментальне значення в процесі регулювання суспільного життя в державі, бо шляхом регламентації норм та правил організації взаємовідносин суб'єктів соціальної системи право виступає інструментом захисту їх інтересів та свобод як в окремих сферах життєдіяльності, так і в суспільстві у цілому, а державний механізм є інструментом реалізації функцій держави в усіх сферах суспільного життя та на всіх рівнях державного управління, регламентує компетенції суб'єктів державного управління, визначає правові засади та матеріальну базу їх діяльності, встановлює принципи та пріоритети державної політики.

За цих обставин державно-правовий механізм являє собою впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів реалізації функцій держави, що утворюють його структуру і орієнтовані на досягнення основної мети функціонування держави [2]. Система державно-правового механізму ґрунтується на засадах верховенства права, розподілу державної влади між суб'єктами державного управління, єдності мети в процесі реалізації їх повноважень, що забезпечує побудову демократичної, соціально-правової держави та створення громадського суспільства в незалежній Україні.

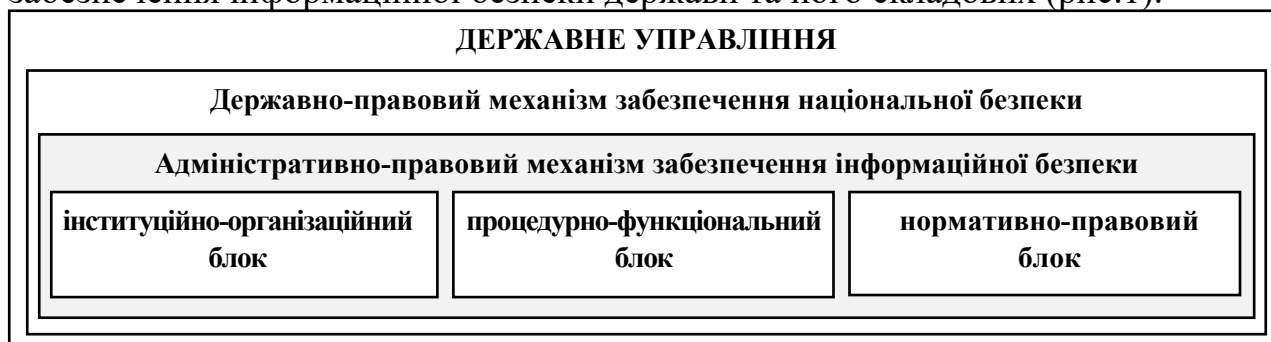
Ми погоджуємося з думкою С. І. Лекаря, який стверджує, що структура державно-правового механізму складається з механізмів: реалізації, охорони, захисту та відновлення, а також його визначальні складові: нормативно-правове забезпечення державного управління; мета та завдання державного управління; принципи організації державного управління; об'єкти та рівні державного управління; суб'єкти (державні органи та фізичні і юридичні особи); напрями державного управління; заходи та засоби забезпечення державного управління; система забезпечення державного управління [6, с. 16].

З огляду на те, що предметом адміністративного права є суспільні відносини в сфері державного управління, які виникають під час здійснення органами виконавчої гілки влади виконавчо-розпорядчої діяльності [1, с. 97], а інформаційна безпека є складовою частиною національної безпеки держави [7] і нерозривно пов'язана з нею, то поняття "адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки держави" можна розглядати як видовий прояв загальних понять "механізм держави" та "механізм державного управління". Тобто, забезпечення інформаційної безпеки та механізм її забезпечення є наслідком існування та функціонування держави, зокрема, проявом окремої її функції (інформаційної).

Взявши за основу висновки отримані Присяжнюком А.Й. [8, с. 810] у межах дослідження економічної безпеки України, але які можуть бути використані і під час вивчення інформаційної безпеки, оскільки стосуються загальних ознак та є спільними для обох складових національної безпеки України (інформаційної, економічної) під адміністративно-правовим механізмом забезпечення інформаційної безпеки держави будемо розуміти взаємопов'язану систему правових засобів здійснення державного управління інформаційною сферою держави, які спрямовані на врегулювання

(упорядкування) суспільних відносин, що виникають з приводу забезпечення інформаційної безпеки держави, здійснення яких покладено на уповноважені державні органи.

В рамках свого дослідження Лекарь С.І. визначив місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави в ієрархічній структурі державного управління та його склад [6, с. 17]. Знову ж, оперуючи спільністю ознак обох складових національної безпеки держави (інформаційної, економічної) та на підставі аналізу джерел [1, с. 78; 5, с. 220-225; 6, с. 17-18] ми напрацювали власне бачення щодо місця адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави та його складових (рис.1).



**Рис. 1.** Місце адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави в ієрархічній структурі державного управління

Відповідно до нашого бачення до складу адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави входить три основних блоки: інституційно-організаційний, процедурно-функціональний, нормативно-правовий.

Інституційно-організаційний блок являє собою систему уповноважених державних органів виконавчої влади в сфері забезпечення інформаційної безпеки. Процедурно-функціональний блок представлений принципами та інструменти, методами та важелями (прийомами та способами) регулювання, а також процедурами і алгоритмами реалізації діяльності із забезпечення інформаційної безпеки, включаючи техніки та технології управління. Під нормативно-правовим блоком розумітимемо сукупність норм права, нормативно-правових актів, а також юридичні факти.

На думку Березовської І.Р. нормативно-правовий блок являє собою сукупність норми адміністративного права, що закріплюють права та обов'язки учасників взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; адміністративно-правові відносини, що складаються у процесі спільної діяльності суб'єктів взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки; акти реалізації прав та обов'язків учасників взаємодії, що виражаються у втіленні приписів норм адміністративного права у процесі взаємодії суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки [3, с. 33-34].

В свою чергу, як стверджують Бондаренко Р.В. та Михальчук В.М. механізм забезпечення інформаційної безпеки держави реалізується через застосування органами виконавчої влади таких адміністративно-правових засобів як: дозвільні засоби, що включають дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, стандартизацію заходів забезпечення інформаційної безпеки, ліцензування та легалізацію; реєстраційні засоби, які включають реєстрацію засобів масової інформації та державну реєстрацію персональних баз даних;



засоби адміністративно-правового примусу, до яких слід, насамперед, віднести засоби адміністративної відповідальності [4, с. 98-99].

Враховуючи наведене, змістовну сутність адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки держави слід трактувати як сукупність установлених нормами адміністративного права прийомів і способів, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільні відносини в інформаційній сфері з метою захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави від реальних та потенційних загроз в інформаційному просторі.

Отже, можна з впевненістю сказати, що підвищення ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки держави можливе лише за рахунок подальшого вдосконалення окремих його підсистем (блоків) та елементів. Особливо це відноситься до вдосконалення засобів впорядкування суспільних відносин в цій сфері, так і вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності уповноважених органів державної влади.

Саме тому подальші наукові дослідження, які стосуються вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення інформаційної безпеки в Україні, повинні бути спрямовані на уточнення адміністративно-правових форм діяльності щодо реалізації юридичних засобів, які входять до складу цього механізму, а також на виявлення особливостей його застосування щодо окремих напрямків реалізації інформаційної функції держави (об'єктів забезпечення), а також встановлення специфіки участі в цій діяльності суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки держави.

### Список використаних джерел

1. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / О. І. Остапенко та ін. ; вид. 2-е. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
2. Антонюк В. В. Механізми державного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=747>.
3. Березовська І. Р. Поняття і характеристика структурних елементів механізму застосування адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 31–35.
4. Бондаренко Р. В., Михальчук В. М. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7367&i=14>.
5. Державне управління : підручник : у 2 т. / ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
6. Лекарь С. І. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1. С. 15–20.
7. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховна Рада України*. 2018. № 31. С. 241.
8. Присяжнюк А. Й. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави. *Форум права*. 2011. № 1. С. 808–813.



**Research  
Europe.org**